

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε΄

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΨΗΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΑΔΙΚΤΙΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ 1968

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε/Δ = 7

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΔΩΡΕΑ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

14 6 ΝΕΙ
Κοινοπραξία (Σ).
Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ

Ο. Ε. Δ. Β.

πρωτ. εισαγ. 3027 του έτους 1968

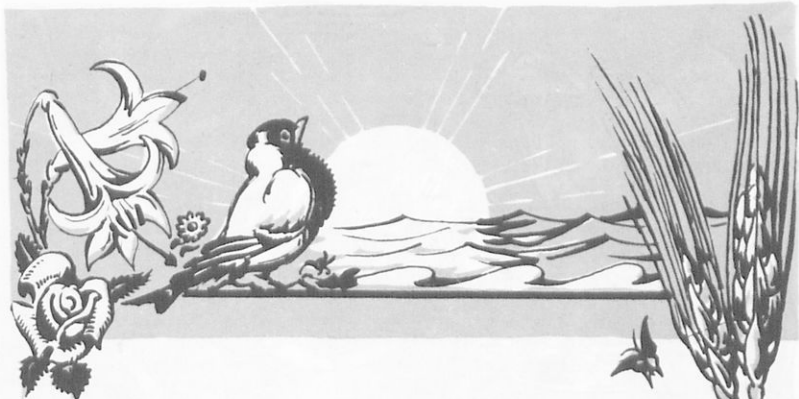
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1968

002
WIE
Er2A
71

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

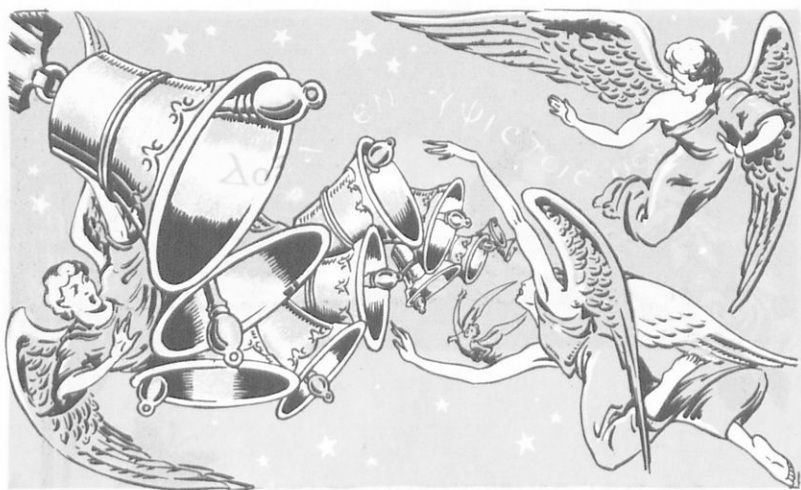
Σὲ νοιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

Σὲ νοιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἄστρον τὰ μυστήρια μελετῶ
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες
τὸ φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνὲς τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νοιώθομεν ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εξημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί εκκλησιές σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριά καὶ οἱ φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
καὶ κάθε ἀχτῖδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! Γλυκειὰ μάννα!
Τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιά καὶ στὴν καμπάνα
καὶ πόσο ἐκείνη ἢ λαλιά σαλεύει στὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτῖδες,
χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκειές χρυσές ἐλπίδες!

«Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας»

Κώστας Κρυστάλλης

3. Ο ΧΡΙΣΤΟΥΛΗΣ

Ἡ Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ φεγγοβολεῖ στὴν παγωμένη χειμωνιάτικη νύχτα.

Τὸ μαγικὸ ἄστρο, ποὺ καθωδήγησε τοὺς Μάγους, λάμπει σταματημένο ἐκεῖ ἀπὸ πάνω της. Στὶς ἀκτῖνές του, ποὺ ἀπὸ τὰ οὐράνια φθάνουν ὡς τὴ γῆ σὰν τόσες φωτεινὲς σκάλες, ἀνεβοκατεβαίνουν Ἀγγελοι.

Μέσα οἱ τρεῖς Μάγοι γονατιστοὶ προσφέρουν τὰ δῶρά τους σ' ἓνα νεογέννητο παιδί, ποὺ τὸ κρατεῖ ἡ μητέρα του στὴν ἀγκυαλιά της, ἐνῶ οἱ βοσκοὶ τῶν ἀλόγων ἀπὸ πέρα ἐνώνουν τὰ τραγούδια τους μὲ τοὺς ὕμνους τῶν Ἀγγέλων.

Ἕνα βρέφος. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ βρέφος αὐτό, ποὺ γίνονται τόσα θαύματα καὶ στὸ κεφαλάκι του ἀστράπτει ἓνας φωτοστέφανος;

Εἶναι ὁ Θεός, ποὺ εἶχε πάρει τὴ μορφή ἐνὸς βρέφους. Εἶναι ὁ Χριστούλης, ποὺ σὲ λίγο θὰ γίνῃ Χριστὸς

καί, ἀφοῦ πεθάνη μαρτυρικά γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, θ' ἀναστηθῇ, θ' ἀναληφθῇ, θ' ἀνέβῃ πάλι στὸν οὐρανό, ἀπ' ὅπου κατέβηκε, γιὰ νὰ μείνῃ στὴ γῇ τριαντατρία μόνο χρόνια, καὶ θὰ καθίσῃ γιὰ πάντα στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα του.

Δὲν σημαίνει λοιπὸν τίποτε, ἂν σήμερα μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἓνα νεογέννητο παιδί στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας του. Τὸ βρέφος αὐτὸ εἶναι ὁ Θεός μας, κι ἂν γονατίσωμε κι ἐμεῖς μπροστά του καὶ προσευχηθοῦμε. θὰ μᾶς ἀκούσῃ ὁ Χριστοῦλης σὰν νὰ 'ταν κιόλας ὁ μεγάλος Χριστός...

"Ἄς μποῦμε λοιπὸν στὴ λαμπρὴ Φάτνη, ποὺ βλέπομε μὲ τὴ φαντασία μας, ὅπως τὴν εἶδαμε τόσες φορές σὲ ἅγιες εἰκόνες ἢ στὰ παιδιάτικα ὄνειρά μας. "Ἄς γονατίσωμε μπροστά του κι ἄς τὸν προσκυνήσωμε. Δὲν πειράζει, ἂν δὲν ἔχωμε νὰ τοῦ προσφέρωμε, σὰν τοὺς Μάγους, «χρυσόν, λίβανον καὶ σμύρναν». Τὰ δικὰ μας δῶρα, τὸ ἴδιο εὐπρόσδεκτα ἀπὸ ἓνα Θεό, εἶναι ἡ πίστι μας, ἡ ἀγάπη μας, ἡ λατρεία μας. "Ἐπειτα ἄς προσευχηθοῦμε, ἄς τοῦ ζητήσωμε νὰ μᾶς δώσῃ ὅ,τι ποθοῦμε περισσότερο.

'Αλλὰ τί νᾶναι αὐτὸ τὸ ποθητό;

Μᾶς τὸ λένε οἱ "Αγγελοι μὲ τὸν ὕμνο τους:

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ

καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Ναί, αὐτὸ θὰ ζητήσωμε καὶ μεῖς ἀπὸ τὸν νεογέννητο Χριστοῦλη: νὰ ξαναφέρῃ στὴ γῇ τὴν εἰρήνην, ποὺ τόσο καιρὸ τώρα λείπει μακριά. Καὶ θὰ τὸν παρακαλέσωμε τόσο θερμά, ὥστε νὰ μᾶς εἰσακούσῃ.

« Ἡ Διέπλαις τῶν Παίδων »

Γρηγόριος Ξενόπουλος

4. ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ

**Ὁ Ξανθός
ἐπισκέπτης** Ἡ χρονιά τοῦ 1943, ὅπως ὅλες οἱ χρονιές
τῆς μαύρης Κατοχῆς, ἦταν φρικτή· πεῖνα,
ἀρρώστεια καὶ δυστυχία ἐμάστιζαν τὸν τόπο.

Ὅ,τι καλὸ εἶχε ὁ τόπος, τὸ ἔπαιρναν οἱ Γερμανοί· καὶ ὅ,τι
ἄφηναν ἐκεῖνοι, τὸ ἄρπαζαν οἱ Ἴταλοί καὶ οἱ Βούλγαροι.

Μέσα στὴ γενικὴ αὐτὴ δυστυχία ὁ Θεωδωράκης καὶ ἡ
Φανὴ ἦσαν ὀρφανὰ ἀπὸ πατέρα· τὸν ἐσχότωσαν οἱ Γερμα-
νοὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ 1943, γιατί τὸν ἔπιασαν — ἔλεγαν — σὲ
μία σιδηροδρομικὴ γέφυρα μὲ χειροβομβίδες. Ἔτσι ἔμειναν
τὰ δύο παιδιὰ μόνα στὸν κόσμο μὲ τὴ μητέρα των, μόνα καὶ
ἀπροστάτευτα.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ κυρά - Ἄννα δὲν ἐλύγισε.
Ἐκρυψε στὰ κατὰβαθα τῆς καρδιάς τὸν πόνο της καὶ ἄρχισε
νὰ ξενοδουλεύῃ, γιὰ νὰ ζήσει τὰ παιδάκια της. Καὶ πάλι δὲν
ἐπρόφθινε μὲ τὴ μεγάλη ἀκρίβεια, πού ἔδερνε τότε τὴν
Ἑλλάδα.

Καὶ σὰν νὰ μὴ ἔφθαναν ὅλα αὐτά, ἔπεσε καὶ τὸ κρε-
βάτι μὲ τὰ μεγάλα κρύα τοῦ Δεκεμβρίου. Ἐπέρασε βέβαια
τὸ κακό, ἀλλ' ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα καὶ ἀκόμη ἀδύνατη
δὲν ἤμπόρεσε νὰ ἐργασθῇ. Γι' αὐτὸ ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης
ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἠῦρε τὸ πτωχικὸ σπιτάκι — ἓνα
δωμάτιο ὅλο ὅλο — ἔρημο ἀπὸ πατέρα, ἀπροστάτευτο ἀπὸ
μητέρα, ἄδειο ἀπ' ὅ,τι φέρνει τὴ χαρά.

Τὰ δύο παιδιὰ — 10 χρόνων τὸ ἀγόρι, 8 ἡ κορούλα — ἔκαναν τὴν προσευχούλα των καὶ ἐκοιμήθησαν νηστικά, γιὰ τὸ λίγο ψωμάκι τοῦ δελτίου τὸ εἶχαν φάγει ἀπὸ τὸ ἀπογευμα. Ποιὸς ξέρει τί ἀχνιστὰ ψωμιὰ νὰ ἔβλεπαν τὰ καημένα στὸν ὕπνο των!

Ἡ ἄμοιρη μητέρα ἀναψε τὸ καντήλι, ἐγονάτισε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα καὶ παρεκάλεσε τὴν Παναγία καὶ τὸ θεῖο παιδάκι της, τὸν μικρὸ Χριστούλη, νὰ λυπηθοῦν τὰ ὀρφανά.

Πῶς ἦρθαν τὰ ἐφετεινὰ Χριστούγεννα! Χωρὶς τὸν ἄνδρα της, χωρὶς ψωμάκι, χωρὶς ζεστὸ φαγάκι γιὰ τὰ παιδιὰ της!... Δάκρυα ἐπλημμύρισαν τὰ μάτια τῆς πονεμένης μητέρας, ποὺ ἐξέσπασαν σὲ θρῆνο.

Ἄλλ' ὁ θρῆνος τῆς ἔφερε κάποιον ἐλάφρωμα καὶ ἔτσι ἀποκοιμήθηκε καὶ ἐκείνη. Ὡρες ἐπέρασαν καὶ ἡ κυρα-Ἄννα ἦταν βυθισμένη στὸν ὕπνο· κάποτε, σὰν σὲ ὄνειρο, ἄκουσε νὰ κτυποῦν οἱ καμπάνες, ποὺ ἐκαλοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς στὴ μεγάλη ἐορτή· ὁ ἥχος των ἔφθανε στ' αὐτιά της χαρμόσυνος, ἀλλὰ μισοσβημένος.

Θέλει νὰ σηκωθῇ, νὰ τρέξῃ στὴν ἐκκλησία μὲ τὰ ξυπόλητα παιδάκια της, ἀλλὰ δὲν τὰ καταφέρνει νὰ ξυπνήσῃ, σὰν νὰ ἦταν ναρκωμένη. Ὁ κόπος, ἡ ἀδυναμία καὶ ὁ πόνος τὴν κρατοῦν μὲ ἄλυτα δεσμά.

Σὲ λίγη ὥρα πάλι ἐνόμισε ὅτι ἐκτύπησαν τὴν θύρα· ἦταν ὅμως τόσο βαρὺς ὁ ὕπνος της, ποὺ οὔτε τώρα τὴν ἄφηνε νὰ σηκωθῇ. Κάποιος ἐπέρασε μέσα ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ, σὰν νὰ ἐπατοῦσε στὰ νύχια, νὰ μὴ τοὺς ξυπνήσῃ. Ποιὸς τάχα νὰ ἦταν; Ἄνοιξε τὰ μάτια της νὰ ἰδῇ· τῆς ἐφάνηκε ὅτι τὰ ἄνοιξε. Καὶ εἶδε τότε ὅτι ὁ ξένος ἦταν ἓνας νέος γλυκός, ξανθός, μὲ μάτια γεμάτα συμπάθεια, λέτε καὶ ἦταν ἄγγελος.

“Εκαμε νὰ φωνάξῃ, νὰ ἐρωτήσῃ ποιὸς ἦταν αὐτὸς μὲ τὴν οὐράνια εὐμορφιά, ἀλλ’ ὁ βαρὺς ὕπνος δὲν τὴν ἄφηνε. Ὁ ἐπισκέπτης ἐπροχώρησε δύο τρία βήματα καὶ ἔβαλε ἓνα χάρτινο κιβώτιο, ἓνα μεγάλο κιβώτιο, ἐπάνω στὸ τραπέζι τοῦ σπιτιοῦ.

“Απλῶσε ἔπειτα στὰ δύο παιδάκια τὰ ἀγγελικά του χέρια, ποὺ εἶχαν στὶς παλάμες κάποια παλιὰ οὐλή. Τὰ ἐχάιδεψε καὶ ἓνα φῶς ζωηρό, ἀλλ’ ἀπαλὸ καὶ γλυκὸ ἐχύθηκε γύρω καὶ ἐφώτισε σὰν γελαστὸς ἀνοιξιὰτικὸς ἥλιος· τοὺς ἐχαμογέλασε καὶ ἓνα ἄρωμα ἀπὸ ρόδα ἐπλημμύρισε τὸ δωμάτιο.

— Χριστέ μου! εἶπε, σὲ ἐγνώρισα ἀπὸ τίς θεῖες πληγές Σου!

Καὶ μὲ καρδιά πλημμυρισμένη λαχτάρᾳ καὶ πόθο ἐπετάχτηκε νὰ πέσῃ στὰ πόδια του, νὰ τ’ ἀσπασθῇ, νὰ τὰ βρέξῃ μὲ τὰ δάκρυά της.

Ἄλλ’ ὅταν εὐρέθηκε ὀρθή, ὁ γλυκὸς καὶ ξανθὸς ἐπισκέπτης μὲ τὰ οὐράνια μάτια εἶχε χαθῇ. Τὸ ὄνειρο εἶχε σβήσῃ· μόνον τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ ἐτρεμόσβηνε στὸ εἰκονοστάσι.

“Εκαμε τὸ σταυρὸ της καὶ ἔπειτα ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὰ παιδιά της· ἡ ἀναπνοοῦλα των ἀκού-
Τὸ χάρτινο **κιβώτιο** **ὅταν** ἐλαφρά· ἐκοιμῶντο ἡσυχα ἡσυχα, σὰν σὲ θεῖο παράδεισο, εὐλογημένα ἀπὸ τὰ χέρια μὲ τίς θεῖες πληγές!

“Ὅταν ὅμως τὸ βλέμμα της ἔπεσε στὸ τραπέζι, εἶδε ἐκεῖ ἐπάνω ἓνα κιβώτιο χάρτινο, σὰν ἐκεῖνο, ποὺ ἄφησε ὁ θεῖος ἐπισκέπτης. Μὲ ὅλη τὴν ἀδυναμία της ἔτρεξε καὶ τὸ ἐπῆρε στὰ χέρια της· τῆς ἐφάνηκε πολὺ βαρὺ. Τὸ ἀνοιξε· ὦ τὸ θαῦμα! χίλια δυὸ καλά.

— Χριστέ μου! Χριστέ μου! εἶπε πάλι. Καὶ ἄρχισε νὰ φωνάξῃ μὲ χαρὰ τὰ παιδάκια της :

— Θοδωράκη, Φανή! Ξυπνήστε! Σηκωθήτε γρήγορα!
Και τὰ ἔπιανε πότε ἀπὸ τὰ πόδια, πότε ἀπὸ τὰ χέρια
νὰ ξυπνήσουν.

Τὰ δύο παιδιὰ ἐξύπνησαν τέλος ἀπὸ τὸν βαθὺ πρῶινὸ
ὕπνῳ καὶ καθισμένα στὸ κρεβάτι ἔτριβαν τὰ ματάκια των. Τρο-
μαχμένα ἀπὸ τὸ πρῶινὸ ἀγουροξύπνημα ἐρώτησαν μὲ ἀ-
πορία:

— Γιατί, μαννούλα, μᾶς ἐξύπνησες τόσο πρῶϊ;

— Ἐλᾶτε, ἐλᾶτε γρήγορα νὰ ἰδῇτε· τοὺς ἀπάντησε καὶ
τοὺς ἔδειξε τὸ κιβώτιο.

Τί νὰ ἰδοῦν! Ἐπάνω ἦσαν δύο ζευγαράκια ὑποδήματα
ἀκριβῶς στὸ πόδι των· ἓνα κοστούμι γιὰ ἀγόρι, ἓνα φορε-
ματάκι ζεστὸ γιὰ κοριτσάκι, ἓνα φόρεμα μᾶλλινον σὲ πήχεις
γυναικεῖο, δύο τόπια πολύχρωμα, μία κούκλα καὶ ἓνας σιδη-
ρόδρομος, σιδηρόδρομος σωστὸς μὲ μηχανή, σκευοφόρο καὶ
βαγόνια. Τὰ παιδιὰ δὲν ἐχόρταιναν νὰ τὰ βλέπουν καὶ τὰ
δάκτυλά των ἄρχισαν νὰ τὰ ψάχνουν.

Ἀπὸ κάτω ἦταν καὶ δεύτερος θησαυρός. Κουτιά, κου-
τιά χάρτινα καὶ τενεκεδένια. Ἄλλα εἶχαν κρέας, ἄλλα ψάρια,
ἄλλα συμπτυκνωμένο γάλα, ἄλλα νωπὸ βούτυρο, ἄλλα φυστί-
κια, γαλετάκια, ζάχαρι, σοκολάτα, τσάι, καραμέλλες, ἀφραῖτα
μπισκότα· ὡς καὶ βῶλοι ἦσαν μέσα, νὰ παίξουν παιδιὰ.

Τὰ ὄρφανὰ τὰ ἔχασαν· ποιὸς τάχα νὰ ἔστειλε τὰ πολὺ-
τιμα πράγματα! Καὶ ἐκπληκτα ἐρώτησαν:

— Ποιὸς τὰ ἔφερε αὐτά, μητέρα;

— Ὁ καλὸς Χριστὸς! Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου!

Ὁ Θοδωράκης ἀνυπόμονος ἐπῆρε τὸ κοστούμι καὶ ἄρ-
χισε νὰ τὸ ἐρευνᾷ. Σὲ μία τσέπη ηὔρε ἓνα φάκελο.

— Μαννούλα, κοίταξε ἐδῶ, ἓνα γράμμα· εἶπε καὶ τὸ ἔ-
δωσε στὴ μητέρα του.

Τὸ ἀνοιξαν· εἶχε μέσα ἓνα χαρτονόμισμα τῶν 10 δολ-
λαρίων καὶ ἓνα σημείωμα ἑλληνικὰ γραμμένο:

«Μία οἰκογένεια ἀπὸ τὸν Καναδᾶ στέλνει τὸ μικρὸ αὐ-
τὸ δῶρο σὲ μία Ἑλληνίδα μητέρα καὶ στὰ παιδάκια της».

Τὴν ὥρα ἐκείνη—εἶχε βγῆ πιά ὁ ἥλιος—ἀνοιξε ἡ θύρα
τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἐμπῆκε μέσα ἡ κυρία Χαρίκλεια, ἀδελφὴ τοῦ
Ἑρυθροῦ Σταυροῦ καὶ γνωστὴ κυρία τοῦ Φιλοπτώχου Τα-
μείου τῆς ἐνορίας. Ἐγύριζε ἀπὸ τῆς λειτουργίας καὶ ἐπέρασε
νὰ εἰπῇ στὴν κυρά - Ἄννα γιὰ τὸ δέμα, ποῦ εἶχε ἀφήσει περ-
νῶντας. Τὸ ἔστελνε ὁ Ἑρυθρὸς Σταυρὸς, ποῦ στὸ ὄνομα τοῦ
Χριστοῦ φροντίζει γιὰ τοὺς δυστυχισμένους ὅλου τοῦ κόσμου.
Ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε, γιὰ νὰ μὴν ταράξῃ τὴν προσευχὴ των.

Γονατισμένοι, μητέρα καὶ ὀρφανά, ἐμπρὸς στὰ εἰκο-
νίσματα εὐχαριστοῦσαν τὸ Θεῖο Παιδάκι, ποῦ ἐγεννήθηκε τὴν
ἡμέρα ἐκείνη, γιὰ νὰ φέρῃ στὸν κόσμον τὴν παρηγορία, τὴν
ἀγάπη, τὴν καλωσύνη. Τὸ παρακαλοῦσαν ἀκόμη νὰ προστα-
τεύῃ τὴν ἄγνωστη καὶ μακρινὴ ἐκείνη οἰκογένεια μὲ τὴ γεν-
ναία χριστιανικὴ καρδιά.

Θερμὰ δάκρυα, ποῦ ἔλαμπαν σὰν διαμάντια, κατέβαι-
ναν ἀπὸ τὰ μάτια των!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

5. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τί ώραῖα λόγια! Τί γλυκεῖα μελωδία ἀκούσαμε ἀπόψε! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στὴ μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς τῆς πέμπτης ἐβδομάδος τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθὼς ἐγύριζαν, στὸ σπίτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ἐσιγοψιθύρισε:

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῃ τὸ Χαῖρε.

Δὲν ἐνθυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω κι ἐξηκολούθησε:

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια·
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι, ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι: Χαῖρε, νύμφη ἀνύμφευτε.

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μ' ἀρέσει πολὺ, συνέχισεν ἡ Ἑλένη, ὅταν ἐτελείωσε τὸ ψάλισμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σ' ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ' ἐνθουσιάξῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του "Εθνους μας;

— Αλήθεια, μητέρα, έχει κι αυτός, όπως και πολλοί άλλοι εκκλησιαστικοί μας ύμνοι, σχέσι με την ιστορία του "Εθνους μας; έρώτησε τώρα η Έλένη επίτηδες, για να κάμη τη μητέρα της να της διηγηθῇ κάτι καινούργιο για τὰ κατωρθώματα των προγόνων μας, τὰ ὅποια τόσο τὴν ἐσυγκινοῦσαν καὶ τὴν συνήρπαζαν.

Κι ἡ μητέρα, ἡ ὁποία ἀφορμὴ ἐζητοῦσε, για ν' ἀπασχολῇ τὴν κόρη της με ὠφέλιμες ιστορίες, ἄρχισε:

«Πολλὲς φορές ἡ Κωνσταντινούπολις, παιδί μου, ἡ θαυμαστὴ πρωτεύουσα τῆς ἐνδοξῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, ἀντιμετώπισε μεγάλους καὶ φοβεροὺς κινδύνους καὶ πολλὰς φορές ἐχρειάσθηκε ν' ἀγωνισθῇ σκληρὰ καὶ νὰ χύσῃ ἀφθονοτὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, για νὰ τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκείνη τὴ φορά εὐρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστὰς καὶ ἡ ἀγωνία, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχὴ, πού ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ ἐσυνθηκολόγησε με τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, ἐκήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν κι εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ κτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιατί ὁ κίνδυνος ἀπ' αὐτὸ ἦταν μεγάλος. Κίνδυνος τοῦ "Εθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μία τὴν ἄλλη κι ὁ Πέρσης βασιλεὺς Χοσρόης εἶχε περιέλθει σὲ δύσκολη θέσι. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του ἐπίαζε τὴν πρωτεύουσα, καὶ

νά γυρίση στην Περσία. Ἐπροσπάθησε ὅμως στὸ μεταξύ νά πείση τοὺς Ἀβάρους, γιὰ νά παραβιάσουν τὴ συμφωνία, τὴν ὁποίαν εἶχαν κάμει μὲ τὸν Ἡράκλειο, καὶ νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸ βορρᾶ. Προπαντὸς τώρα, πού ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὸν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καὶ δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καὶ οἱ Ἀβαροι,

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἡ ἐπιφυλάξεις ἐδέχθησαν καὶ παρεσπόνδησαν.

» Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καῖν, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τίς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρῶντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ἕως ὅτου ἔφθασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς καὶ τὴν ἐπολιόρησαν.

» Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦσαν εἰς τὴν Περσίαν. Κι αὐτοὶ ἦσαν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν ἐδείλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν κι ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἀμυνα.

» Ἀλλ' ἡ πολιορκία ἐγινόταν πιὸ στενὴ κι ἡ πίεσις στὰ τεῖχη ἐμεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος ἐπαρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸν τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνο νὰ δεχθῇ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

» Ὑπερήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολή, ὅπως ἐνόμιζε, κατάκτησιν ἔδιωξε μὲ βάνουσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μ' αὐτὰ τὰ ἀγέροχα λόγια:

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιατί δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπῶντας ἢ πουλιὰ καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

» Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσιν τοῦ αὐτῇ τῇ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τίς περίφημες πολιορκητικὰς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, κι ἀπὸ τὴ θάλασσα μ' ἀναρίθμητα μονόξυλα.

» Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπεστήριξε τὴν ἀμυνὰ του. Ἐστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸ Θεό.

» Ἐκεῖ κοντὰ στὰ τεῖχη στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι ἐδέοντο μπροστὰ στὴν "Αγία εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ! θαῦμα!

» Τὴν ὥς τὴ στιγμὴ ἐκείνη γαληνεμένη θάλασσα ἐτάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν κι ἐβούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς ἐγιναντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. "Ωρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τεῖχη. Κι αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας κι ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη τροπὴ τῆς καταστάσεως, διελύθησαν κι ἀναγκάσθηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴ ξαναγυρίσουν!

» Κι ἀμέσως πολεμιστὰι ἄνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναιῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχη, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστὰ, ἐξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας.

» "Ὅλη τὴ νύκτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθίσουν, ἔψαλλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ νικητῆριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τους. Ἐψαλλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστάτιδός μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων ».

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

6. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
πού ἀκοῦς τὴ δέησι τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καὶ μᾶς, πού ὑψώνομε σ' ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
πού ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμή.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
στὸν πεινασμένο ἀνοιξε, Σὺ, σπλαγχνικά τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
πού πλέει στὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὄνειράτα τοῦ βρέφους πού κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης πού φοβᾶται.
Στεῖλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

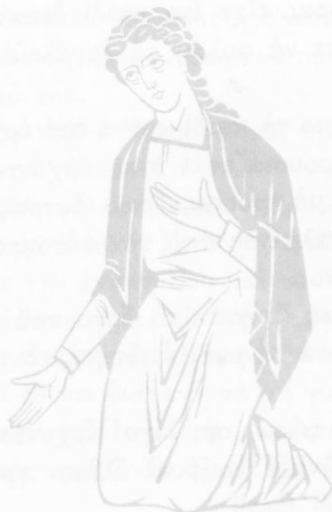
Τὴ μάμμα παρηγόρησε, πού 'χει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χῦσε μιὰν ἀκτινὰ Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους πού βυζαίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαγχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον πού πλανήθη,
καὶ χῦσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκειά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὀμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμον δεῖξέ την μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
πού κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

« Ἀπαντα »

Στέφανος Μαρτζώκης

7. ΤΟ ΚΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

1. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Όταν ἐκτίζετο ἡ Ἀγία Σοφία, ἓνα Σάββατο, τὸ μεσημέρι, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς ἐκάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνῖτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

Ὁ πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδί δεκατεσσάρων χρόνων, ποὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάῃ τὰ ἐργαλεῖά του ὅση ὥρα θ' ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ ποὺ ἐκάθητο τὸ παιδί κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικά καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο, ποὺ ἀστραφτε σὰν ἥλιος. Ἐφαίνετο σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἐδειχνε πὼς ἦτο θυμωμένος.

— Γιατὶ οἱ τεχνῖτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ κι ἐπῆγαν νὰ τρώγουν καὶ νὰ πίνουν; ἐρώτησε τὸ παιδί ὁ ἀγνωστος ἄρχοντας.

— Ἀρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔλθουν γρήγορα νὰ ἐργασθοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

— "Αρχοντά μου, φοβοῦμαι νά πάω, νά μὴ χαθῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, ποὺ κτίζεται τώρα, ὅτι δὲ θὰ φύγω, ὡς ποὺ νὰ ἐπιστρέψῃς, γιατί μ' ἔστειλεν ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδὶ ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, ποὺ τοῦ ἔδωκεν ὁ ἄγνωστός του ἄρχοντας. Κι ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονὸς στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύτηκεν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξεν ἕνα ἀξιωματικὸ νὰ πάῃ νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπῆγεν ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦσαν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανένα δὲν εὗρε νὰ τὰ φυλάῃ. Κι ἐγύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Ἐκάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτωρ ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξε ἕνα ἕνα στὸ παιδὶ νὰ τοῦ εἰπῇ ποῖος ἦταν ἐκεῖνος, ποὺ τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦτο, βασιλιᾷ μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦτο μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, ποὺ δὲν ἔχω ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Ἐκατάλαβε πιά ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μὲ εὐλάβεια :

— Ἀλήθεια, Ἄγγελος Κυρίου παρουσιάσθηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, ποὺ μοῦ ἐφάνέρωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, ποὺ μοῦ ἔστειλες τὸν Ἄγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Στὸ παιδὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ κτίσιμο. Κι ἐκάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευθῇ. Ὅλοι συνεφώνησαν νὰ μὴν

πάη ἄλλη φορά τὸ παιδί στήν ἐκκλησία, γιά νά τὸ περιμένῃ ὁ Ἄγγελος καί νά μένῃ φύλακάς της, ὅπως τοῦ ὠρκίσθηκε. Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλά δῶρα σ'ὸ παιδί καί τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεσι τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νά περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ κτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε φθάσει ὡς τὸ σημεῖο, πού θά ἐγύριζαν τὸ μεγάλο τροῦλλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Κι ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, ἐστέκετο ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιὰ καί ἐσκέπτετο πῶς νά ἐξοικονομήσῃ κι ἄλλα πολλὰ χρήματα, πού ἐχρειάζετο ἡ ἐκκλησία, γιά νά τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἑξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καί μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καί τὸν ἐρώτησε :

— Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου ;

— Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καί δὲν ἔχω νὰ πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα, πού εἶναι Σάββατο, ἀπὴντησεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Καί παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντα, γιὰτὶ πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

— Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὐριο τὸ πρωὶ στεῖλέ μου μερικoὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες κι εἴκοσι μουλάρια, γιά νά σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θά τοὺς περιμένω στὴ Χρυσῇ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιά τὴν ἀνέλπιστη προσφορά τοῦ ἄρχοντα, πού τὰ ἔχασε κι οὔτε τ' ὄνομά του ἐρώτησε νά μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικά ἐξαφανίστηκε, ὅπως εἶχε ξαφνικά παρουσιασθῇ.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα τὸ πρῶτὸ τέσσαρες ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφθασαν στὴ Χρυσῇ Πόρτα, ὅπου τοὺς ἐπερίμενε λευκοφορεμένος καὶ καβάλλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Κι ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἓνα τόπο, ὅπου ἀντίκρισαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, ποὺ ποτέ τους δὲν εἶχαν ξαναἰδεῖ. Κι ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδὶ ἀνοίξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦτο ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμᾶτο χρυσᾷ νομίσματα.

Τοὺς ἐγέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανό, δίνοντάς τους τὴν ἐξῆς παραγγελία· « Νὰ εἰπῆτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ κτίσῃ τὴν Ἁγία Σοφία τοῦ Θεοῦ ».

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, ἐθαύμασε κι ἐρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποῖο τόπο ἐπῆγαν κι ἂν ἔμαθαν ποῖος ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

« Ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιο μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή », ἐσκέφθηκεν ὁ αὐτοκράτωρ.

Ἄλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάσθηκε πιά. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἴδιους, ποὺ ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι, οὔτε σπίτι, οὔτε δρόμο πατημένο εὗρηκαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνοιωσε πιά τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτωρ καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸ Θεό· « Τώρα ἐγνώρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ κτίσω τὴν ἐκκλησία Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄνομά Σου ».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

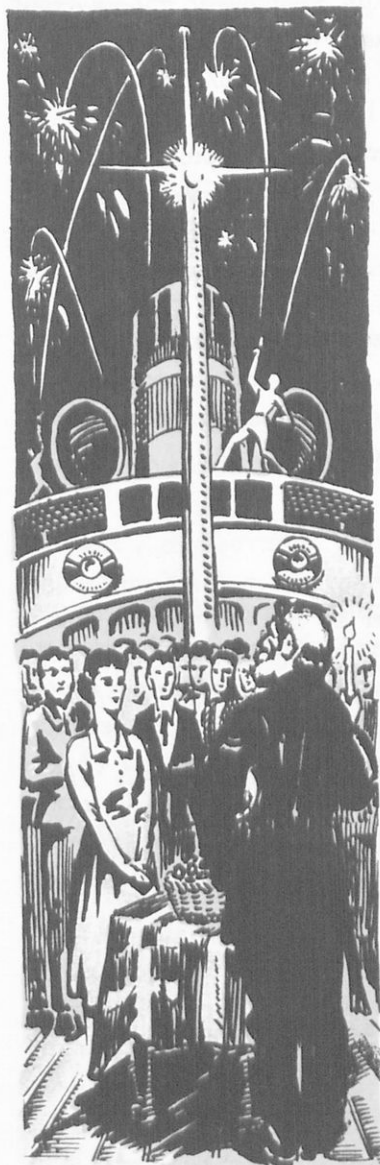
8. ΠΑΣΧΑ ΣΤΑ ΠΕΛΑΓΑ

**« Χριστός
Ἀνέστη »**

Τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο ἔσχιζε τὰ νερὰ ζητῶν-
τας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του. Δὲν εἶχε ἄλλο
φῶς παρὰ τὰ δύο χρωματιστὰ φανάρια ζερ-
βόδεξα τῆς γέφυρας· ἓνα ἄλλο φανάρι ἄσπρο, ἀκτινοβόλο
ψηλὰ στὸ πλωριὸ κατάρτι καὶ ἄλλο ἓνα μικρὸ πίσω στὴν
πρύμνη του. Τίποτε ἄλλο.

Οἱ ἐπιβάτες ὅλοι ξαπλωμένοι στὶς καμπίνες των, ἄλλοι
παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ ἄλλοι στοὺς συλλογισμούς. Οἱ
ναῦτες καὶ θερμαστές, ὅσοι δὲν εἶχαν ὑπηρεσία, ἐκοιμῶντο
βαριά στὰ κρεβάτια των. Ὁ καπετάνιος μὲ τὸν τιμονιέρη ὀρθοὶ
στὴ γέφυρα, μαῦροι ἴσχοι, σχεδὸν ἀνάεροι, ἔλεγες ὅτι ἦσαν
πνεύματα καλόγνωμα, ποὺ ἐκυβερνοῦσαν στὸ χάος τὴν τύχη
τοῦ τυφλοῦ σκάφους καὶ τῶν κοιμισμένων ἀνθρώπων.

Ἐξαφνα ἡ καμπάνα τῆς γέφυρας ἐσήμανε μεσάνυχτα.
Μεσάνυχτα ἐσήμανε καὶ ἡ καμπάνα τῆς πλώρης. Τὸ καμπα-
νοκτύπημα γοργό, χαρούμενο ἐπέμενε νὰ ρίχνῃ τόνους με-
ταλλικὸς περίγυρα, κάτω στὴ σκοτεινὴ θάλασσα καὶ ψηλὰ
στὸν ἀστροφώτιστο οὐρανό, καὶ νὰ κράζῃ ὅλους στὸ κατὰ-
στρωμα. Καὶ μὲ μιᾶς τὸ σκοτεινὸ πλοῖο ἐπλημμύρισε ἀπὸ

φῶς, θόρυβο, ζωή. Ἐφῆσε τὸ πλήρωμα τὰ κρεβάτια του καὶ οἱ ἐπιβάτες τὶς καμπῖνές των.

Ἐμπρὸς στὴν πλώρη καὶ στὴν πρύμνη πίσω ἀνυπόμονα ἔφευγαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ ναύκληρου τὰ πυροτεχνήματα, ἔφθαναν, λές, τ' ἀστέρια, καὶ ἔπειτα ἔσβηναν στὴν ἄβυσσο.

Τὰ ξάρτια, τὰ σχοινιά, οἱ κουπαστὲς ἔλαμπαν, σὰν ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὰ κεριά. Καὶ δὲν ἦταν ἐκείνη τῇ στιγμῇ τὸ καράβι παρὰ ἓνα μεγάλο πολυκάνδηλο, ποὺ ἔφευγε ἐπάνω στὰ νερὰ σὰν πυροτέχνημα.

Ἡ γέφυρα στρωμένη μὲ μία μεγάλη σημαία ἔμοιαζε Ἐγια Τράπεζα. Ἐνα κανίστρι μὲ κόκκινα αὐγά καὶ ἓνα μὲ λαμπροκούλουρα ἦσαν ἐπάνω. Ὁ πλοίαρχος σοβαρὸς μὲ ἓνα κερὶ ἀναμμένο στὸ χέρι ἄρχισε νὰ ψάλλῃ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Τὸ πλήρωμα καὶ οἱ ἐπιβάτες γύρῳ του ξεσκούφωτοι καὶ μὲ τὰ κεριά στὰ χέρια ἐξανάλεγαν τὸ τροπάρι ρυθμικὰ καὶ μὲ κατάνυξι.

— Χρόνια πολλά, κύριοι!...

Χρόνια πολλά, παιδιά μου!...

εὐχήθηκε, ἅμα ἐτελείωσε τὸν ψαλμό, γυρίζοντας πρῶτα στοὺς ἐπιβάτες καὶ ἔπειτα στὸ πλήρωμα ὁ πλοίαρχος.

— Χρόνια πολλά, καπετάνιε, χρόνια πολλά !... Ἀπάντησαν ἐκεῖνοι ὁμόφωνα.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια σας, κύριοι ! Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, παιδιὰ, ξαναεῖπε ὁ πλοίαρχος, ἐνῶ ἓνα μαργαριτάρι ἐφάνηκε στὴν ἄκρη τῶν ματιῶν του.

— Καὶ τοῦ χρόνου στὰ σπίτια μας, καπετάνιε.

Εὐχὲς καὶ χαρὲς Ἐπειτα ἐπέρασε ἓνας ἓνας, πρῶτα οἱ ἐπιβάτες, ἔπειτα τὸ πλήρωμα, ἐπῆραν ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ τὸ λαμπροκούλουρο καὶ ἄρχισαν πάλι οἱ εὐχὲς καὶ τὰ φιλήματα.

— Χριστὸς Ἀνέστη !

— Ἀληθινὸς ὁ Κύριος !

— Καὶ τοῦ χρόνου σπίτια μας !

Οἱ ἐπιβάτες ἐτράβηξαν στὶς θέσεις των νὰ φᾶνε τὴ μαγερίτσα. Οἱ ναῦτες ζευγαρωτὰ στοὺς διαδρόμους ἐτσούγκριζαν τ' αὐγά των, ἐγελοῦσαν, ἐσπρώχονταν μεταξύ των, ἔτρωγαν λαίμαργα, ἐκαλοχρονίζονταν σοβαρὰ καὶ κοροϊδευτικά.

Ἐπαυσε τὸ καμπανοχτύπημα· ἓνα ἓνα ἔσβησαν τὰ κεριά. Τὸ καράβι ἐβυθίστηκε πάλι στὴν ἡσυχία του. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ τιμονιέρης καταμόναχοι ἐπάνω στὴ γέφυρα, πνεύματα θαρρεῖς ἀνδρα, ἐξακολουθοῦσαν τὴ δουλειά των σιωπηλοὶ καὶ ἄγρυπνοι.

— Γραμμὴ !

— Γραμμὴ !

Καὶ τὸ πλοῖο ὀλοσκότεινο πάλι ἐξακολούθησε νὰ σχίζη τὰ νερὰ ζητῶντας ἀνυπόμονα τὸ λιμάνι του.

«Διηγήματα τοῦ γυλιού»

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

9. Η ΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑΣ

“Όταν ό Πάρις έκλεψε τήν ‘Ελένη από τό φιλόξενο παλάτι τοῦ Μενελάου, ὅλη ἡ ‘Ελλάς ἀναταράχθηκε. “Όλοι οἱ “Ελληνες τό ἐπῆραν γιά δική τους προσβολή καί ἀπεφάσισαν νά ἐκδικηθοῦν. “Εσύναξαν τό στρατό τους καί μέ τά καράβια τους ἐπῆγαν στήν Αὐλίδα καί ἐπερίμεναν τόν καιρό, γιά νά περάσουν στήν ‘Ασία.

“Αδिका ὅμως ἐπερίμεναν. Οἱ ἄνεμοι ἦσαν κλεισμένοι στίς σπηλιές τους ἀπό τόν Αἴολο. Οὔτε φύλλο ἐσάλευε οὔτε πούπουλο. “Ο στρατός ἄρχισε νά στενοχωρῆται, νά μουρμουρίζη καί ν’ ἀρρωσταίνη, γιάτι ἐθυμόταν τήν πατρίδα καί τοὺς δικούς του. Οἱ βασιλεῖς ἐρώτησαν τό γέρο - Κάλχα, τόν μάντι, πού ἤξερε ὄχι μονάχα τά τωρινά, μὰ καί τά περασμένα καί τά μελλούμενα. Κι ὁ μάντις ἀπάντησε ἄφοβα :

— Δέν θ’ ἀρμενίσῃ παννί, ἂν πρῶτα ὁ ‘Αγαμέμνων δέν θυσιάσῃ τήν πρωτότοκη κόρη του στήν “Αρτεμι. ‘Η θεά τό ζητεῖ, εἶναι θυωμένη γιάτι ὁ βασιλιάς τῆς ἐσχότωσε στό κυνήγι τό ἱερό της ἐλάφι.

Καθώς τό ἄκουσε ὁ ‘Αγαμέμνων, ἐφώναξε :

— ‘Εγὼ νά θυσιάσω τήν κόρη μου; Ποτέ !

Κι ἀμέσως ἐπρόσταξε τόν κάθε βασιλιά νά πάρῃ τοὺς δικούς του καί νά γυρίσῃ στόν τόπο του. “Εβούλιζε τό στρατόπεδο ἀπό φωνές, θυμούς καί φοβερίσματα.

“Ο Μενέλαος τρέχει καί πέφτει στά πόδια του.

— Τί λές, ἀδελφέ μου; τοῦ λέει, ἐσυλλογίσθηκες καλά; “Ο στρατός ἐθύμωσε πολύ... Στεῖλε νά φέρῃς τήν κόρη σου, καί, ὥσπου νά ‘ρθῇ, θά βροῦμε τρόπο νά τή γλυτώσωμε.

‘Ο Ἀγαμέμνων θέλοντας καὶ μὴ ἔγραψε στὴ γυναῖκά του νὰ στείλῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ἐπειδὴ ὅμως ἤξερε πῶς, ἂν μάθαινε ἡ Κλυταιμῆστρα τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ τὴν ἔστελνε, τῆς ἔγραψε πῶς θὰ τὴν παντρέψῃ μὲ τὸν Ἀχιλλέα.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὲς ἡμέρες καὶ νὰ σου φθάνει στὸ στρατόπεδο ἡ Ἰφιγένεια μὲ τὴ μάννα της καὶ τὸ μικρὸ ἀδελφότης, τὸν Ὀρέστη. Καθὼς τοὺς εἶδε ὁ Ἀγαμέμνων, ἀπελπίσθηκε. Ὁ στρατὸς ὅμως, ὅταν ἔμαθε τὸν ἐρχομὸ της, ἐτριγύρισε στὴ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ καὶ βλέποντας τέτοια κάλλη ἐθαύμαζε κι ἐφώναζε :

— Τέτοια θυσία πρέπει στὴ θεὰ τοῦ κυνηγιοῦ !

Οἱ γυναῖκες, καθὼς ἄκουσαν ἔτσι, ἐταράχθηκαν. Ἡ Κλυταιμῆστρα ἐπαραπονιόταν στὸν ἄνδρα της, πῶς τὴν ἐγέλασε κι ἔφερε τὴν κόρη της στὸ στρατόπεδο· ἡ Ἰφιγένεια ἀγκάλιαζε τὰ γόνατά του καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ μὴ τῆς κόψῃ τὴ ζωὴ ἐπάνω στὸν ἀνθὸ της.

— Εἶναι γλυκειά, πατερούλη, ἡ ζωὴ, ἔλεγε κλαίοντας.

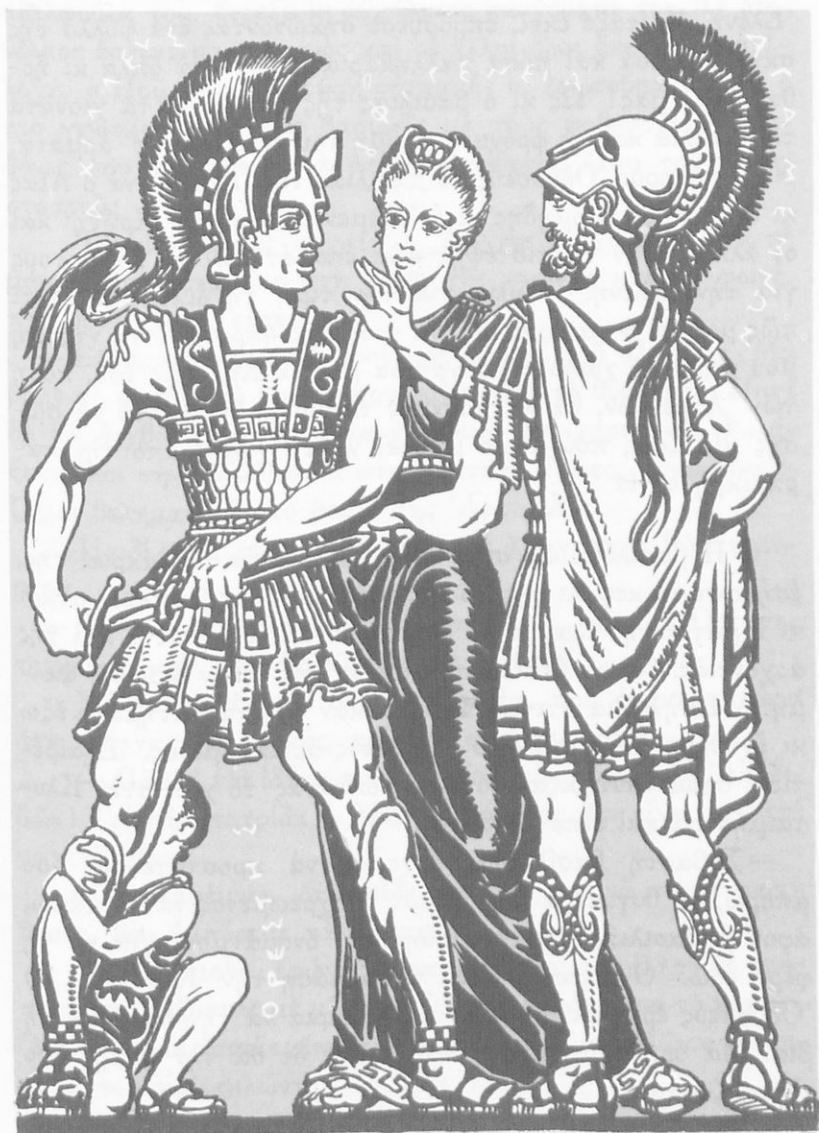
‘Ο Ἀγαμέμνων ἔστεκε μπροστά τοὺς κρύος καὶ ἀσυγκίνητος σὰ μάρμαρο. Δὲν ἦταν πατέρας ἐκείνη τὴ στιγμή· ἦταν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ, ποὺ ἐπῆγαινε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴν τιμὴ τῆς Ἑλλάδος.

— Ἐχεις δίκιο, παιδί μου, εἶπε ἀργά, μεγάλο δίκιο ἔχεις· μὰ τί νὰ κάμω; Ἔτσι προστάζουν οἱ θεοί.

Κι ἐβγῆκε ἀπὸ τὴ σκηνὴ μὲ βῆμα ἀργὸ κι ἐπίσημο, μὲ χεῖλῃ σφικτοκλεισμένα καὶ πρόσωπο ἀκίνητο, λὲς κι ἐφοροῦσε προσωπίδα. Ἡ Ἰφιγένεια ἐγύρισε τότε τ’ ἀπελπισμένα μάτια της στὸ Μενέλαο.

— Ἔτσι λοιπόν, θεῖέ μου, εἶπε μὲ παράπονο· ἐγὼ θὰ πληρώσω γιὰ τὸ σφάλμα τῆς Ἑλένης ;

— Ὅχι, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ Μενέλαος σφουγγίζοντας

τὰ δάκρυά του· μὴν τὸ πιστεύῃς πὼς θυσιάζεσαι γιὰ τὴν Ἑλένη. Κοίταξε ἐκεῖ, ἐπρόσθεσε σηκώνοντας ἓνα φύλλο τῆς σκηνῆς, πόσα καὶ πόσα παλληκάρια ἐπῆραν τὰ ὅπλα κι ἤρθαν μαζί μας! Ὡς κι ὁ βασιλιάς τῆς Πύλου μὲ τὰ χιονᾶτά του μαλλιά καὶ τὴ φρόνιμη γνώμη του ἐντύθηκε στ' ἄρματα. Νὰ ὁ πονηρὸς Ὀδυσσεύς, ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης· νὰ ὁ Αἴας κι ὁ φοβερὸς Διομήδης κι ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τὴν Κρήτη· καὶ οἱ ἄλλοι. Μὴν τὸ πιστέψῃς πὼς ἐπαράτησαν τὰ καλά τους γιὰ τὴν Ἑλένη. Ἦλθαν γιὰ τὴν τιμὴ τῆ δικῆς μας! Καὶ πὼς μπορεῖ ὁ πατέρας σου νὰ τοὺς πῇ: «προτιμῶ τὴ ντροπὴ μου παρά νὰ χάσω τὴ θυγατέρα μου; » Καὶ πὼς ἐσύ, κόρη τῶν Ἀτρειδῶν, θὰ καταδεχθῇς τέτοιο πρᾶγμα, γιὰ νὰ σώσῃς μία ζωὴ, ποὺ αὐριο μπορεῖ νὰ τὴ χάσῃς ἀπὸ τὴν παρὰ μικρὴ αἰτία ;

Ἡ βασιλοπούλα σιγὰ σιγὰ ἐλιγόστεψε τὰ δάκρυά της, ἐσήκωσε τὸ κεφάλι της, ἔδωσε στὸ κορμί της βασιλικὴ στάσι κι ἡ ματιὰ της ἔλαμψε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς νιότης καὶ τῆς ἀρχοντιᾶς. Ὅταν ἐτελείωσε ὁ θεὸς της, ἦταν δίβουλη ἀκόμη. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούσθηκαν δυνατὰ πατήματα ἔξω κι ἐχύθηκε στὴ σκηνὴ ὁ Ἀχιλλεὺς ἀρματωμένος. Ἐχαιρέτισε, ὅπως ἐσυνήθιζαν τότε, ἀπλώνοντας τὸ χέρι στὴν Κλυταιμήστρα καὶ εἶπε μὲ θυμὸ :

— Σεβαστὴ βασίλισσα, ἔρχομαι νὰ προστατεύσω, ὅσο μπορῶ, τὴ θυγατέρα σου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸ κάμω, ἀφοῦ ὁ βασιλιάς μεταχειρίσθηκε τ' ὄνομά μου, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ ἐδῶ. Ὁ στρατὸς θέλει νὰ θυσιάσῃ τὴν Ἰφιγένεια. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται μὲ χίλια παλληκάρια νὰ τὴν πάρῃ μὲ τὴ βία. Μὰ ὀρκίζομαι στοὺς θεοὺς πὼς δὲ θὰ τὴν πάρῃ, ὅσο εἶμαι ζωντανός.

Ἡ Κλυταιμήστρα ἀμέσως ἄπλωσε τὰ χέρια νὰ τὸν εὖ-

χαριστήση. Ὁ μικρὸς Ὀρέστης, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ κλαίῃ τὴν ἀδελφοῦλα του, ἔτρεξε κι ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του. Ὁ Μενέλαος ἔστεκε σαστισμένος καὶ οἱ ἄλλοι ὅλοι ἔπεσαν σὲ συλλογὴ. « Ποῦ θὰ καταντήσῃ τὸ κακό; », ἐρωτοῦσαν, ἀφοῦ ὁ πιὸ γενναῖος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς μὲ τοὺς φοβεροὺς Μυρμιδόνες του ἀποφάσισε νὰ σταθῇ ἀντίθετος ὅλου τοῦ ἄλλου στρατοῦ;

Τὴν ἴδια ὥμως στιγμὴ ἡ Ἰφιγένεια ἐχώρισε ἀπὸ τὴ μάνα της, ἐστάθηκε στὴ μέση τῆς σκηνῆς καὶ μὲ φωνή, ποὺ δὲν ἔτρεμε, εἶπε:

— Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ θυσία σου, γυιὲ τοῦ Πηλέως. Μὰ βάλε τὸ σπαθὶ στὸ θηκάρι του καὶ κράτα τὸ θυμὸ σου. Ποτὲ δὲ θὰ δεχθῶ νὰ χυθῇ αἷμα ἐλληνικὸ γιὰ χάρι μου. Φυλάξετε ὅλοι τὴν παλληκαριά σας γιὰ τοὺς Τρῶες. Ἐγὼ θυσιάζομαι θεληματικὰ στὸ βωμὸ τῆς Ἀρτέμιδος.

— Παιδί μου, τί λές; ἐφώναξε μὲ λαχτάρια ἡ Κλυταιμῆστρα.

— Τί κάνεις ἀδελφοῦλα; ἐφώναξε κι ὁ μικρὸς Ὀρέστης τρέχοντας νὰ τῆς ἀγκαλιάσῃ τὰ γόνατα.

Μὰ ἐκεῖνη ἔτρεξε στὸν Ὀδυσσεά, ποὺ ἐφάνηκε τώρα στὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, καὶ τοῦ εἶπε βιαστικά:

— Πᾶμε! Θὰ ἰδῇτε πῶς πεθαίνει μία κόρη τῶν Ἀτρείδων! Γιὰ τὴν πατρίδα ὁ θάνατος θάνατος δὲν εἶναι· μάθετέ το ἀπὸ μένα.

Ὁ Ἀγαμέμνων, ὅταν εἶδε τὴν κόρη του νὰ πηγαίνει στὴ θυσία, δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

— Ἀλλοῖμονο! ἐφώναξε βραχνὰ κι ἐγύρισε ἄλλοῦ τὸ πρόσωπο σκεπάζοντας μὲ μία ἄκρη τῆς χλαμύδας του τὸ κεφάλι. Ἐκεῖνη ὥμως ἔτρεξε, ἔπεσε στὰ πόδια του, ἀγκάλιασε τὰ γόνατά του καὶ φιλῶντας τὸ χέρι του:

— Τὴν εὐχὴ σου, πατέρα μου! ἐφώναξε σπαραχτικά. Ὁρ-

κίζομαι στο Δία πώς δὲν σοῦ κρατῶ κάκια. Πεθαίνω μὲ τὴ θέλησί μου. Ἔλα, πατέρα, εὐχήσου με.

Ἄφωνος ἀνοιξε τὴν ἀγκαλιά του ὁ ἄτυχος πατέρας κι ἔσφιξε μέσα τὴν ἐτοιμοθάνατη, τὴν ἐφίλησε, τὴν εὐχήθηκε καὶ πάλι ἄφωνος τὴν ἔρριξε στὰ χέρια τοῦ μάντεως. Ἐπειτα ἐμπῆκε στὴ μέση τῶν ἄλλων κι ἔφθασαν ὅλοι τους στοῦ δάσους τῆς Ἀρτέμιδος. Στὴ μέση ἦταν ὁ βωμὸς στεφανωμένος μὲ λουλούδια. Τριγῦρο ἐστεκόταν ὁ στρατός. Ὁ Κάλχας ἐστεφάνωσε τὴν κόρη κι ἐτοιμάσθηκε γιὰ τὴ θυσία.

— Καλὸ ταξίδι σ' ὅλους! ἐφώναξε ἡ βασιλοπούλα. Γρήγορα νὰ γυρίσετε νικηταὶ στὴ γλυκειὰ μας πατρίδα!

Ὁ Κάλχας κάνει τὴν προσευχή του στὴ θεὰ καὶ παίρνει τὸ μαχαίρι. Ὅλοι τὴ βλέπουν τὴ λεπίδα νὰ λάμπη ἐπάνω ἀπὸ τῆς κόρης τὸ λαιμό.

Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμή ἕνα σύννεφο κυλιέται μὲ ἀστραπόβροντο, ἀθέτα ἐπάνω στοῦ βωμοῦ καὶ πάλι σηκώνεται καὶ φεύγει κατὰ τὸ βοριᾶ.

— Ἄ! βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα ὅλων.

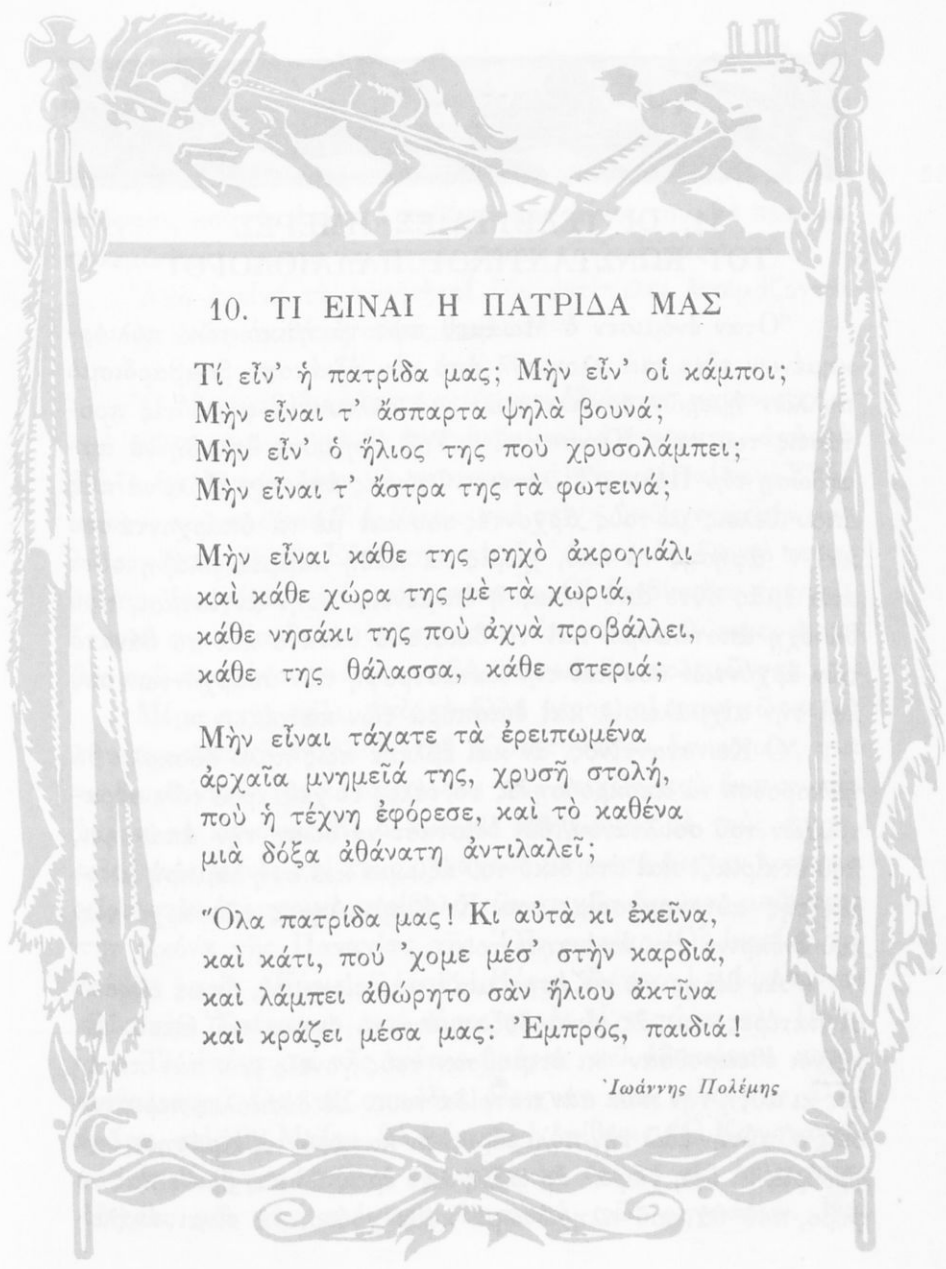
Ἐπάνω στοῦ βωμοῦ ἕνα μεγάλο καὶ πανώριο ἐλάφι σπαράζει καὶ χύνεται τὸ αἷμά του.

— Ἀτρεῖδαι καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι, χαρῆτε! φωνάζει ὁ μάντις. Ἡ θεὰ δὲν ἠθέλησε τὴ θυσία τῆς βασιλοπούλας καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ ἐλάφι. Μᾶς ὑπόσχεται καλὸ ταξίδι. Σήμερα ὁ στόλος ἡμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν Αὐλίδα.

Ἀναγνωστικὸν «Τὸ ραζακὶ σταφύλι»

Ἀνδρέας Καρχαβίτσας

10. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος τῆς ποῦ χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα τῆς τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε τῆς ρηχὸ ἀκρογιάλι
καὶ κάθε χώρα τῆς μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι τῆς ποῦ ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε τῆς θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖά τῆς, χρυσῇ στολή,
ποῦ ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

“Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, ποῦ 'χομε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἥλιου ἀκτῖνα
καὶ κρᾶζει μέσα μας: Ἐμπρός, παιδιά!

Ἰωάννης Πολέμης

11. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

“Όταν ενόμισεν ὁ Μωάμεθ πῶς τὸ ἠθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονισθῆ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμὸ πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τὶς προτάσεις του στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ἐξητοῦσε δηλαδὴ νὰ παρὰδῶση τὴν Πόλι. «Τί λέγεις; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλι νὰ πᾶς ὅπου θέλεις μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν’ ἀφήσης τὸ λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ σένα, ἢ ἐπιμένεις στὴν ἀντίστασι, ποὺ θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸ δικό σου θάνατο καὶ τὸ θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσίᾳ καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

‘Ο Κωνσταντῖνος, ἂν καὶ ἔβλεπε πῶς πολὺ δύσκολα θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἀποκρούσῃ ὡς τὸ τέλος τὸ χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, ποὺ ἐταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων του ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του :

«Ἄν θέλῃς νὰ συζήσης μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἃς εἶναι δοξασμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι ἐθεωροῦσαν κι ἐτιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν πατέρες κι αὐτὴ τὴν πόλι σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλι εὔρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρουρία κι ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸ φόρο, ποὺ θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνο, νὰ εἶναι ἀνάλο-

γος μὲ τὰ εἰσοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέρεις ἄν, θαρρῶντας πὼς θὰ κερδίσης, δὲν βγῆς ζημιωμένος; Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους της, γιατί ὅλοι μαζί μὲ μία ἀπόφασι, πού τὴν ἐπῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμῶντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας ».

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμὴ οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι.

Ὁ Μωάμεθ διατάσσει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμό τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχθοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἤμποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶταί του. Σ' ἐκεῖνον, πού πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεται τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸ στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρίζουν τὸ στρατόπεδο κι ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβὲς τοῦ προφήτου γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμῶντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶται μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενοκτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφὲς τῶν τειχῶν, πού ἔκαναν τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια. Κι ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα γύρο στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱερεῖς χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, πού τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιακόπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πὼς τὴν ἄλλη ἡμέρα, στὶς 29 Μαΐου, θὰ ἐγίνετο ἡ ἐπίθεσις. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπεθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη κι ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν ἐπῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συνεχέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγῶνος, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωικά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως μᾶς τὰ διέσωσεν ὁ ὑπουργὸς του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

« Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δῆμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶται κί ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, πού ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ μέ ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ μέ ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτικὴ του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεσι

καὶ ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα, γιὰ νὰ ἡμπορέσῃ νὰ μᾶς κεντήσῃ μὲ τὸ δηλητήριό του σὰν φίδι φαρμακερὸ καὶ νὰ μᾶς καταπιῇ σὰν λιοντάρι ἀνήμερο.

» Γι' αὐτὸ οἷς λέγω καὶ οἷς παρακαλῶ νὰ μείνετε ἀκλόνητοι μὲ ἀνδρεία καὶ μὲ ἄφοβη ψυχὴ, ὅπως ἐκάματε πάντοτε ὡς τώρα κτυπῶντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Στὰ δικὰ σας χέρια παραδίδω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ καὶ τὴν πιὸ περίφημη πόλι, ποὺ εἶναι πατρίδα σας καὶ βασίλισσα ἀνάμεσα στὶς ἄλλες πόλεις.

» Γνωρίζετε καλὰ, ἀδελφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε γιὰ τέσσαρα ἀγαθὰ νὰ προτιμήσωμε νὰ σκοτωθοῦμε, παρὰ νὰ ζοῦμε: Πρῶτο γιὰ τὴν πίστι καὶ τὴν εὐσέβειά μας, δεῦτερο γιὰ τὴν πατρίδα μας, τρίτο γιὰ τὸ βασιλιᾶ καὶ τέταρτο γιὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους μας. Λοιπὸν, ἀδελφια, ἂν

ὀφείλωμε νὰ πολεμοῦμε ὡς τὸ θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσαρα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὁλοφάνερα πὼς κινδυνεύομε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσαρα ἀγαθὰ μας.

» Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικὰ μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύομε νὰ χάσωμε τὴν πίστι μας τὴν ἁγία, ποὺ μᾶς ἐδῶρισε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμά του. Καὶ ἂν κερδίσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴ του, ποῖα θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περιφρημα πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλείαν μας, ποὺ μία φορὰ ἦταν λαμπρή, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχθῇ καὶ θὰ ἐκμηδενισθῇ ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένα μας πρόσωπα, τὰ παιδιὰ μας, τὶς γυναῖκές μας».

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος ἐξεκίνησε γιὰ τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ «μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων». Ἐξαγνισμένος πιά ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες κακίες ἐπῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στὰ ἀνάκτορα, ὅπου ἐκάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους τιτλούχους ὡς τοὺς ὑπηρέτες, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ἐζήτησε ἀπὸ ὅλους συγχώρεσι. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓναν ἀληθινὸ Ἑλληνα κι ἓνα ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ παλάτι φεύγει νύκτα, ἔχι γιὰ ν' ἀναπαυθῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τὶς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνον τὸν αἰώνιο ὕπνον τοῦ «μαρμαρωμένου βασιλιᾶ», ἀφοῦ θὰ ἐπολεμοῦσε καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν Πύλιν τοῦ Ρωμανοῦ γενναιοῦτος ἀνέμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ ἐθνική μας ἱστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ τοσους καὶ τόσους ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμματος Ἑλληνας, τόσον ὠραῖοι καὶ τόσον πολυτραγουδημένοι ὅσο τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τους δὲν ἐνίκησαν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ κι οἱ τρεῖς τους δὲν ἐδίστασαν οὔτε μία στιγμή νὰ θυσιάσθουν. Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν ἐπάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, πού ὑπερασπίζοντο κι ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες κι ὁ Κωνσταντῖνος στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ κι ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάννα, ἀλλὰ τὸ ἐπάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιά ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἱματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα ἐγέννησε τοὺς ἐθνικοὺς μας θρύλους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐμορφώθηκαν καὶ μορφώνονται οἱ Ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεωτέρους ἐθνικοὺς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ πόσοι Ἕλληνες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται, ἐπολέμησαν ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τους τὸ ὄραμα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διακού! Κι ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἀφῆρεσε τὴ νίκη, ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ αὐτοθυσία τους ἐκέρδισαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρος. Ἀς θυμηθοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὰς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941...

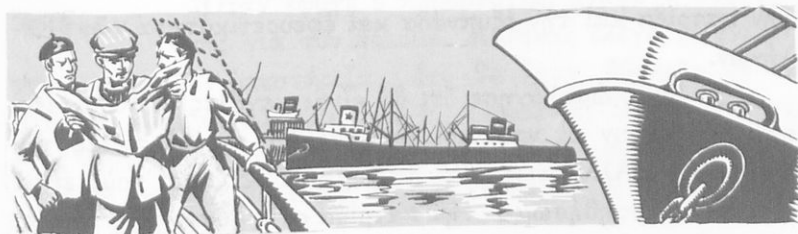
Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

12. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
σημαίνει κι ἡ Ἁγία - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπᾶς, κάθε παπᾶς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιᾶς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλή τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ νὰ ἔβγη ὁ βασιλέας,
φωνὴ τοὺς ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπᾶδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστήτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψη.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ ῥθοῦν τρία καράβια:
τὸ ἴνα νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἁγία Τράπεζά μας...
Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
—Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζης,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ σας εἶναι.

13. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στά Ξένα

Τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀυρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἶδησις, ποὺ ἀνεστάτωσε τὸν κόσμο: Ἡ Γερμανία ἐκήρυξε τὸν πόλεμο...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδεύσουν; Καὶ θὰ ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τὰ ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήσῃ ἡ πατρίδα χωρὶς τρόφιμα, χωρὶς προϊόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλες;

Μὲ τὶς ἀγωνιώδεις αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοίαρχοι καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖό του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

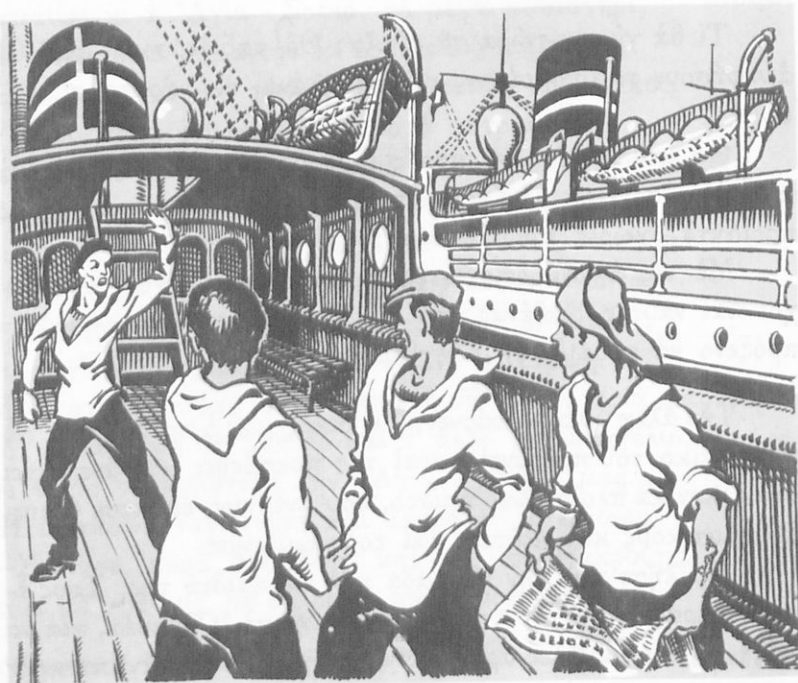
Τὴν ἄλλη ἡμέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, ποὺ ἀνέβηκε, ἐκάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς ὠμίλησε.

Ὁμίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιά της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη πρὸς

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα καὶ ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὡμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, πού θὰ εὕρουν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδια των ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξωμε τί ἀξίζομε· τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσωμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι πού χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικῶντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...».

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία κι ἀπεχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο ἐχειροκροτοῦσε καὶ ἐζητωκραύγαζε.

“Όταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτησις γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑπεστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ἐρώτησε κάποιο συνάδελφό του:

— Δὲ μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη;

— “Α! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ φούκτα! Τί θέλεις νὰ κάνωμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτῆρας ἀπὸ πᾶνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸ μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσέα.

Σὰν τὸ λιοντάρι, πού ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φοβερή. ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχειὰ ἐβρυχήθηκε:

— “Οχι! ὄχι δὲ θὰ περάσουν! Ἄς κοπιᾶσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

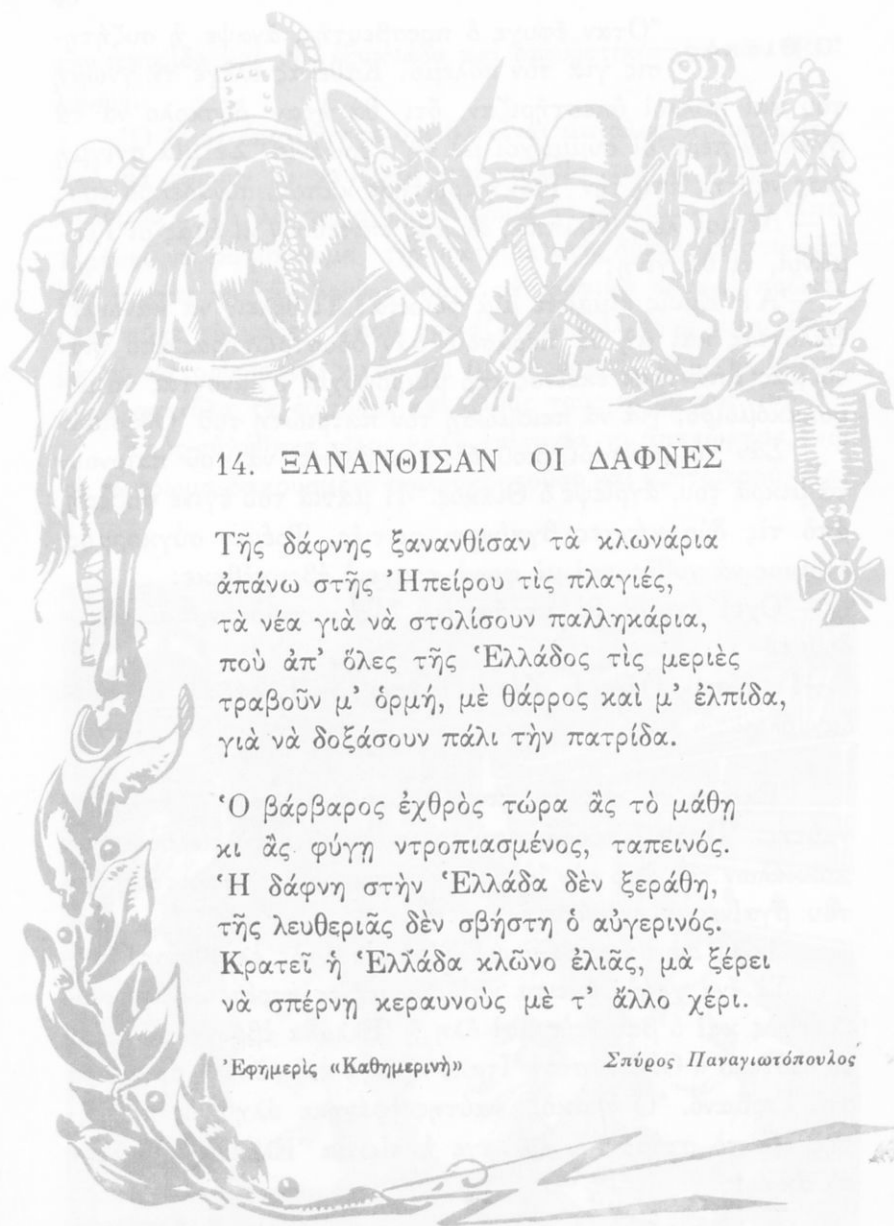
— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα! Ἐφώνησαν ὅλοι.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοϊκὸς ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὡς τὸ μελούδι τῶν κοκκάλων τοῦ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της:

“Οχι! Δὲ θὰ περάσουν! Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἕνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα ἐβροντοφώναξαν τὸ δεύτερο « ΟΧΙ » στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ σὲ λίγο ἀργότερα στὸ Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης ἐφάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του ἐμίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ’ ἄκρη σ’ ἄκρη!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

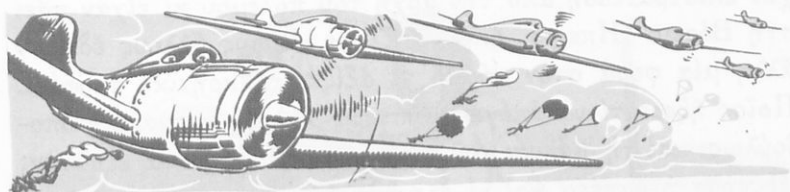
14. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὄρμή, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθῃ
κι ἄς φύγῃ ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθῃ,
τῆς λευθεριᾶς δὲν σβήσῃ ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κεραυνοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερὶς «Καθημερινή»

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

15. ΟΙ ΚΡΗΤΙΚΟΠΟΥΛΕΣ

Δύο λυγερόκορμες Κρητικοπούλες έστέκοντο ίσιες σάν λαμπάδες μπροστά στο Γερμανό διοικητή τών άλεξιπτωτιστών. Ήσαν κι οί δύο ψηλές, λιγνές, αλλά γεροδεμένες, μελαχροινές, με έντονα χαρακτηριστικά, είκοσι δύο έως είκοσι πέντε χρόνων. Κι έφοροῦσαν άνδρικές κρητικές βράκες καί ψηλά υποδήματα. Ήσαν άδελφές. Άρετή ώνομαζόταν ή μεγαλύτερη κι Έλευθερία ή μικρότερη. Είχαν πιασθή αϊχμάλωτες σέ μία συμπλοκή κοντά στο άεροδρόμιο του Μάλεμε στή μάχη τής Κρήτης. Κι ή διαταγή ήταν: "Όσοι ένοπλοι πολίται συνελαμβάνοντο αϊχμάλωτοι νά τουφεκίζωνται «έπί τόπου».

Δέν έμιλοῦσε όμως ή διαταγή καθόλου για γυναίκες. Κι οί δύο άδελφές είχαν πιασθή, άφοῦ έπολέμησαν σάν τά καλύτερα παλληκάρια, ώπλισμένες με δύο παλαιούς γκράδες. Στά χέρια τών έχθρών έπεσαν, μόνον άφοῦ τους έστειλαν με άλάθευτο μάτι καί τήν τελευταία τους σφαίρα. Καμμία προφύλαξι δέν έπῆραν σ' όλο τó διάστημα τής φονικής συμπλοκής. Οί σφαίρες ώρες όλόκληρες έπερνοῦσαν γυρό τους σάν μέλισσες, χωρίς όμως νά τίς έγγίξουν καθόλου. Λές κι είχαν έπάνω τους Τίμιο ξύλο.

Ή καταγωγή τους ήταν από ένα μικρό χωριό τών Σφακιών. Τόν πατέρα τους τόν είχαν χάσει στο Μικρασιατικό πόλεμο. Τά δύο άδέλφια τους, ό Μανώλης κι ό Γιώργος, εί-

χαν ἐπιστρατευθῇ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου κι εἶχαν πάει στὴ Βόρειο "Ηπειρο, ὅπου μαζί μὲ τόσους ἄλλους ἔδειξαν ἄλλη μία φορά στὸν κόσμο τί ἀξίζει τὸ κρητικὸ τουφέκι. Ποῖος ἤξερε τί νὰ ἀπέγιναν ὕστερα ἀπὸ τὴ γερμανικὴ ὑποδούλωσι καὶ τὴ διάλυσι τοῦ στρατοῦ μας. Τάχα νὰ ἐξοῦσαν; Ἡ χήρα ἢ μητέρα καὶ οἱ ὀρφανὲς ἀδελφές τους ἐπερνοῦσαν ἡμέρες ἀγωνίας.

Ἀντὶ νὰ ἔλθῃ στὶς πονεμένες γυναῖκες κάποια εἰδησις γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀγαπημένων τους, ξαφνικὰ ἓνα πρωὶ ἓνα τρομερὸ μῆνυμα συνετάραξε ὅλη τὴν Κρήτη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη: Πολλὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἔρριχναν χιλιάδες ἀλεξιπτωτιστὰς γύρω στὰ ἀεροδρόμια καὶ στὶς μεγάλες πολιτεῖες.

Οἱ λίγοι Ἕλληνες στρατιῶται, μὲ τὴ βοήθεια ὅσων Ἀγγλων, Αὐστραλῶν καὶ Νεοζηλανδῶν εἶχαν φθάσει ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, τοὺς ἀντιμετώπιζαν ἀδείλιαστα στὸν ἄνισον ἀγῶνα. Μὰ τὰ ἀεροπλάνα ὅλο καὶ ἐπλήθαιναν σὰν κοπάδια ὄρνια, ποὺ ὁσμίζονται πλούσιο κυνήγι.

Ἀλλὰ κι οἱ στρατιῶται δὲν ἀπόμειναν μόνοι νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη. Λὲς καὶ κάποια μαγικὴ σάλπιγγα ἐσήμανε γενικὸ συναγερμὸ στοὺς κάμπους καὶ στὰ βουνά. Γέροι ἀσπρομάλληδες καὶ παιδιὰ ἀμούστακα ἄρπαξαν ὅ,τι μισοσκουριασμένο τουφέκι ἢ μαχαίρι εὕρισκόταν στὸ σπίτι τους κι ἔτρεξαν νὰ μετρηθοῦν μὲ τὸν πιὸ τέλειο στρατὸ, ποὺ εἶχε γνωρίσει ὡς τότε ὁ κόσμος. Τὶς πιὸ πολλὰς ὁμάδες τῶν αὐτοσχεδίων πολεμιστῶν τὶς ὡδηγοῦσαν οἱ παπᾶδες, κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὸ τουφέκι. Τότε ἐπετάχθηκαν στὴ μέση καὶ πολλὰς Κρητικοποῦλες ὠπλισμένες. Κανεὶς δὲν ἠθέλησε νὰ τὶς ἐμποδίσῃ.

— Μαννούλα, τὴν εὐχὴ σου!...

Κι ἔσκυψαν νὰ φιλήσουν τὸ χέρι της οἱ δύο λεβεντοκόρες. Εἶχαν φορέσει τὶς τιμημένες κρητικὲς στολὲς τοῦ παπποῦ

τους, τοῦ φημισμένου καπετάν Μανώλη, καὶ τοῦ πατέρα τους, ποὺ τὶς ἐφύλαγαν στὰ βάρη τοῦ σεντουκιοῦ, ἀκριβὰ οἰκογενειακὰ κειμήλια. Στὰ χέρια τους ἐκρατοῦσαν τοὺς δύο παλιούς γκραῖδες τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὰ στήθη τους εἶχαν περάσει σταυρωτὰ τὰ φυσεκλίκια.

Ἡ χαροκαμένη μητέρα γιὰ μιὰ στιγμή ἐξαφνιάστηκε. Γιὰ μιὰ στιγμή μονάχα. Κι ἀμέσως, χωρὶς νὰ δείξῃ τὴν παραμικρὴ ταραχή, ἀνοιξε διάπλατα τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὶς ἐφίλησε στὰ πυρωμένα μάγουλά τους.

— Στὴν εὐχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας!.. Καὶ κοιτάξετε νὰ μὴ ντροπιάσετε τὴ γενιά σας.

Σὰν νὰ εἶχαν φτερά στὰ πόδια, ἔτρεξαν νὰ προφθάσουν τοὺς ἄλλους χωριανούς πολεμιστάς, ποὺ ἐκατηφόριζαν. Καί, μόνο σὰν τὶς ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἐδάκρυσεν ἡ μητέρα.

—“Αχ! γιατί νά μὴν ἔχω κι ἐγὼ τὰ νιάτα σας νά ἔλθω μαζί σας, ἐμουρμούρισε μὲ παράπονο.

—Ξέρετε ποία εἶναι ἡ τιμωρία γιὰ τοὺς πολῖτες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ποὺ κτυποῦν τὸ γερμανικὸ στρατό; ἐρώτησε τὶς αἰχμάλωτες ὁ Γερμανὸς διοικητής.

“Ένας Γερμανὸς στρατιώτης ἔκανε τὸ διερμηνέα.

— Τὴν ξέρομε. Εἶναι ὁ θάνατος. Ἀπάντησε μὲ σταθερὴ φωνὴ ἡ Ἀρετὴ γιὰ λογαριασμὸ καὶ τῆς ἀδελφῆς της.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε τοὺς κανόνες τοῦ πολέμου; Μόνον τακτικὸς στρατὸς ἔχει τὸ δικαίωμα νά πολεμᾷ τακτικὸ στρατό.

— Γιατί δὲν ἐσεβασθήκατε ἐσεῖς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη; Ποία ἀφορμὴ σᾶς ἐδώσαμε, ποὺ ἦλθατε νά μᾶς ὑποδουλώσετε; Ἦταν ἡ πληρωμένη ἀπάντησις τῆς ὑπερήφανης Ἑλληνοπούλας.

Ὁ Γερμανὸς ἔγινε μαυροκόκκινος ἀπὸ τὸ θυμὸ του. Κάτι ἐμουρμούρισε καὶ διέταξε νά τὶς κλείσουν στὸ ὑπόγειο τοῦ προσωρινοῦ διοικητηρίου.

—“Έπρεπε νά τὶς τουφεκίσω ἀμέσως, εἶπε στοὺς ἀξιωματικούς του, ποὺ παρεστέκοντο στὴ σκηνὴ ἀκίνητοι σὰν ἀγάλματα. Μὰ τί νά τοὺς κάμω. Μοῦ ἦλθε διαταγὴ ἀπὸ τὸ Βερολῖνο νά στείλω ἐκεῖ ὅσες Κρητικοπούλες ἔνοπλες πιάσωμε. Βλέπετε πρώτη φορὰ ἀντιμετωπίσαμε καὶ γυναῖκες νά μᾶς πολεμοῦν μὲ τόσο πεῖσμα. Φαίνεται πὼς θέλει νά τὶς γνωρίσῃ ὁ ἴδιος ὁ Χίτλερ.

Στὰ ψυχρὰ πρόσωπα τῶν ἀξιωματικῶν ἐζωγραφίσθηκε μελαγχολικὴ ἔκφρασι. « Πὼς θὰ κρατήσωμε ὑποδουλωμένη μία χώρα, ὅπου κι οἱ γυναῖκες μᾶς πολεμοῦν παλληκαρίσια! ».

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

16. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτára σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινά σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζὶ σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδος ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, πὺν σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἄφρό.

Κι ὁ Σταυρός, πὺν λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου κορυφῇ,
εἶν' ὁ φάρος πὺν φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφῇ.

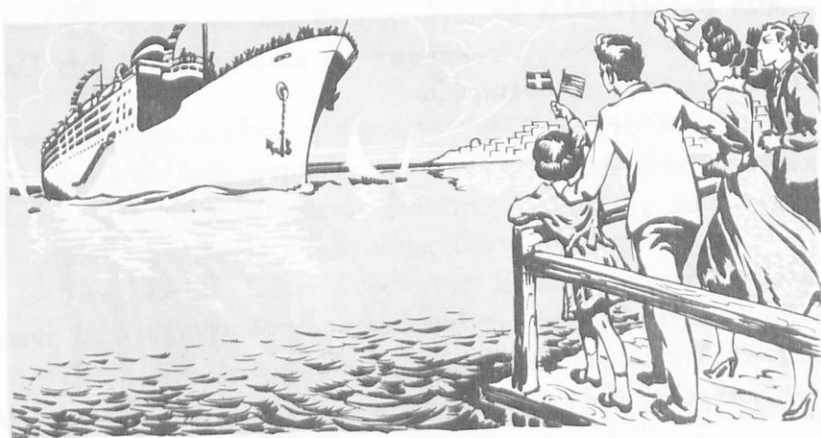
Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι' ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
Νὰ εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή!

«Τὰ πρῶτα βήματα»

Ἰωάννης Πολέμης

17. ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΣΤΟ ΠΑΤΡΙΟΝ ΕΔΑΦΟΣ

Μετά τὸν ὠκεανὸ ἡ Μεσόγειος καὶ μετὰ τὴ Μεσόγειο τὰ ἑλληνικὰ ἀκρογιάλια μας. Καὶ τὰ μάτια τῶν νοσταλγῶν καρφώνονται στὰ ποθητὰ βουνά, στὶς κυματιστὲς λοφοσειρές, στὰ σπίτια, ποὺ καπνίζουν καὶ περιμένουν ἑορταστικὰ τὴν ἐπάνοδο τῶν ξενιτεμένων.

Ἡ μαννούλα ἀνοίγει ἐπὶ τέλους τὰ κουρασμένα μάτια της, ἡ ἀδελφοῦλα ντύνεται καὶ στολίζεται τὰ γιορτινά της, ὁ πατέρας ἀστράπτει ἀπὸ τὴ χαρὰ καὶ ξεκινάει γιὰ τὰ λιμάνια καὶ τοὺς σταθμοὺς νὰ δώσῃ τὸ χέρι του στὸ παιδί, ποὺ γυρίζει ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὀλοστρόγγυλο, καθαρό, μὲ τὸν ἀέρα, τὴν εὐγένεια καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς Μεγάλης Δημοκρατίας.

Χαρὲς καὶ πανηγύρια! Ἀνοιξίς! Πρασινίζουν οἱ κάμποι, φουντώνουν καὶ ἀνθίζουν τὰ δένδρα, τὰ ἴδια δένδρα, ποὺ ἔδωσαν τὸν ἴσκιό τους, κάποτε στὰ μικρὰ παιδιά, οἱ γαλάζιες θάλασσες γαληνεύουν, σημαῖες γαλανόλευκες κυματίζουν παντοῦ γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῶν παλληκαριῶν. Ἡ καμπάνα

τοῦ χωριοῦ θὰ τοὺς χαιρετίσῃ σὲ λίγο καὶ τὰ τραγούδια, τὰ κλέφτικα καὶ τὰ ρουμελιώτικα, θ' ἀντηχήσουν παντοῦ, τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγοῦτα θὰ παίζουν.

Γλυκύτατη ἀνατριχίλα μᾶς συναρπάζει ὅλους στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ βαποριοῦ, ποὺ αὐλακώνει μὲ ὄρμη τῇ θάλασσᾳ, ποὺ λὲς καὶ τρέχει μὲ τὸν πόθο μας, καὶ φθάνει, ὅλο φθάνει καὶ κοντοζυγώνει. Τὸ διάστημα δὲν μᾶς χωρίζει πλέον, οἱ ξενιτεμμένοι, νὰ τους, σὰν τὰ περιστέρια ὁλόλευκοι, ἀρδιασμένοι στὸ κατάστρωμα μὲ ὑγρὰ τὰ μάτια, μὲ πιασμένη τὴν καρδιά, γιὰ τὸ ὄνειρο ἔγινε ἀληθινό.

Νὰ καὶ ὁ ἥλιος, ποὺ μονάχα στὴν Ἑλλάδα λάμπει τόσο θερμὰ καὶ ὥραϊα, κατὰ τὸν ποιητὴ, νὰ ὁ οὐρανὸς ὁ γαῖα-ζιος καὶ ὁλοξάστερος, νὰ ἡ βαρκούλα μὲ τὰ λευκὰ παννιά, νὰ τὰ μαντήλια, ποὺ στέλλουν μὲ τὸν ἀνεμισμὸ τους τὸν πρῶτο γλυκύτατο χαιρετισμό.

Πτωχὴ πατρίδα, μαραμμένη καρδιά, λυπημένοι ἄνθρωποι τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, πόσο ἔχετε ἀλλάξει σ' αὐτὸ τὸ πολύχρονο διάστημα τοῦ χωρισμοῦ! Δὲν εἶναι πιά ἡ μικρὴ Ἑλλάδα, ποὺ ἀφήσαμε κάποιον καιρό. Μὲ ὅλες τὶς πίκρες καὶ τὶς καταστροφὲς τὸ ἀνδρειωμένο κορμὶ τῆς στέκεται ἀγέρωχο καὶ σᾶς γλυκοχαιρετίζει, σᾶς δείχνει τὸ χαμογέλο τῆς, σᾶς ἀνοίγει τὴν ὁλόθερμη ἀγκαλιά τῆς.

Τί ὥρες, Θεέ μου, καὶ τί στιγμὲς ἀλησμόνητες! Ὅταν ἡ ἄγκυρα ἐπόντισε στὰ ἕρμα νερὰ τοῦ Φαλήρου, ἓνα βροντερὸ « Ζήτη τὴν Πατρίδα! » ἀκούσθηκε, βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ ὅλων μας. Κι ἀμέσως, χωρὶς ἀργοπορία, μ' ἓνα παλμὸ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξεπετάχθηκαν στὸ πάτριον ἔδαφος καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ἐσκυψαν καὶ τὸ ἐφίλησαν, τὸ ἐρράντισαν μὲ τὰ δάκρυά τους.

Εὐλογημένος ἃς εἶναι ὁ ἐρχομὸς τους! Πρόσωπα γελαστά, λευκὰ καὶ ροδοκόκκινα, ἄσπρο πανταλόνι, μαῦρο σακ-

κάκι καὶ στὸ κεφάλι τὸ ἄρματωλικὸ φέσι καὶ ἡ γαλανόλευκη φούντα. Εἶναι οἱ Ἕλληνες, ποὺ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ διψασμένοι καὶ γεμᾶτοι στοργὴ γιὰ τὴν πατρίδα. Σεμνοὶ καὶ πρόσχαροι ἔρχονται νὰ προσκυνήσουν τὸ πάτριον ἔδαφος, νὰ ξαναζήσουν κοντὰ στὴ μάνα, νὰ ξανακούσουν τὸν πρωινὸ χαιρετισμὸ τῶν πουλιῶν καὶ νὰ σβήσουν τὴ δίψα τοὺς στὴ βρύση τοῦ χωριοῦ, στὰ γάργαρα καὶ ὀλόδροσα νερά.

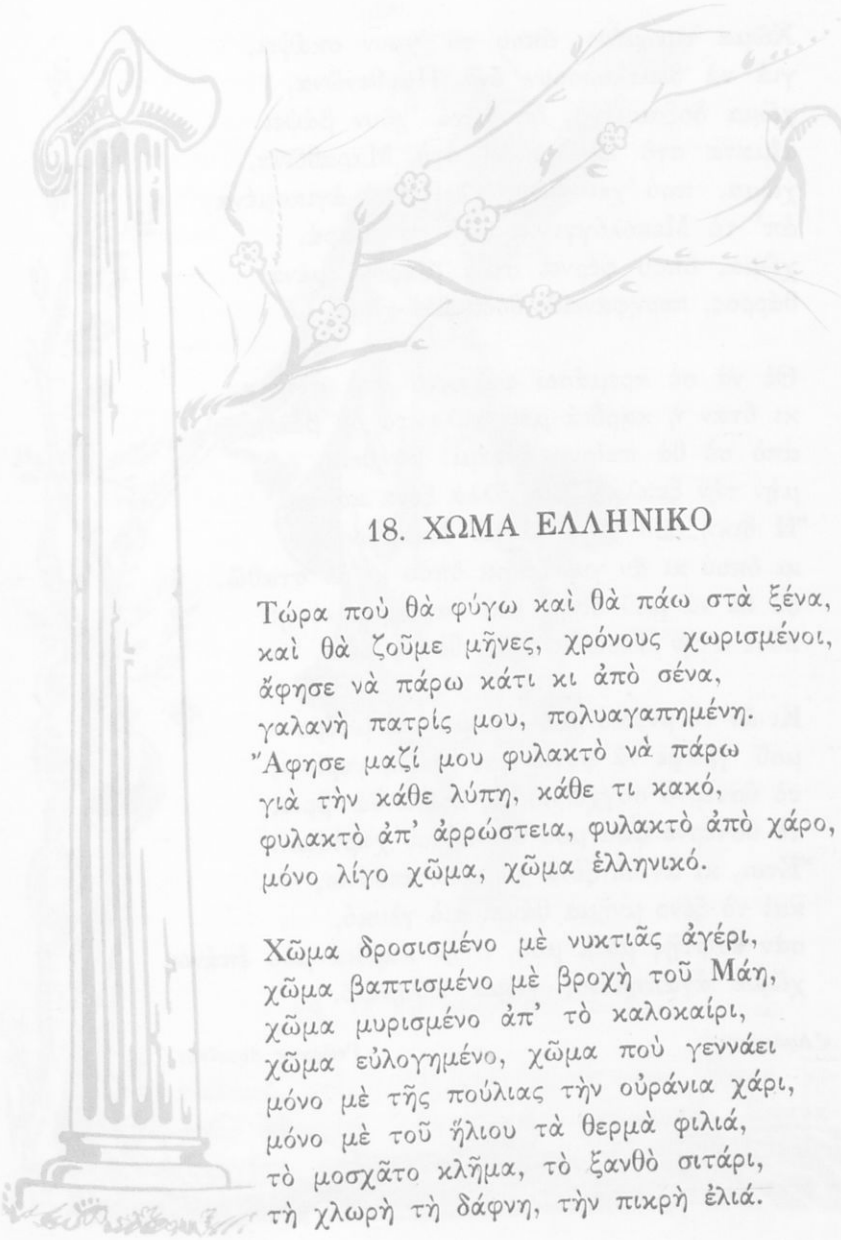
Αἱ Ἀθῆναι ἀνοιξαν τὴν ἀγκαλιά τους στοὺς νοσταλγούς κι ὁ δρόμος ἔγινε πανηγύρι, ἡ σημαία κυματίζει παντοῦ, ἡ ἐλληνικὴ ἐπάνοδος ἐπῆρε τὸν χαρακτῆρα τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ συναγερμοῦ. Ἀλησμόνητες ἡμέρες. Καὶ σὲ λίγο τὸ καραβάνι τῶν νοσταλγῶν ἐχάθηκε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ἐσκορπίσθηκε σὲ λιμάνια καὶ σὲ σταθμούς, εὐρέθηκε στὶς ἐπαρχιακὰς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, ἀνάμεσα στοὺς πολυαγαπημένους, στοὺς φίλους καὶ τοὺς συγγενεῖς.

Ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ὥρα τῆς ἐπανόδου καὶ τοῦ σφιχταγκαλιασμοῦ κάτω ἀπὸ τὴν πάτρια στέγη.

Περιοδικὸν «Ἑλλην. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος»

Μιχαὴλ Ροδάς

18. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θά φύγω καί θά πάω στά ξένα,
καί θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νά πάρω κάτι κι ἀπό σένα,
γαλανή πατρίς μου, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλακτὸ νά πάρω
γιὰ τὴν κάθε λύπη, κάθε τι κακό,
φυλακτὸ ἀπ' ἄρρώστεια, φυλακτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυκτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαπτισμένο μὲ βροχή τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ,
τὸ μοσχᾶτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 για νὰ θεμελιώσουν ἓνα Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἵματα στὸ Σούλι καὶ στὸ Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψαρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θε νὰ σέ κρεμάσω φυλακτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλακτὸ σέ βάλῃ,
 ἀπὸ σέ θὰ παίρνη δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέφουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 'Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θε νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θε νὰ 'ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
 μοῦ 'γραψε νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὑστερνὸ συγχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρω,
 τὸ ὑστερνὸ φιλί μου θε νὰ σοῦ χαρίσω...
 "Ἐτσι, κι ἂν σέ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνη̑μα θάναί πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἑλληνικό.

«Ἀμάραντα»

Γεώργιος Δροσίνης

19. Η TZABELLAINA

Στὸν Κάλαμο, στὸ μικρὸ νησι κοντὰ στὴν Ἰθάκη, χιλιάδες ἔμειναν ἀδύνατες ψυχὲς ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, φευγᾶτες ἀπὸ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζί μὲ ἄλλες Σουλιώτισσες ἐζοῦσε, ποιὰ; Ἡ Δέσπω ἢ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναῖκα, ἡ θαυμαστὴ ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἀλῆ - πασᾶ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὁμως ἄλλος ἐγένετο πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πιὸ μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες ἐπέρασαν ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζὶ μὲ τόσα ἄλλα ἀδελφία τους· μαζὶ τους ἦσαν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γιοί, ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μία ἡμέρα ξαφνικά ἐφθασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἶδησις, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης ἐσκοτώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, κι ἡ Δέσπω συντροφιὰ τους, ἄρχισαν τὸ κλάμμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλιотράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθὴ ἐτινάχθηκε, ἔρριξε πίσω τὰ μαλλιά κι ἐσφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάμματα! εἶπε προστακτικά· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸ δρόμο. "Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βάψουμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἁμαρτία, κι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργισθῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ ἐσηκώθηκαν μία μία κι ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειὰ τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστενάζουν πικρά.

Μὰ ξαφνικά, κι ἐκεῖ ποὺ καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φθάνει ἄλλη πρόσχαρη εἰδησις, πὼς ὄχι, ἦτο ψέμμα, δὲ σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος ἐπληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνον.

Καὶ φαντάζεται κανένας τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Κι ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι σου, Χριστέ, ποὺ μοῦ τοὺς ἐφύλαξες... μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους...

20. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποὺ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ, χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἑκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες
ἔλα πάλι νὰ σοῦ πῇ.

“Αργεῖ νᾶλθῃ ἐκεῖνη ἡ ῥμέρα,
καὶ ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα,
καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντάς τα νὰ κλαῖς.

Καὶ ἀκαρτέρει καὶ ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαε τ’ ἄλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε; ᾶ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τ’ ἐρμιές;
Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ’ ἐσῆκωνες τὸ βλέμμα
μέσ’ τὰ κλάμματα θολό
καὶ εἰς τὸ ροῦχό σου ἔσταζε αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἑλληνικό.

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νὰ γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχή τὸ δρόμο ἐπῆρες,
 ἐξανάλθες μοναχή·
 δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
 ἐὰν ἡ χρεία τὲς κουρταλῇ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
 ἀλλ' ἀνάσασι καμμιά·
 ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
 καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

Ἄλλοι, ὦιμέ! στή συφορά σου,
 ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
 σῦρε νά 'βρῆς τὰ παιδιὰ σου,
 σῦρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί...

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
 κάθε τέκνο σου μὲ ὁρμή,
 πὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
 ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένα
 τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά
 καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένα,
 χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

«Ἄπαντα»

Διονύσιος Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

21. Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Καλόκαρδοι Τού! τού! τού! 'Ακούσθηκε στην ἄκρη
στη δουλειά των του χωριοῦ ἢ σαλπιγγούλα του ἄγροτι-
κοῦ διανομέως.

Ὁ κύρ - Βασίλης εἶναι τὸ κινητὸ ταχυδρομεῖο δέκα χω-
ριῶν. Παίρνει τὰ γράμματα, πὺ ἔρχονται στὸ ταχυδρομεῖο
τῆς παλιᾶς πρωτεύουσας τοῦ δήμου, τὰ βάζει στὴν πέτσινη
σάκκα του καὶ μὲ τὸ ραβδί του γιὰ σύντροφο καὶ βοηθὸ ξε-
κινᾷ γιὰ τὰ γῦρο χωριά. Δίνει γράμματα σὲ ἀγαπημένους
καὶ παίρνει γράμματα γιὰ ἀγαπημένους.

Τριάντα χρόνια τώρα — άρχισε νέος και έγινε γέρος — κάνει την ίδια δουλειά με την ίδια καλή καρδιά. Πουθενά δεν κάθεται· πάντοτε είναι βιαστικός, για να προφθάνη. Δουλεύει, ήμπορεί να ειπῇ κανείς, σάν τὸ χρονόμετρο ρολοί. Είναι πάντοτε ὑγιής, λέτε κι ἔχει κάνει σύμφωνα φι-
 λίας με την ἀρρώστεια. Γνωρίζει με τὰ ὀνόματά των ὅλους καὶ εἶναι φίλος ὅλων.

Ἄλλὰ τώρα, πού εἶναι πόλεμος με τοὺς Ἱταλοὺς καὶ τοὺς Γερμανούς, με λαχτάρα περιμένουν ὅλοι τὸν κύρ Βα-
 σίλη. Τὰ παλληκάρια εἶναι στὸ μέτωπο καὶ κάθε χωριὸ τὸν περιμένει με ἀγωνία — καλή του ὥρα! —, για να μάθουν νέα ἀπὸ τὰ παιδιά των καὶ να στείλουν κι ἐκεῖνοι τὰ δικά των.

Στὰ Λουσιὰ ὁ Γιάννης Δήμου ἔχει πολλή δουλειά. Μόλις εἶναι 11 - 12 χρόνων· καὶ ὅμως πολλὰ λόγια δὲν λέει σάν παιδί. Γράφει σιωπηλὸς τὰ γράμματα ἐκείνων, πού δὲν ξέρουν καὶ ἔχουν παλληκάρια στὸ μέτωπο.

Τὸ χέρι του δὲν εἶναι ἀκόμη συνηθισμένο νὰ γράφει συνεχῶς, ἀλλὰ τὰ καταφέρνει. Οἱ σπίθες τῶν ματιῶν του δείχνουν τὴν ἀδάμαστη θέλησί του νὰ ἐξυπηρετήσῃ τοὺς χωριανούς του. Σὲ κανένα δὲν λέει « ὄχι » ποτέ του· πάντα « ναί » καὶ με χαμόγελο. Τὴν ὥρα πού γράφει, σκέψι ἄλλη δὲν ἔχει, παρὰ νὰ εἰπῇ στὸ χαρτὶ καθαρά καὶ ξάστερα τίς σκέψεις τῶν ἄλλων.

Ἐκείνη τὴν ἡμέρα, πού ἀκούσθηκε ἡ μικρὴ σάλπιγγα, εἶχε πολλή δουλειά κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ἀπὸ τὸ πρῶνι εἰς καθισμένος στὸ γραφεῖό του, ἓνα ξύλινο τραπέζι χωρὶς τρα-
 πεζομάνδηλο, γράφει, γράφει, γράφει. Στὸ ἔργο του ἐδοκί-
 μαζε ἱκανοποιήσι· προσέφερε κι αὐτὸς μιὰ μικρὴ ὑπηρεσία στὴν πατρίδα, ἀδιάφορο ἂν δὲν ἦταν στὴν πρώτη γραμμῇ.

Τὸ γράμμα
τῆς Μόσχως

Ἐγραφε πιά τὸ τελευταῖο γράμμα. Ἡ Μόσχω Γιαννάκου, ἡ νεόπανδρη, ἔγραφε στὸν ἄνδρα τῆς, πού εἶναι στὸ μέτωπο:

Κώστα μου,

Ἐχάρηκα ἡ καημενούλα πολὺ μὲ τὸ γράμμα σου, καθὼς καὶ ἡ μάνα. Γιὰ μᾶς νὰ μὴ στενοχωρῆσαι, πού εἴμαστε δύο γυναῖκες. Ἡ Μεγαλόχαρη μᾶς δίνει δύναμι. Ἡμέρα καὶ νύκτα ἀνάβομε τὸ καντήλι τῆς καὶ τὴν παρακαλοῦμε νὰ σέ φυλάγῃ καὶ νὰ δώσῃ ὁ Θεὸς νὰ νικήσετε τοὺς Ἰταλοὺς..

Ἡ σαλπιγγούλα τοῦ ταχυδρόμου ἀκούσθηκε τώρα πιὸ κοντά, ὅταν τὸ γράμμα τῆς Μόσχως ἦταν ἔτοιμο. Ὁ Γιάννης Δήμου ἔγραψε τὴ σύστασι καὶ ἐτοιμαζόταν νὰ τὸ κλείσῃ. Ἄλλ' ἡ Μόσχω ἐκείνη τὴ στιγμή ἐφάνηκε, ὅτι κάτι ἐξέχασε

κι ἤθελε νὰ τὸ προσθέσῃ. "Ἐβγαλε μὲ προσοχὴ ἓνα κλῶνο βασιλικὸ ἀπὸ τὴν τσέπη της, ἔκοψε δύο φύλλα του καὶ τὰ ἔδωσε στὸ γραμματικὸ λέγοντας:

— Βάλε καὶ αὐτὰ μέσα στὸ γράμμα καὶ γράψε τοῦ Κώστα μου: Σοῦ στέλνω καὶ δύο φύλλα βασιλικὸ νὰ μυρίζεσαι, γιὰ νὰ θυμᾶσαι τὸ σπιτάκι μας.

Τὸ πρόσωπο τῆς Μόσχως ἦταν τώρα κόκκινο ἀπὸ ἐντροπὴ, ἀλλὰ χαρούμενο. Ἡ ἀγράμματη ἔστειλε τὴν ἰδιόχειρη ὑπογραφή της στὸν ἄνδρα της.

Ὁ κὺρ Βασίλης, ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἐκαλημέρισε ὅλους καὶ ὅλες. "Ἀνοίξε τὴ σάκκα του, ἐμοίρασε τὰ γράμματα τῆς γειτονιάς σὲ γέρους καὶ γυναῖκες, ποὺ ἐπερίμεναν, καὶ ἐπῆρε ὅσα τοῦ παρέδωσαν. Καλοδεξίματα καὶ κατευόδια συνάδευαν κάθε ἐπιστολὴ ἀπὸ τόσα στόματα καὶ τόσες ψυχές.

"Ἀλλαξε δύο θερμὰ λόγια μὲ τὸ Γιάννη Δήμου, τὸ μικρὸ συνεργάτη στὸ μεγάλο ἔργο των, ἐξαναχαιρέτισε μὲ τὴν καρδιά του καὶ ἐσυνέχισε τὸ δρόμο του.

Ἄρχισε τότε ὁ μικρὸς γραμματικὸς νὰ διαβάζῃ ἕνα-ἕνα τὰ γράμματα. Οἱ χωριανοὶ του δὲν εἶχαν μεταξύ των μυστικά. Ἰδιες εἶχαν τὶς σκέψεις, ἴδιες καὶ ἀπαράλλακτες εἶχαν τὶς χαρὲς καὶ τὶς λαχτάρες.

Ὅταν ἔφθανε σὲ κάθε γράμμα στὴ συνηθισμένη φράσι: «Πὲς χαιρετίσματα σὲ ὅλους, τὸν μπάρμπα-Γιώτη, τὴ θεία Βασιλική, τὴν Ντῖνα... τόν... τὴν... τὴν...», τὰ δάκρυα ἐπλημμύριζαν τὰ μάτια ὅλων ἐκείνων, ποὺ ἄκουαν τὸ ὄνομά των. Ἐκλαιαν παραπονεμένοι καὶ ὅσοι δὲν ἄκουαν. Ἐκλαιαν ἀκόμη ἀπὸ χαρὰ καὶ ἐκεῖνοι, ποὺ ἐλάβαιναν τὴν πολύτιμη ἐπιστολή.

Τὸ γράμμα τοῦ Γιάννη Σωστοὺς 6 μῆνες ὁ Γιάννης Δήμου σκυμμένος ἐπάνω στὸ μικρὸ τραπέζι γράφει καὶ διαβάζει γράμματα. Τὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ δὲν ἐλειτούργησε, ὅπως ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ Κράτους. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἔμεινε ἀργός. Στέλνει καθημὸς καὶ χαρὲς, διαβάζει λαχτάρες καὶ πόθους.

Στοὺς 6 μῆνες ἐτελείωσε ὁ πόλεμος· τὰ παλληκάρια ἐγύρισαν στὸ χωριό. Τὰ σπίτια ἀνοιξαν, ἀλλ' ἔλειπαν οἱ χαρὲς. Ὁ βραχνᾶς τῶν κατακτητῶν ἐβάραινε τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων.

Ἦρθε ὅμως κάποτε ἡ εὐλογημένη ἐλευθερία καὶ τὸ χωριὸ ἀνέπνευσε, ὅπως ὅλη ἡ Ἑλλάς. Μαζί της ἀνοιξαν καὶ οἱ θύρες τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἄρχισαν νὰ ἔρχονται τὰ πρῶτα μηνύματα ἀπὸ τοὺς ξενιτεμένους. Καὶ τὰ γράμματα ἀκούθησαν δέματα καὶ δολλάρια.

Οἱ γυμνοὶ ἐντύθηκαν καὶ οἱ ξυπόλητοι ἐποδέθηκαν. Κι ὁ Γιάννης Δήμου, ἔφηβος πιά, γράφει κάθε ἡμέρα γιὰ

ὅσους δὲν ξέρουν γράμματα. Εἶχεν ἀναγνωρισθῇ ὡς ἐπίσημος γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ.

Ἔνα πρωὶ παρέδωσε στὸν κύρ Βασίλη καὶ ἓνα δικό του γράμμα γιὰ τὸ θεῖό του, πού ἔμεινε στὴν Καλιφόρνια. Τί ἔγραφε; Τί τάχα νὰ ἐγύρευε; Κανένας δὲν ἤξερε τὸ μυστικό του.

Τρεῖς μῆνες ἀργότερα ὁ κύρ Βασίλης ἔπαιρνε ἓνα δέμα ἀπὸ τὴν Ἀμερική. Ἐπαραξενεύθηκε· δὲν εἶχε κανένα ἐκεῖ, οὔτε συγγενῇ οὔτε φίλο. Ποιὸς λοιπὸν τὸν ἐθυμήθηκε; Δὲν εἶναι δικό μου τὸ δέμα, ἐσκέφθηκε. Θὰ εἶναι γιὰ κάποιον ἄλλον, ἴσως γιὰ κανένα ἀγράμματο, καὶ τὸ ἔστειλαν γιὰ ἀσφάλεια σὲ μένα νὰ τὸ δώσω.

Τὸ ἀνοίξε μὲ προσοχή. Ἐπάνω ἔπάνω ἦταν μία ἐπιστολὴ σὲ ἀνοικτὸ φάκελο. Ἐβαλε τὰ γυαλιά του καὶ ἐδιάβασε:

Ἀγαπητέ μας κύρ Βασίλη,

Ὁ Γιάννης Δήμου μᾶς ἔγραψε γιὰ σένα καὶ ἐμάθαμε πόσα κρύα καὶ βροχὲς καὶ βάσανα ἐπέρασες καὶ περνᾷς, γιὰ νὰ πηγαῖνης τακτικὰ τὰ γράμματα στὸ χωριό μας, τὰ ἀγαπημένα μας Λουσικά. Σοῦ στέλνομε λοιπὸν ὅλοι οἱ χωριανοί, ὅσοι εἴμαστε ἐδῶ, τὸ μικρὸ αὐτὸ δῶρο, γιὰ νὰ θυμᾷσαι καὶ μᾶς τοὺς Λουσικιῶτες, πὺ ἀγαποῦμε τὸν καλὸ κύρ Βασίλη... Μὲ τὸ ἄλλο ταχυδρομεῖο θὰ σοῦ στείλωμε καὶ ἓνα δέμα γιὰ τὴν οἰκογένειά σου...

Ὁ πρόεδρος τοῦ συλλόγου...

Ὁ κύρ Βασίλης τὰ ἔχασε! Ἐχαμε τὸ σταυρό του καὶ εἶπε μόνο:

— Ἄ, τὸ καλὸ παιδί! Ἄ, τοὺς καλοὺς Λουσικιῶτες! Τὴν ἄλλη ἡμέρα ἐπέρασε ὁ κύρ Βασίλης καὶ ἀπὸ τὰ

Λουσικά για τή συνηθισμένη διανομή τῶν ἐπιστολῶν· ἀλλ' ἦταν ἀγνώριστος, σωστός Ἀμερικανὸς ἀπὸ τὸ κεφάλι ἕως τὰ πόδια μὲ τὴν ὀλοκαίνουργη φορεσιά καὶ τὰ ὑψηλά ὑποδήματα. Ὁ ταχυδρόμος ὅμως ἐκαμάρωνε περισσότερο τὴν δερμάτινη σάκκα του μὲ τὰ 4 διαμερισματάκια, τὸ καινούργιο ὄργανο τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς του.

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι τοῦ Δήμου, ἀγκάλιασε τὸ Γιάννη καὶ τὸν ἐφίλησε δακρυσμένος λέγοντας:

— Παιδί μου, ἐσὺ ἐσκέφθηκες καὶ μένα τὸ γέρο - κουρελή. Ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ νὰ προκόψῃς· ἔχεις μεγάλη καρδιά!

Ὁ Γιάννης δὲν εἶπε τίποτε· ἀλλὰ στὰ μάτια του ἐκύλισαν θερμὰ δάκρυα ἀπὸ χαρά.

Κι ὅταν ἐρωτοῦσαν τὸν κύρ Βασίλη, ἐκεῖ πὺ ἐμοίραζε τὰ γράμματα σὲ ἄλλα χωριά, ποῦ ἦρε τὴν ὠραία φορεσιά, ἀπαντοῦσε μὲ χαμόγελο:

— Ἀμή, τί νομίζετε! Ἐχὼ καὶ ἐγὼ θεῖο, ὅχι ὅμως στὴν Ἀμερική, ἀλλ' ἐδῶ. Εἶναι ὁ μικρὸς καὶ καλόκαρδος φίλος μου Γιάννης Δήμου ἀπὸ τὰ Λουσικά, ὁ γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ!

22. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ τὸ μικρὸ του τ’ ὄνομα ἓνας τὸν ἄλλο κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ’ ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάξῃ.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μέ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλίψι καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ’ ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ’ ὅλο εἶναι λιακάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ’ τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στὸ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα,
ὅποιος περάσῃ κι ὅποιος μπῇ γιορτῇ, καθημερινῇ,
θαύρῃ στρωμένο καναπέ, θαύρῃ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ’ τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μέσ’ στὶς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

23. ΤΟ ΓΑΛΑ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΚΗ

Μεγάλη ήταν ή χαρά τῶν παιδιῶν ἐκείνη τήν ἡμέρα. Στά παιδικά συσσίτια γιά πρώτη φορά θά ἐμοίραζαν γάλα, πού εἶχεν ἐξαφανισθῇ ἀπό τάς Ἀθήνας πολλούς μῆνες. Λίγο ἔπειτα ἀπό τήν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν εἶχε κι αὐτό γίνεαι εἶδος πολυτελείας. Μά τώρα εὐτυχῶς ἔφθασεν ή πρώτη ἀποστολή τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ.

Τό γάλα ἐβραζόταν σέ μεγάλα καζάνια στά σχολεῖα κι ὅπου ἄλλοῦ ἐλειτουργοῦσαν παιδικά συσσίτια. Καί τὰ πεινασμένα Ἑλληνόπουλα δέν ἐχόρταιναν νά τό ρουφοῦν μέ τὰ μάτια, πρὶν ἀκόμη γίνη ή διανομή. Τὰ φασόλια, τὰ μπιζέλια καί τό πληγοῦρι μόλις τὰ εἶχαν συγκρατήσῃ ὡς τώρα στή ζωή. Καί τὰ εἶχαν πιά βαρεθῇ. Τό γάλα ὅμως θά τοὺς ξανάφερνε τό ρόδινο χρῶμα τῆς ὑγείας.

Σ' ένα συνοικιακό δημοτικό σχολείο του Πειραιώς ήταν μαθητής κι ο Κωστάκης, παιδί πτωχού υπαλλήλου. Ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ὑποφέρει πολὺ ἐνάμισυ χρόνο ἀπὸ τὶς στερήσεις. Ἀφοῦ ἀναγκάσθηκαν στὴν ἀρχὴ νὰ πουλήσουν τὰ λίγα κοσμήματα τῆς μητέρας, τὰ περισσότερα ἐπιπλα καὶ πολλὰ ροῦχά τους, τώρα τελευταῖα ἐστήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες τους στὰ συσσίτια καὶ στὶς διανομές.

Ὁ πατέρας ἔπαιρνε συσσίτιο ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία του καὶ τὰ δύο παιδιά, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, ἀπὸ τὰ σχολεῖά τους. Ὁ μισθὸς τοῦ πατέρα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν ἦταν ἀρκετὸς νὰ τοὺς θρέψῃ οὔτε πέντε ἡμέρες τὸ μῆνα. Καὶ ἡ κακὴ μένη ἡ μητέρα ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὅλη τὴν τέχνη της, γιὰ νὰ ἔχουν πέντε πιάτα φαγητὸ τὸ μεσημέρι καὶ πέντε τὸ βράδυ.

Ἡ πτωχὴ οἰκογένεια εἶχε κι ἓνα φιλοξενούμενο σὲ ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα. Ἦταν ἓνας Κύπριος, στρατιώτης στὸν ἀγγλικὸ στρατό, καὶ τὸν ἔλεγαν Μιχάλη. Εἶχε πολεμήσει γενναῖα τοὺς Γερμανούς, ἐπληρώθηκε ἐλαφρά στὸ δεξιὸ χέρι καὶ εἶχε πιασθῇ αἰχμάλωτος. Ἀλλὰ κατῴρθωσε νὰ δραπετεύσῃ καὶ τυχαῖα εἶχε κτυπήσει τὴν πόρτα τοῦ πτωχοῦ υπαλλήλου. Τὸν ἐδέχθηκαν μὲ ὅλη τὴν καρδιά τους, τὸν ἔκρυψαν ἀπὸ κάθε ὑποπτο μάτι κι ἐμοιράσθηκαν μαζί του τὸ λίγο φαγητό τους. Κι οὔτε ἤθελαν ν' ἀκούσουν τὶς παρακλήσεις του νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ παραδοθῇ. Τὸν κίνδυνο νὰ τουφεκισθοῦν οἱ γονεῖς, ἂν τὸν ἀνεκάλυπταν οἱ ἐχθροί, ἡ οἰκογένεια δὲν τὸν ἐλογάριαζε.

— Τὸ γάλα σας θὰ τὸ πίνετε ὅλοι ἐδῶ κι ὅταν φεύγετε, θὰ μοῦ δείχνετε ἄδειο τὸ τενεκάκι σας, εἶπεν ἡ διευθύντρια στὰ παιδιά τὴν ὥρα τῆς διανομῆς.

Τὰ παιδιά εἶχαν μπῆ στὴ σειρά κι ἐπερνοῦσαν μπροστὰ ἀπὸ τὸ καζάνι, ἀπὸ τὸ ὁποῖο δύο διδασκάλισσες μὲ δύο μεγάλες κουτάλες ἔχυναν τὸ γάλα στὰ τενεκάκια τους. Καὶ τὸ

καθένα εκαθόταν σ' ένα θρανίο και τὸ ροφοῦσε γρήγορα καὶ μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι. Κι ὅταν ἐτελείωνε, ἐπερνοῦσε μπροστά ἀπὸ τὴ διευθύντρια κι ἔδειχνε τὸ ἄδειο τενεκάκι του.

Ὁ μικρὸς Κωστάκης ἐκάθισε σὲ μιά γωνιά κι ἐφαινόταν πὼς ἔπινε τὸ γάλα του. Ἐπειτα, σὲ μία στιγμή πού ἐβγαίνουν πολλά παιδιὰ μαζεμμένα, ἐχώθηκε ἀνάμεσά τους κι αὐτὸς μισοκρύβοντας τὸ τενεκάκι του. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ ὑποπτεύσῃ πὼς θὰ τὴν ἐξεγελοῦσε, γιατί ἦταν ὁ πιὸ καλὸς μαθητὴς στὴν τάξι του.

Αὐτὸ τὸ παιγνίδι τοῦ Κωστάκη ἐκράτησε μιά ἐβδομάδα. Μὰ στὸ τέλος ἐπιάσθηκε. Ἡ διευθύντρια δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ!

— Γιατί τὸ ἔκαμες αὐτό, Κωστάκη; Τὸν ἐμάλλωσε περισσότερο λυπημένη παρά θυμωμένη.

— Κυρία, δὲν ἔχω ὄρεξι σήμερα, ἐδικαιολογήθηκε μὲ βουρκωμένα μάτια καὶ μὲ κατακόκκινα μάγουλα.

Εἶχε φανερωθῇ πὼς δὲν ἔλεγε τὴν ἀλήθεια. Κι ἡ διευθύντρια ἐκατάλαβε πὼς κάτι πολὺ σοβαρὸ τοῦ συνέβαινε.

— Τὸ γάλα εἶναι ἴσα ἴσα γιὰ τοὺς ἀνόρεκτους καὶ νὰ καθίσῃς νὰ τὸ πιῇς, τοῦ εἶπε.

Ὁ Κωστάκης ἐξανακάθισε καὶ ἤπιε τὸ γάλα του, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ σταματήσῃ τὰ δάκρυά του.

Τὸ ἀπόγευμα ἡ διευθύντρια ἐπεσχέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Κωστάκη καὶ τῆς διηγήθηκε τὸ πρωινὸ ἐπεισόδιο. Καὶ ἡ μητέρα τοῦ Κωστάκη δὲν ἠμπόρεσε νὰ κρατηθῇ. Ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸν καλὸ χαρακτῆρα τῆς διευθυντρίας καὶ γι' αὐτὸ τῆς εἶπε ὅλη τὴν ἀλήθεια, πὼς ἐκρυβαν τὸ Μιχάλη, πὼς ἦταν τώρα ἡμέρες ἄρρωστος ἀπὸ κρυολόγημα καὶ πὼς τὰ δύο παιδιὰ τους, ἡ Λέλα κι ὁ Κωστάκης, εἶχαν συμφωνήσει κρυφὰ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους νὰ τοῦ φέρνουν τὸ γάλα τους.

Καὶ οἱ ἴδιοι οἱ γονεῖς ἔβλεπαν πῶς τὸ γάλα ἦταν πιὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὸν ἄρρωστο παρὰ γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Δυστυχῶς δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη νὰ τοῦ φέρουν καὶ γιατρό.

— Ὁ Κωστάκης νὰ πίνη τὸ γάλα του, εἶπε τότε ἡ διευθύντρια μὲ συγκίνησι, γιατί εἶναι ἀδύνατος. Κι ἐγὼ θὰ ἐξοικονομῶ ἄλλο γιὰ τὸν ἄρρωστο καὶ μὲ τρόπο θὰ σᾶς τὸ φέρνω ἢ ἰδίᾳ. Αὔριο θὰ φέρω καὶ γιατρό, στὸν ὅποιο μπορεῖτε νὰ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ὁ Κωστάκης εἶχε προσθέσει δύο ἀκόμη προστάτες τοῦ Μιχάλη, τῇ διευθύντριά του καὶ τὸ γιατρό. Κι ὡς τὴν ἡμέρα πού ἔφυγαν οἱ Γερμανοί, τὸν ἐφύλαξαν πολὺ καλὰ κρυμμένο.

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

24. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

— Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη, νοιώθω στὰ στήθη μου γλυκειά κι άτέλειωτη χαρά, κι όταν τò χέρι μου κρυφά τόν όβολό του δίνη, γιατί νομίζω πώς πετώ μ' άγγελικά πτερά ;

— Παιδί μου, κάθε άνθρωπος, όπου στόν κόσμο μένει, άπ' τή στιγμή, πού έρχεται στή γῆ νά γεννηθῇ, ως τή στιγμή τήν ύστερη, πού φεύγει και πεθαίνει, έχει ένα φύλαχ' άγγελο, πού τόν ακολουθεῖ.

Και κάθε πρᾶξι του καλή ο άγγελος τήν κρίνει και γελαστός, χαρούμενος σκύβει και τόν φιλεῖ, κι όση χαρά έχει ο άγγελος, τόση χαρά τοῦ δίνει μ' εκείνο τò γλυκύτατο κι άγγελικό φιλί.

Γι' αυτό και σύ νά χρεωστῆς μεγάλη εύγνωμοσύνη, εύγνωμοσύνη στους πτωχούς θερμή και περισσή, πού πάντα γίνοντ' άφορμή, με τήν έλεημοσύνη, νά χαίρεται ο άγγελος, νά χαίρεσαι και σύ.

Ίωάννης Πολέμης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Έργατιδες Είδατε ποτέ σας κυψέλη με μέλισσες ; 'Ακούσατε τὸ χαρούμενο βόμβο των ; Τίς εἶδατε νὰ πηγαινοέρχωνται ἀκούραστες ; 'Εδοκιμάσατε τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των, ποὺ εἶναι γλυκὺ σὰν ζάχαρι καὶ ἀρωματικὸ σὰν ρόδο ; Γνωρίζετε ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ κόσμος, ἡγεμῶν καὶ ἐργάτες, εἶναι ὅλοι γυναῖκες ; Μάλιστα, γυναῖκες, ἐκτὸς τῶν ἀέργων κηφήνων !

Πρῶι - πρῶι οἱ ἐργατιδες, 80 — 100 χιλιάδες ἀπὸ κάθε γόνιμη κυψέλη, χωρὶς καμμία προσταγὴ ἀνωτέρου, χωρὶς ἀγουροξυπνήματα καὶ φωνές, θὰ βγοῦν στὸ ἔργο· μαζεῦουν ἀπὸ τὰ ἄνθη τῇ γῦρι νὰ κάμουν τίς κηρῆθρες, τοὺς χυμοὺς νὰ κάμουν τὸ μέλι.

Γριὲς ἀκόμη, με πτερὰ σχισμένα καὶ σῶμα μαδημένο, ἐργάζονται· μόνο ὁ θάνατος σταματᾷ τὴν ἐργασία, ἀλλὰ καὶ

αὐτὸς ἔρχεται ξαφνικός, χωρὶς ἀρρώστειες, χωρὶς πόνους, χωρὶς βάσανα, ὅπως ἔρχεται σὲ ὅλους τοὺς δικαίους.

Ἡ ἐργασία των ἔχει μεθοδικότητα καὶ τάξι. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὴν πεῖρά των ἐργάζεται ἡ κάθε μία. Οἱ μικρὲς καὶ ἀνήλικες ἀναλαμβάνουν τὴν καθαριότητα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν μωρῶν. Ἐπειτα, μόλις μεγαλώσουν λίγο, θὰ φέρουν νερό, κατόπιν γῦρι καὶ τέλος οἱ πολυπείρες τὸ μέλι. Ἀλλὰ καὶ πόσες πεθαίνουν τὴν ὥρα τοῦ καθήκοντος ! Ἄλλες τρώγουν τὰ πουλιά, ἄλλες θανατώνει ἡ κακοκαιρία καὶ ἡ βροχή, ἐνῶ πετοῦν οἱ καημένες νὰ συλλέξουν τὰ πολύτιμα προϊόντα των.

Ἡ κυψέλη, οἱ κηρήθρες κ.λ.π. εἶναι θαῦμα σοφῶν ὑπολογισμῶν, πού μόνο πολὺ σοφοὶ ἀρχιτέκτονες καὶ μηχανικοὶ ἔμπορουν νὰ σχεδιάσουν. Ἀλλὰ πρὶν κτίσουν, θὰ κάμουν μία γενικὴ καθαριότητα, πού θὰ τὴν ἐξήλεψε καὶ ἡ καλύτερη νοικοκυρά. Θὰ σκουπίσουν τὸ πάτωμα, θὰ πετάξουν δηλαδὴ ἔξω τὸ ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου πτερὰ, ξυλαράκια, χρώματα, ἄμμο, ψόφια ἢ ζωντανὰ ζώφια. Ἀνθρώπινο σπῆτι ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἀκάθαρτο, κυψέλη ποτέ !

Ἄν τύχη καὶ δέν τοὺς φανῇ κατάλληλο τὸ ἔδαφος, τότε θὰ τὸ στρώσουν μὲ ἓνα παχὺ στρώμα ἀπὸ κερὶ, πού θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπομονωτικό, γιὰ ν' ἀσφαλίσθουν, καὶ τότε θὰ οἰκοδομήσουν.

Τὸ κτίσιμο καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ σπιτιοῦ θὰ γίνουν σύμφωνα μὲ τὶς ἀνάγκες, πού ἔχουν, καὶ τὰ πρόσωπα, πού θὰ διαμείνουν.

Ξεχωριστοὶ βασιλικοὶ θάλαμοι γιὰ τὸν ἄρχοντα τῆς κυψέλης, θάλαμοι γιὰ τὶς βασιλοπούλες, θάλαμοι γιὰ τὰ μωρά, χωριστὰ γιὰ τὰ ἀρσενικά, χωριστὰ γιὰ τὰ θηλυκά, θάλαμοι γιὰ τὶς ἐργάτιδες. Μήπως ἐλησμονήσαμε τίποτε; Ἄ, ναί· τὶς ἀποθῆκες τοῦ σπιτιοῦ. Μὴν ἀνησυχῆτε ὅμως· ἔχει προβλέψει ὁ μηχανικὸς καὶ γι' αὐτές, ποῦ θὰ κτισθοῦν!

Ὅλες οἱ πράξεις των σὲ ἓνα μόνο σκοπὸ ἀποβλέπουν, πῶς δηλαδὴ θὰ ἐξυπηρετήσουν καλύτερα τὴν κοινωνία των, τὴν πατρίδα των. Χάριν αὐτῶν θυσιάζονται καὶ θυσιάζουν τὰ πάντα.

Ἄν π.χ. κανένα ξένο ζῷο, ποντικὸς, σαλίγκαρος κ.λ.π., μπῆ στὴν κυψέλη, καὶ ἂν οἱ θυσιῆς εἶναι μεγάλες, ὁ παρείσακτος ὅπωςδήποτε θὰ φονευθῇ. Ἀλλὰ τί θὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο σῶμα, ποῦ δὲν ἤμποροῦν νὰ τὸ ἀπορρίψουν; Ἀπλούστατα τὸ τυλίγουν μὲ ἓνα παχὺ κάλυμμα ἀπὸ κερί, γιὰ νὰ μὴ φέρῃ ἀρρώστειες μὲ τὴν ἀποσύνθεσί του!

Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία, ὅπως ξέρουμε, ἤθελε στρατιῶτες, γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα, καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνικάνους τοὺς ἔρριχνε στὸ βάραθρο. Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐργάζωνται ὅλοι γιὰ τὴν κοινὴ εὐτυχία· γι' αὐτὸ—ποιὸς ξέρεי μὲ πόση λύπη των!—δὲν τρέφουν αἰσθημα οἴκτου γιὰ τοὺς ἀχρήστους στὴν ἀδελφότητά των. Ἐτσι βλέπομε, ὅταν μία μέλισσα γεννηθῇ ἀνίκανη γιὰ ἐργασία ἢ πληγωθῇ βαριά, νὰ ἔχουν τὴ μεγάλη σκληρότητα, τὴ δικαιολογημένη ἀπὸ τοὺς νόμους των, νὰ τὴ ρίχνουν ἔξω ἀπὸ τὴν κυψέλη νὰ πεθάνῃ. Τὴν ἴδια τύχη ἔχουν καὶ οἱ ὀκνηροὶ κηφῆνες σὲ ἐποχὴ πείνης.

Κι ὅμως οἱ σκληρὲς μέλισσες πρὸς τοὺς ἀχρήστους τῆς ζωῆς εἶναι πολὺ στοργικὲς γιὰ τοὺς ἐργαζομένους, ποῦ εἶναι χρήσιμοι στὴν κοινωνία. Ἐὰν π.χ. συλληφθῇ μία μέλισ-

σα ἀπὸ ἔντομο ἢ τὴν ἀπειλῇ κάποιος κίνδυνος, θὰ τρέξουν ὅλες νὰ τὴν βοηθήσουν. Χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν τὸν ἰδικόν των κίνδυνο, χύνονται ἐπάνω στὸν ἐχθρὸ μὲ θυσία τῆς δικῆς των ζωῆς νὰ σώσουν τὴ συνεργατίδα των.

Μὲ τὸν ἴδιο φανατισμὸ καὶ αὐτοθυσία θὰ τρέξουν ὅλες ἀπὸ κάθε μακρινὸ ἄνθος νὰ ὑπερασπίσουν τὴν κυψέλη, ὅταν κινδυνεύῃ. "Ἄλλες θὰ θυσιάσουν τὴν ζωὴν των, θὰ κτυπηθοῦν, θὰ κεντρώσουν, θὰ πεθάνουν· εἶναι στρατιῶτες τῆς μικρῆς πατρίδος των· ἄλλες θὰ μποῦν μέσα, θὰ γεμίσουν τὸ στομάχι των μέλι νὰ τὸ γλυτώσουν ἀπὸ τὸν ἐχθρό· εἶναι οἱ ἀποθηκάριοι, οἱ φύλακες τῶν ἀγαθῶν.

Τὸ ἴδιο δὲν κάνουν τάχα καὶ οἱ ἄνθρωποι σὲ παρόμοιες περιστάσεις; "Ἄλλοι πολεμοῦν στὸ μέτωπο, οἱ στρατιῶτες, κι ἄλλοι, οἱ ἄμαχοι, φροντίζουν στὰ μετόπισθεν γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν.

"Οἱ ὅμως ξέρομε ὅτι οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξὺ των στίς δύσκολες στιγμὲς μὲ τὸ ραδιόφωνο, τὸν τηλέγραφο, τὶς καμπάνες τῶν ἐκκλησιῶν, τὶς ἐφημερίδες καὶ σπεύδουν στὸν κίνδυνο τῆς πατρίδος. Ἀλλὰ πῶς συνεννοοῦνται οἱ μέλισσες; Αὐτὸ εἶναι ἓνα μυστήριον, πού οἱ σοφοὶ ἀκούμη δὲν τὸ ἔλυσαν· τὰ παραδείγματα ὅμως πού εἶδαμε καὶ ἄπειρα ἄλλα βεβαιώνουν ὅτι καὶ γιὰ τὰ δυσάρεστα καὶ γιὰ τὰ εὐχάριστα νέα οἱ μέλισσες ἔχουν δικό των τηλέγραφο, ἀλάνθαστο καὶ ταχύτατο.

Ἡ Βασίλισσα

Ἡ κοινωνία τῶν μελισσῶν εἶναι μητριαρχική, ὅπως τὰ παλιὰ τὰ χρόνια ἦταν μία πολιτεία τῶν Λοκρῶν. Δηλαδή σ' ἐκείνη τὴν παλιὰ ἐκυβερνοῦσαν οἱ μητέρες, οἱ γυναῖκες· σ' αὐτὴ τῶν μελισσῶν

κυβερνᾷ ἡ γυναῖκα, μία μόνο, ἡ μητέρα. Ὁ λαὸς τὴν λέει «μάννα», ἡ ἐπιστήμη «βασίλισσα».

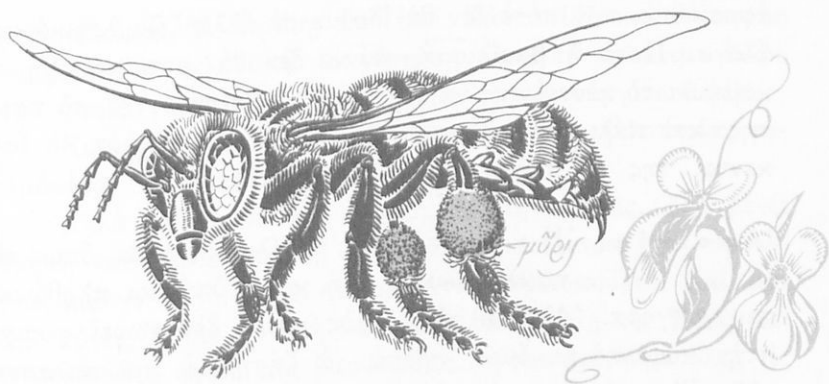
Ἡ βασίλισσα εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀκμῆς σὲ μία κυψέλη. Σὲ μία μόνο ἡμέρα τὴν ἀνοίξι μπορεῖ νὰ γεννήσῃ 4 χιλιάδες αὐγά. Ἄν τὰ ζυγίσωμε, τὸ βάρος των εἶναι δύο καὶ τρεῖς φορές μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ μητέρα, πού τὰ ἐγέννησε. Καὶ ἀκόμη εἶναι ἡ μόνη μάννα ἀπ' ὅλο τὸ ζωικὸ βασίλειο, πού ξέρεи τί παιδιὰ θὰ κάμῃ, καὶ γι' αὐτὸ σὲ ἄλλο μέρος γεννᾷ τὰ θηλυκὰ καὶ σὲ ἄλλο τὰ ἀρσενικά!

Χωρὶς τὴ βασίλισσα τὸ μελίσισι δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ. Σκορπίζεται καὶ χάνεται, ὅπως οἱ λαοὶ χωρὶς ἄξιο ἀρχηγό. Κι ὅταν τὴν χάσουν, οἱ θρῆνοι τῶν μελισσῶν εἶναι τόσο πολλοί, πού εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴ συγκινήσουν καὶ σκληρὸ ἄνθρωπο ἀκόμη. Οἱ θρῆνοὶ των εἶναι ἴσοι μὲ τῶν παιδιῶν, πού χάνουν τὴ μητέρα των.

Τὴν γονιμότητα τῆς βασίλισσας, τὴν πολύτιμη στὴν ἀκμὴ τῆς κυψέλης, τὴν γνωρίζουν πολὺ καλὰ οἱ ὑπῆκοὶ τῆς· γι' αὐτὸ μὲ κάθε τρόπο προσπαθοῦν ἀπὸ εὐγνωμοσύνη νὰ τὴν περιποιηθοῦν καὶ νὰ τῆς δείξουν τὴν ἀγάπην των.

Κανένας βασιλεὺς, καὶ ὁ πιὸ ἐνδοξος, κανένας πρόεδρος δημοκρατίας, καὶ ὁ πιὸ ἱκανὸς καὶ ἀγαθός, δὲν ἐδοκίμασε ἀπὸ τὸ λαό του τόση ἀφοσίωσι. Στὸ βασίλειο τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν δυσареστημένοι, ἀπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, ἀναρχικοί· εἶναι οἱ πιὸ ἰδεώδεις ὑπῆκοοι τοῦ κόσμου!

Πρῶτα πρῶτα τὰ ἀνάκτορα τῆς βασίλισσας εἶναι ἰδιαίτερα καὶ μεγαλοπρεπῆ. Μέσα στὶς χιλιάδες μέλισσες ὅλες τὴν ἀναγνωρίζουν ἀμέσως, τῆς ἀνοίγουν δρόμο νὰ περάσῃ καὶ δεῖχνουν μεγάλον σεβασμὸ στὸ πέρασμά της. Ἄν τὴν πάρετε ἀπὸ τὴν κυψέλη καὶ τὴν ξαναβάλετε ὕστερα ἀπὸ ὥρες, τῆς γίνεταи ἀληθινὴ ἀποθέωσις. Μόνο τὰ «ζήτω» δὲν ἀκούονται,

πού, ἂν ἤξέραμε τὴ γλῶσσα τῶν μελισσῶν, ἴσως νὰ τ' ἀκού-
αμε κι αὐτά.

Ὅταν θελήσῃ νὰ φάγῃ, ὅλες σπεύδουν νὰ παραμερί-
σουν νὰ φθάσῃ μὲ ὅλη τὴν ἀνεσί της στὶς κηρῆθρες, τῆς
προσφέρουν τὴν τροφή καὶ τὴν θωπεύουν μὲ τὶς κεραϊές
των, ὅπως χαϊδεύει ἡ μητέρα τὸ μωρό, ὅταν πίνη τὸ γάλα του!

Ἀκόμη καὶ ὅταν εἶναι γριά, ζαρωμένη καὶ ἀνάπηρη,
οἱ φρουροὶ τῆς θύρας της ποτὲ δὲν θ' ἀφήσουν νὰ μπῇ στὴν
κυψέλη ἄλλη βασίλισσα. Κι ἂν μπῇ κρυφά, τότε ἀλλοίμονό
της! Θὰ τὴν κλείσουν στὴ φυλακὴ καὶ ἡ θύρα δὲν θ' ἀνοίξῃ,
παρὰ ὅταν πεθάνῃ, γιὰ νὰ πετάξουν ἔξω τὸ πτώμά της.
Στὴν κοινωνία τῶν μελισσῶν δὲν ὑπάρχουν ποτὲ οὔτε
συνωμότες οὔτε προδότες.

Ἀλλὰ κι ἂν εἶναι τελείως ἄγονη πιά καὶ ἄχρηστη
γριά καὶ ἄλλη νέα βασίλισσα τὴν ἀντικαταστήσῃ, πάλι δὲν
θὰ τὴν ἐγκαταλείψουν. Τὴν ἀσφαλίζουν καὶ τὴν φρουροῦν
ἀπὸ τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ μῖσος τῆς ρωμαλέας ἀντιζήλου της.

Βασίλισσα καὶ μέλισσες ἐνώνει μία τρυφερὴ ἀγάπη καὶ

ἀφοσίωσις, πού ποτέ δὲν θὰ ἰδοῦμε σὲ ἄλλα ζῶα λογικά καὶ ἄλογα. Ποτέ ἡ βασίλισσα - μάννα δὲν θὰ μεταχειρισθῇ τὸ καμπυλωτὸ κεντρί της νὰ κτυπήσῃ τὸν ὑπῆκόό της, τὸ παιδί της· καὶ πάλι ποτέ μέλισσα δὲν θὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ἴσιο κεντρί της νὰ πλήξῃ τὴ βασίλισσα, τὴ μάννα της!

Ἀποικίαι Ἡ γονιμότης τῆς βασίλισσας εἶναι, ὅπως εἶπαμε, πολὺ μεγάλη, καὶ οἱ ὑπῆκοοι πληθύνονται γρήγορα. Ἄλλ' ὁ πληθυσμὸς αὐτὸς δὲν χωρεῖ φυσικὰ στὴν κυψέλη· κι ὅμως πρέπει νὰ ζήσῃ, νὰ πολλαπλασιασθῇ. Γίνεται τότε κάτι ἀνάλογο μὲ ὅ,τι ἐγινόταν στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Γίνονται ἀποικίες!

Ἀλλὰ ποία διαφορά! Στὴν ἀρχαιότητα δὲν ὠδηγοῦσαν τοὺς ἀποίκους οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες, ἐνῶ ἡ βασίλισσα ὠδηγεῖ πάντοτε ἡ ἴδια τὶς μέλισσες, γιὰ νὰ εἶναι βέβαιη γιὰ τὴν ἐπιτυχία.

Ἐνα πρωινὸ τοῦ θέρους ἡ βασίλισσα, ἀκολουθουμένη ἀπὸ ἕνα μεγάλο πλῆθος ἀπὸ μέλισσες, ἐγκαταλείπει γιὰ πάντα τὴν οἰκογενειακὴ ἐστία, γιὰ νὰ εὔρῃ νέα. Κι αὐτὸ τὸ σμῆνος εἶναι τὸ σμάρι, ὅπως τὸ λέει ὁ λαός, τὸ ἐσμάριον τῶν ἀρχαίων. Ποῦ πηγαίνουν; Στὴν τύχη, ὅπου εὔρουν καλύτερα.

Θὰ συναντήσουν κάπου ἕνα δένδρο καὶ ἡ κουρασμένη βασίλισσα, πού δὲν εἶναι μαθημένη σὲ τέτοιες ἐκδρομές, θὰ καθίσῃ σ' ἕνα κλαδί του νὰ ξεκουρασθῇ. Γύρῳ της σπεύδουν καὶ κολλοῦν οἱ ἄλλες μέλισσες κι ἔτσι σχηματίζεται ἕνας ὄγκος κρεμασμένος, πού μοιάζει σὰν μεγάλο κυδώνι ἢ σὰν κοντόχονδρο σταφύλι.

Ἄν τύχῃ καὶ δὲν ἰδῇ κανεὶς τὸ σμῆνος νὰ τὸ πιάσῃ, θὰ ξαναφύγῃ, γιὰ νὰ εὔρῃ καμιὰ κουφάλα ἢ καμιὰ σχισμὴ βράχου νὰ κτίσῃ τὴ νέα φωλιά του. Ἀλλὰ συνήθως κάποιος

μελισσοκόμος θά περάσῃ ἀπ' ἐκεῖ, θά τὸ ἰδῇ καὶ θά τρέξῃ νὰ φέρῃ ἓνα καλάθι νὰ τοποθετήσῃ μέσα τὸ πολύτιμο δῶρο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ ἔπειτα σὲ καινούργια κυψέλη.

Κι ἀρχίζει τώρα νέα ζωὴ, γεμάτη πάλι φιλοπονία, γονιμότητα, τάξι, στοργή, σεβασμό.

Ἀλλὰ καὶ ἡ παλιὰ κυψέλη, ἡ μητρόπολις, δὲν μένει ἔρημη καὶ ἀπροστάτευτη. Ἡ ἀγαθὴ βασίλισσα ἔχει προνοήσει καὶ γι' αὐτό. Ἐχει γεννήσει τὶς βασιλοπούλες. Καὶ μία ἀπ' αὐτές, ἡ πιὸ δυνατὴ καὶ ἄξια, θά νικήσῃ τὶς ἄλλες καὶ θ' ἀνεβῇ στὸ θρόνο τῆς βασίλισσας, προικισμένη μὲ ὅλες τὶς ἀρετὲς τῆς μάνας της, γιὰ νὰ διευθύνῃ τὴ θαυμαστὴ κοινωνία τῶν μελισσῶν.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

26. ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΛΙΑΣ

‘Ο λαός Εύρέθηκα κάποτε σ’ ένα ευτυχισμένο λαό. ‘Ο λαός αυτός ήταν χαριτωμένος, ήμερος, αγαθός, ειρηνικός. Έχαιρόταν τον ήλιο, τον αέρα, τις όμορφιές της φύσεως, χωρίς τίποτε να του λείπη, χωρίς τίποτε να γυρεύη.

‘Ο κόσμος ήταν πλασμένος γι’ αυτόν όσο πιό τέλεια ήμπορούσε. Και δεν είχε κανένα παράπονο με το Θεό, που τον έπλασε, καμμία βαρυγνωμιά για τους νόμους, που τον κυβερνοῦν. “Όλα τριγῦρό του ήσαν τέλεια, ωραία, αγαθά· και μέσα του έβασίλευε απόλυτη γαλήνη της ψυχής.

‘Ο λαός αυτός δεν ήξερε από πολέμους κι αίματοχυσίες. ‘Η όμόνοια και ή αγάπη έβασίλευε στην πολιτεία του. Ποτέ στη ζωή του λαού αυτού δεν έτυχε ό ένας να κλέψη τό δίκιο του άλλου. Τα δῶρα του Θεού ήσαν κοινά για όλους.

Πλούσιοι και πτωχοί δεν είχαν σταθῆ ποτέ στο λαό αυτό. “Όλοι μαζί ήσαν πλούσιοι ή όλοι μαζί πτωχοί ! “Όταν είχε στέγη ό ένας, είχε και ό άλλος· όταν είχε τροφή ό ένας, είχε και ό άλλος. Και πάλι, όταν ή δυστυχία έπεφτε επάνω

των, κανένας δὲν ἦταν πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ τὸν ἄλλον· καὶ γι' αὐτό, καὶ στὴ δυστυχία ἀκόμη, ἦσαν ὅλοι εὐτυχισμένοι. Δὲν εἶχε κανένας παράπονο.

Ὁ βασιλιᾶς Ὁ λαὸς αὐτὸς εἶχε καὶ τὸ βασιλιᾶ του. "Ἐνα βασιλιᾶ ξένον ἀπὸ τὴν γενιά του. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε νὰ εἶναι ὁ καλύτερος βασιλιᾶς τοῦ κόσμου μέσα στὸν καλύτερο λαὸ τῆς γῆς. Ὁ λαὸς ἐτριγύριζε τὸ βασιλιᾶ του μ' ἀγάπη κι ἀφοσίωσι. Τίποτ' ἄλλο δὲν τοῦ ἐζητοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγάπη του.

Κι ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐζητοῦσε ἀπὸ τὸ λαὸ του τίποτε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ζητᾷ ἕνας πατέρας ἀπὸ τὰ παιδιά του. Ἐκρατοῦσε στὸ χέρι του ἕνα ἀπλὸ σκῆπτρο ἀπ' ἀγριελιά καὶ μ' αὐτὸ ἐκυβερνοῦσε. Ἀλλὰ τὸ σκῆπτρό του ἦταν παντοδύναμο· «ἐμπρός» ἔδειχνε τὸ σκῆπτρο; ἐμπρός... «πίσω»; πίσω...

Ἐτραβοῦσε ἐμπρός ὁ βασιλιᾶς; Τὸν ἀκολουθοῦσε ὁ λαὸς του. Ἐστεκόταν νὰ ξεκουρασθῇ; Ὁ λαὸς τὸν ἐτριγύριζε μὲ λαχτάρα. Ἦταν ἕνας βασιλιᾶς, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ χάσῃ τὸ θρόνο του. Γιατὶ ὁ θρόνος αὐτὸς εἶναι θεμελιωμένος ἐπάνω στὴν ἀγάπη.

Ποιοὶ εἶναι; Εὐρέθηκα κάποτε ἀνάμεσα σὲ ἕνα λαὸ καὶ ἕνα βασιλιᾶ. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε, οὔτε μακρινὸς ὁ τόπος... Ἦταν κάποιος ἀπὸ τὰ ἀνοιξιὰτικα δειλινὰ καὶ ἦταν ἐπάνω στὴν καταπράσινη πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνας γέρος βοσκὸς ἔβροσκε τὰ πρόβατά του.

Παῦλος Νιρβάνας

Περιοδικὸν «Νουμᾶς»
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

27. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος μ' ὅλη του τὴ χάρι
κι ἀπὸ λάμψι τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μέσ' στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζει.

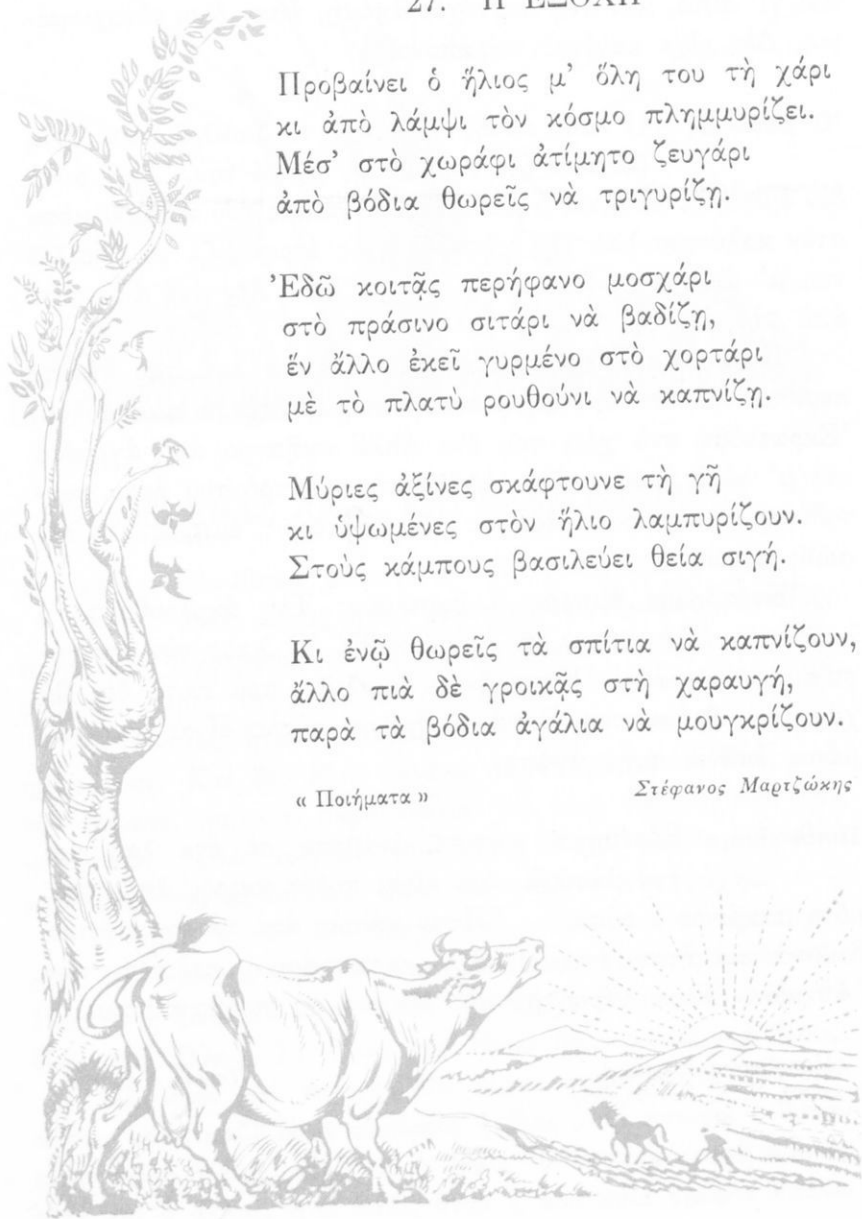
Ἐδῶ κοιτᾷς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
μὲ τὸ πλατὺ ρουθόوني νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιά δὲ γροικᾷς στὴ χαραυγή,
παρὰ τὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

« Ποιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

28. Η ΑΡΓΩ

Οἱ καλεσμένοι Ἦταν μία Κυριακὴ τοῦ Αὐγούστου.
Ὡραία ἡμέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος
ἐβάφτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ
ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμᾶτο δοκάρια, κα-
τάρτια, μαδέρια—χονδρὲς σανίδες—πελεκοῦδια, ροκανίδια.
Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὁμορφοβαμμένα καὶ
ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε
λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοῖ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες
τοῦ ναυτοκόσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα
ἔτοιμα πλεούμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι ἐγύριζαν στὰ ἔτοιμα
πλεούμενα. Ἐπηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιὰ, τὰ ἐφηλαφοῦσαν
οἱ ἄνδρες, τὰ ἐκαμάρωναν, τοὺς ὠμιλοῦσαν πολλὰς φορὲς σὰ
νὰ ἦσαν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία των, ἐλογάριαζαν τὴ
γρηγοράδα των, ἐσυμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ
κάθε τι.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου ἐπάνω στὴ σχά-
ρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτή, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη,
ἔστεκε κι αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁ λογάλαζι ἢ θάλασσα

ἄστραπτε κι ἐπαιγνίδιζε κι ἔφθανε γλῶσσες γλωσσίτσες στὰ πόδια του, τὸ ἑρράντιζε μὲ τὸν ἀφρό της, τοῦ ἔκελα-δοῦσε μυστικὰ κι ἐμπιστεμμένα :

—“Ἐλα, ἔλα νὰ σ’ ἀναστήσω στοὺς κόλπους μου. Τί κά-θεσαι ἄψυχο ξύλο καὶ βάρυπνο ; Δὲν ἐβαρέθηκες τὴν ἄβουλη ζωή ; Ντροπή σου ! ”Ἐλα νὰ σοῦ δώσω ζωή. ”Ἐβγα νὰ πα-λέψης μὲ τὸ κῦμα. ”Ορμησε στηθᾶτο νὰ κουρελιάσῃς τὸν ἄνεμο. ”Ἐλα νὰ γίνῃς ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελφίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγοῦδι τοῦ ναύτη, καύχη-μα τοῦ καπετάνιου. ”Ἐλα χρυσό μου, ἔλα !

Τὰ βαπτίσια Ὁ καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμένος, γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισσα ντυ-μένη στὰ μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο των ἔλαμπαν ἀπὸ εὐτυχία. Τὰ βιολιά καὶ τ’ ἄλλα ὄργανα ἐλάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς τὴν ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. Ἡσυχία. Ὁ ἱε-ρεὺς ντυμένος στ’ ἄμφιά του ἔψαλε μὲ κατάνυξι τὸν ἀγια-σμό κι ἑρράντισε μὲ τὸ Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, τὸ ὁποῖο ἡ καπετάνισσα ὠνόμασε « Ἀργώ ». Ἐπειτα ἐδιάβασε τὴν εὐχὴ στὸ πλεύμενο : « Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον τοῦτο, τὴν « Ἀργώ »· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγα-θόν... ».

—Καλοτάξιδο καὶ πάντα χρυσάφι νὰ φέρνῃ, καπετὰν Μαλάμο ! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερεὺς.

—Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο ! Καὶ τὸ καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα ! Εὐχῆθηκε καὶ ὁ ναυτο-κοσμος, βρέχοντας τὸ ἀνδρόγυνο μὲ θάλασσα κατὰ τὴ συνή-θεια τοῦ νησιοῦ.

—Εὐχαριστοῦμε ! Ἀπήντησαν μ’ ἓνα στόμα καπετάνιος καὶ καπετάνισσα.

Ὁ πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα... Ἐλύθησαν τὰ σχοινιά, ἐβγῆκαν οἱ σφῆνες, καὶ ἡ «Ἀργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων ἐγλίστρησε στὴ θάλασσα, σὰν πάπια μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τῇ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

Τὸ πρῶτο ταξίδι

Σὲ δύο ἡμέρες ἡ «Ἀργώ» ἔκανε τὸ πρῶτό της ταξίδι μὲ ἐπιβάτες καὶ ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶι πρῶι στὴν «Ἀργώ», ἐκρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνισμα τοῦ Ἀι-Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνισμα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸ σταυρό του καὶ ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ παννιά νὰ ξεκινήσουν.

— Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο ! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλὸ ! Τοῦ εὐχῆθηκαν οἱ συντοπιῆτές του, ποὺ εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνῶντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου ἐπάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικό του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντήλι της :

— Στὸ καλὸ, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλὸ ! Ὁ Θεὸς μαζί σας ! Κι ἓνα κρυφὸ δάκρυ ἐκύλισε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος ἐχαιρέτισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη :

— Δεξιά !...

29. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

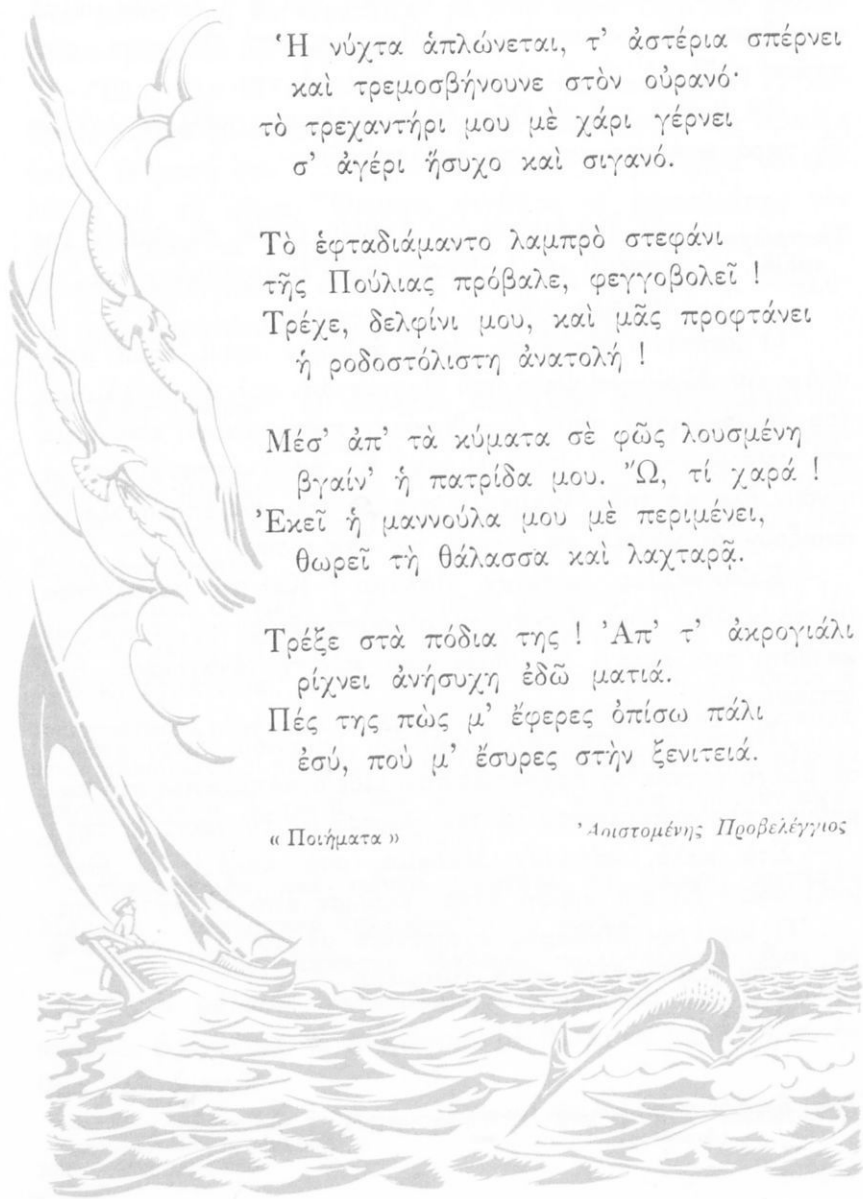
Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ !
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή !

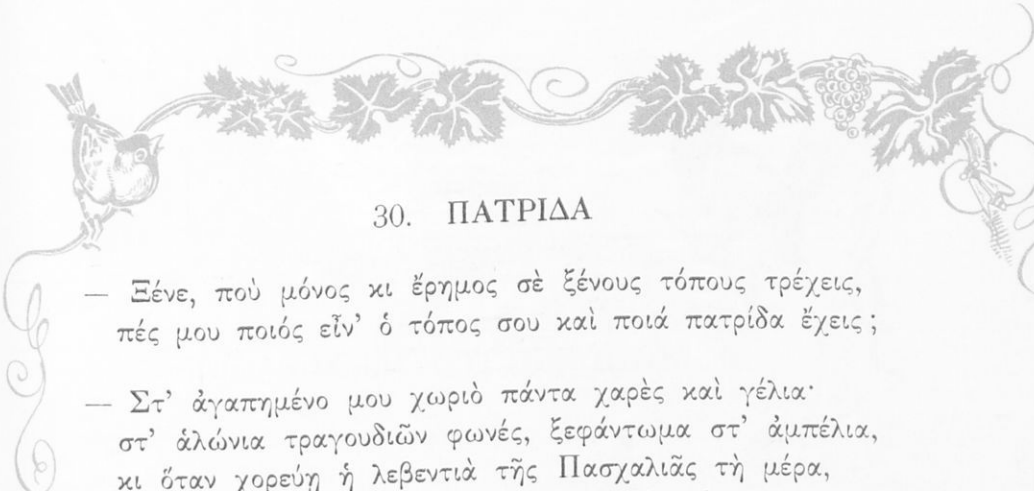
Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά !
'Εκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της ! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πὼς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτεία.

« Ποιήματα »

Ἀνιστομένης Προβελέγγιος

30. ΠΑΤΡΙΔΑ

— Ξένε, πού μόνος κι ἔρημος σέ ξένους τόπους τρέχεις,
πές μου ποιός εἶν' ὁ τόπος σου καί ποιά πατρίδα ἔχεις;

— Στ' ἀγαπημένο μου χωριὸ πάντα χαρὲς καὶ γέλια·
στ' ἀλώνια τραγουδιῶν φωνές, ξεφάντωμα στ' ἀμπέλια,
κι ὅταν χορεύῃ ἡ λεβεντιά τῆς Πασχαλιᾶς τὴ μέρα,
βροντυχτυπάει τὸ τούμπανο καὶ κελαηδεῖ ἡ φλογέρα.

Στὴ μακρινὴ πατρίδα μου ἔχει εὐωδιὰ καὶ χάρι
τὸ ταπεινότερο δενδρί, τὸ πιὸ φτωχὸ χορτάρι·
στοὺς κλώνους τῆς ἀμυγδαλιᾶς σμίγουν ἀνθοὶ καὶ χιόνια
καὶ φέρνουνε τὴν ἀνοιξί γοργὰ τὰ χελιδόνια.

Στῶν μαγεμμένων τῆς βουνῶν τὰ μαρμαρένια πλάγια
γλυκολαλοῦνε πέρδικες καὶ κλαίει ἡ κουκουβάγια.
Ἡ ἀσημένια θάλασσα μ' ἀφρούς τὴν περιζώνει
κι ὁ οὐρανὸς μὲ τ' ἄστρα του τὴ χρυσοστεφανώνει.

Τὴ μακρινὴ πατρίδα μου, πρὶν ἡ σκλαβιὰ πλακώσῃ,
τὴ δόξασε ἡ παλληκαριά, τὴν φώτιζεν ἡ γνῶσι.
Καὶ τώρα ἀπὸ τὴ μαύρη γῆ, τὴ γῆ τὴ ματωμένη,
πρόβαλε πάλ' ἡ Λευθεριά σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη!

— Φθάνει !... Τὴ χώρα, πού μοῦ λές, τὴ γνώρισα, τὴν εἶδα !
Τὴ μακρινὴ πατρίδα σου ἔχω κι ἐγὼ πατρίδα !...

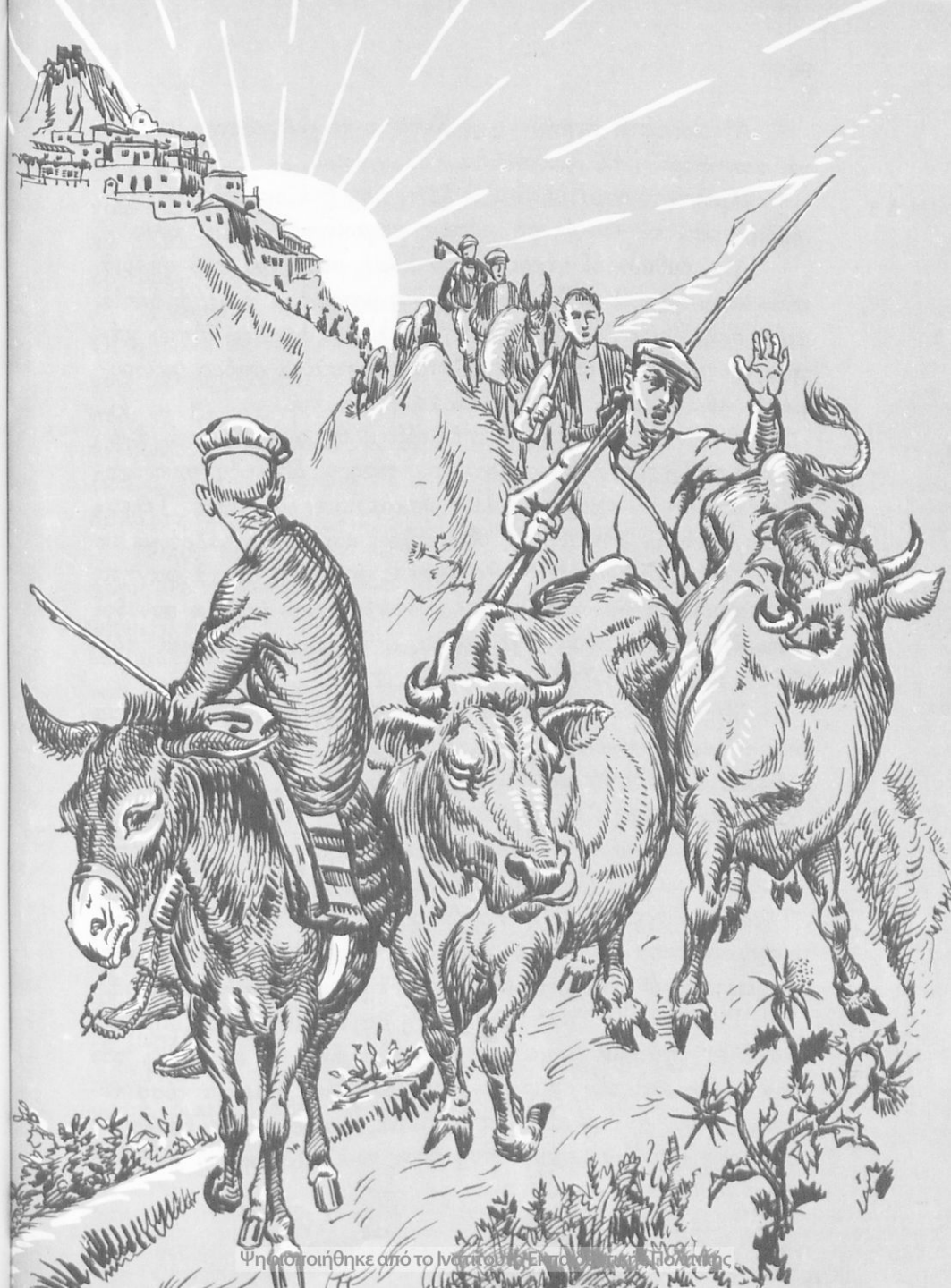
31. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΧΩΡΑΦΙΩΝ

Τὸν Ὀκτώβριο δύο τρεῖς χορταστικὲς βροχὲς ἐπότισαν τὴ διψασμένη γῆ. Τώρα, τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Νοεμβρίου, οἱ ὠχρὲς καὶ χλιαρὲς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ξαναζεσταίνουν λίγο τὴ φθινοπωρινή φύσι.

Τὰ λίγα καθυστερημένα καλοκαιριάτικα πουλιά, τρυγόνια, μελισσοῦργοι, ὀρνύκια, τραβοῦν βιαστικά κατὰ τὸ νότο. Οἱ πρῶτες τσίγλες, οἱ καλογιάννοι, κάπου κάπου καὶ καμμιὰ μπεκάτσα μᾶς φέρνουν στὰ πτερὰ τους τὰ πρῶτα μὲνύματα τοῦ χειμῶνα.

Τὰ κιτρινισμένα φύλλα τῆς συκιᾶς, τῆς μουριᾶς καὶ τῆς βαλανιδιᾶς δὲν ἀντέχουν πιά οὔτε στὴν παραμικρὴ ἀνάσα τοῦ ἀγέρα. Καὶ μόνον ἡ ἐλιά δὲν φαίνεται νὰ φοβᾶται πῶς θὰ χάσῃ τὴ στακτοπράσινη φορεσιά της. Τ' ἀγριόχορτα ἔχουν ἀρχίσει νὰ ξαναντύνουν τὴ γῆ μὲ τὸ ἀγαπημένο πράσινο φόρεμά της.

Τὶς ἡμέρες αὐτὲς ὅλο τὸ χωριό, μικροὶ μεγάλοι, ξεχύνονται στὴ μικρὴ κοιλάδα καὶ στὰ γύρο ὑψώματα. Πρὶν καλοξημερώσῃ, οἱ δρόμοι καὶ οἱ γειτονιὲς τοῦ χωριοῦ σὲ κάνουν νὰ πιστεύῃς πῶς μεταμορφώνονται μὲ κάποια μαγικὴ δύναμι σὲ μιὰ πελώρια κυψέλη. Τὸ ἀλάθευτο ρολοὶ τῶν κοκχοριῶν λὲς καὶ ἡλεκτρίζει μ' ἓνα ἀδιόρατο σύρμα τὰ κοιμισμένα κορμιὰ.

Λίγα λεπτά περνοῦν καὶ βλέπεις τὸ ἀνθρώπινο μελίσσι νὰ κατηφορίζῃ τὰ μονοπάτια τοῦ χωριοῦ.

Προπορεύονται οἱ νέοι ἄνδρες, πού βιάζονται μὲ τὴ βου-
κέντρα καὶ τὰ ὀι - ὀι τὰ κάπως ἀργοκίνητα βόδια τους.

Ἀκολουθοῦν οἱ γέροι μὲ τὸ ἄδειο σακκούλι τοῦ σποριᾶ
στὸν ὄμο καὶ μὲ τὴ χονδροκομμένη μαγκούρα τους, ἡ ὁποία
τοὺς στηρίζει στὶς κακοτοπιές, ἀλλὰ καὶ θυμίζει κάπου κά-
που μὲ μόνη τὴν ἀπειλή της στὸ φορτωμένο σπόρο γαιῶδου-
ράκι, πὼς πρέπει νὰ ταχύνη τὸ βῆμά του.

Ἐρχονται κατόπιν τὰ πρωτόβγαλτα στὴ δουλειὰ ἀγό-
ρια μὲ ἀξίνες στὸν ὄμο καὶ μαζί τους οἱ ἀδελφές τους τρα-
βῶντας ἀπὸ τὸ σχοινὶ τίς λίγο κακότροπες κατσίκες. Τελευ-
ταῖες κλείνουν τὴν πομπή οἱ μητέρες καὶ οἱ γιαγιάδες μὲ τὰ
μωρὰ στὶς πέτσινες φορητὲς κούνιες τους καὶ μὲ τὰ φαγητὰ
σὲ σακκούλια καὶ κατσαρόλες. Ἀπαραίτητοι βέβαια συνοδοὶ
ἀνακατώνονται μέσα στὰ πόδια τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν
ζώων καὶ τὰ σκυλιά.

Μονάχα τὰ παιδιὰ τοῦ σχολείου ἐτράβηξαν ἄλλο δρόμο
γιὰ τὴ μικρὴ πλατεῖα, ὅπου τὰ περιμένει τὸ πρωινὸ μάθημα.
Ἄν ἔλειπε κάτι τέτοιες ἡμέρες καὶ τὸ σχολεῖο, ἓνας ξένος ἐπι-
σκέπτης θὰ ἐνόμιζε πὼς εὑρέθηκε σ' ἓνα ἐρημωμένο χωριό,
τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι μετανάστευσαν ὁμαδικὰ σ' ἄλλον τόπο.

Καὶ νὰ σὲ λίγο τὸ μεγάλο πανηγύρι τῶν χωραφιῶν.
Ὅπου κι ἂν πέσῃ τὸ μάτι σου, κάτω στὴν κοιλάδα ἢ ἐπάνω
στὴ λοφοσειρὰ ὡς τίς κορυφές, θ' ἀγναντέψῃς τὸ σκορπισμέ-
νο μελισσολόι τῶν γεωργῶν στὴν ἁγία ἐργασία τῆς σπορᾶς.

Ἐδῶ ὁ γερο - παππούς μὲ τὴ σοφὴ πεῖρα τῆς ζωῆς, μὲ
ἀργὰ κι ἐπίσημα βήματα φουκτιάζει ἀπὸ τὸ σακκούλι του
τὸν σπόρο καὶ τὸν σκορπάει στ' ὠργωμένο χωράφι τόσο τε-
χνικά, πού, ἂν κοιτάξῃς στὸ χῶμα, θαρρεῖς πὼς ἔβαλε μὲ
ὑπομονὴ ἓνα ἓνα σπυρὶ στὴ θέσι του. Παρέκει ὁ ἀτσαλο-

δεμένος ζευγολάτης πατάει, όσο πιό βαθιά ήμπορεί, τὸ σιδερένιο ἀλέτρι, πού τὸ βάρος του κάνει τὰ βόδια ν' ἀγκομαχοῦν. Σ' ἐν' ἄλλο χωράφι ἓνα δεκαπεντάχρονο παιδί ἔξεψε τὰ βόδια στὴ σβάρνα, γιὰ νὰ σβαρνίσῃ ὅσον τόπο εἶχε χθὲς ὀργώσει ὁ πατέρας του.

Ἐκεῖ στὶς λοφοπλαγιές δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἡ σβάρνα. Οἱ σβῶλοι θὰ σπάσουν καὶ οἱ αὐλακιές θὰ ἰσοπεδωθοῦν μόνον μὲ τὸ ξινάρι. Γυναῖκες καὶ παιδιὰ ἀκολουθοῦν κατὰ πόδι τὸ ζευγάρι γι' αὐτὴ τὴ δουλειά. Καὶ εἶναι ἀκόμη τόσα ἀνώμαλα μέρη, ὅπου δὲ μπορεῖ νὰ περάσῃ τὸ ἀλέτρι. Κι ἐκεῖ ἄρχισε νὰ δουλεῦῃ τὸ ξινάρι. Οὔτε σπιθαμὴ δὲ θὰ μείνῃ ἄσπαρτη ἀπὸ τὸ κάθε χωράφι.

Ὅλοι ἐργάζονται ἀδιάκοπα, λὲς καὶ συναγωνίζονται ποῖος θὰ προσπεράσῃ. Καὶ εἶναι ἡ μόνη ἐργασία τοῦ χωραφιοῦ, ἡ ὁποία δὲ σηκώνει τραγούδι. Τὸ ἀλέτρι καὶ τὸ ξινάρι θέλουν γιὰ λογαριασμό τους ὅλη τὴν ἀντοχὴ τῶν πνευμόνων. Μὰ τοῦ καθενὸς δουλευτῇ ἡ ψυχὴ προσεύχεται σιωπηλὰ στὸν πανάγαθο Πατέρα νὰ εὐλογῇ τοὺς κόπους του.

Ὅλοι ἐργάζονται. Καὶ μόνον οἱ πέτσινες κούνιες τῶν μωρῶν κρέμονται ἡ κάθε μία ἀπὸ τὸ κλαδὶ κάποιου δένδρου. Ἄλλα μωρὰ κοιμοῦνται τὸν ἀγγελικὸ τους ὕπνο. Ἄλλα ἐξύπνησαν κι ἀπλώνουν τὰ χεράκια τους νὰ πιᾶσουν κανένα σπουργιτάκι ἢ κανένα χρυσοκίτρινο φύλλο, πού πετάει λίγο ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφαλάκι τους. Κάποια θεῖα φώτισις ἔχει κάμει κι αὐτὰ τόσο καλόβολα, λὲς καὶ νοιώθουν πόσο πολύτιμες εἶναι οἱ στιγμὲς γιὰ τὴν ἄξια δουλεύτρα, τὴ μητέρα τους.

Καὶ τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν συνεχίζεται μὲ μία μικρὴ διακοπὴ γιὰ τὸ μεσημεριάτικο φαγητό, ὥσπου νὰ σκοτεινιάσῃ.

Γεώργιος Ν. Κалаματιανός

32. ΑΛΗΘΙΝΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Ὁ σῖτος καὶ ἡ καλλιέργειά του — Σήμερα, παιδιά, θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ παραμῦθι ἀπὸ τῆ ζωῇ μου, εἶπε ὁ κ. Λάμπρος.

Τὰ παιδιά ἀνοιξαν τέσσερα τὰ μάτια των καὶ ἐτέντωσαν τὰ αὐτάκια των. Ἦξεραν καλὰ πόσα ὥραϊα πράγματα γνωρίζει ὁ δάσκαλός των ! Μέσα στὴν τάξι ἀπόλυτη σιωπή.

— Ἦμουν μικρός, εἶπε, στὴν ἡλικία σας ἐπάνω κάτω. Ἐνα πρωινό, μόλις ἐσχόλασα ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ἐπῆγα στὸ χωράφι μας, ὅπου ἐβοτάνιζε ὁ πατέρας μου τὸ σιτάρι. Τὸν ἐβοήθησα λίγο, ἀλλὰ ἐκουράσθηκα, γιατί ἤμουν ἀσυνήθιστος στὴ δουλειά. Μὲ τὴν ἀδειά του ἐπῆγα καὶ ἐκάθισα στὴν ἄκρη, κάτω ἀπὸ μία μικρὴ φουντωτὴ ἐλιά.

Ἦταν ὥραϊα ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα καὶ τὸ εὐχάριστο ἀεράκι τῆς ἔφερνε ἕως ἐμὲ μία γλυκύτατὴ φωνή :

— Ἀκουσε, παιδί μου, ἔλεγε, τί θὰ σοῦ εἰπῶ.

Τὰ ἔχασα μὲ τὴν ἀπροσδόκητη φωνή. Κοίταξα δεξιά, ἀριστερά νὰ ἰδῶ ποιὸς μου ὠμιλοῦσε. Δὲν εἶδα κανένα !

Ἄλλὰ ἡ φωνὴ ἐξακολούθησε νὰ ἔρχεται καθαρὴ καὶ γλυκειά :

—“Ὅλοι σας μὲ γνωρίζετε· εἶμαι τὸ εὐλογημένο σιτάρι, ὁ σῖτος, ὅπως μὲ λένε τὰ βιβλία σας. Πολλοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ γενιά μου κρατᾷ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο ἢ τὴ Μεσοποταμία ἐγὼ ὅμως θέλω νὰ πιστεῦω ὅτι εἶμαι καθαρὸ γέννημα τῆς Ἀττικῆς. Μὲ ἐδώρισε ἡ θεὰ Δήμητρα στὸν βασιλέα τῆς Ἐλευσίνος Τριπτόλεμον. Ἀπὸ τότε εἶμαι παιδί τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Ἄλλὰ τώρα τελευταῖα ἔφεραν στὴν πατρίδα μας καὶ ἐκλεκτοὺς σπόρους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό, ποὺ δίνουν ἀφθονώτερο καρπὸ. Σύντομα ὅμως καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν προστασία μου — καὶ ποιὸς δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀδέλφια του ;—καὶ μὲ τὸ γαλάζιο οὐρανὸ μας ἔγιναν Ἕλληνες πολῖτες !

Πολὺ ἐπαραξενεύτηκα ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐσχέφθηκα, νὰ ὀμιλοῦν τὰ φυτά. Ἄλλο καὶ τοῦτο ! εἶπα μέσα μου.

Καὶ ὁ σῖτος, σὰν νὰ ἐκατάλαβε τὸ λογισμό μου, ἀπάντησε :

— Παραξενεύεσαι βέβαια, παιδί μου, πῶς ἐγὼ, ἓνα φυτό, μπορῶ νὰ ὀμιλῶ. Μάθε λοιπὸν ὅτι καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ πουλάκια καὶ τὰ ζῶα ὅλα, ὅλα ὀμιλοῦν· ἀλλὰ ὀμιλοῦν μόνο στοὺς φίλους των, σὲ ὅσους δηλαδὴ τὰ ἀγαποῦν. Τότε λένε τὰ μυστικά των, γιατί ξέρουν ὅτι θὰ τὰ συμπονέσουν. Καὶ ἐσὺ εἶσαι φίλος μου, γιατί μὲ ἐβοτάνιζες πρωτύτερα μὲ στοργή.

Τὰ λόγια αὐτὰ πολὺ μὲ ἐκολάκυσαν· δὲν εἶναι μικρὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι κανεὶς φίλος τοῦ σίτου, πού μᾶς τρέφει. Γι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγαλύτερη προσοχὴ παρηκολούθησα τὴ συμπαθητικὴ φωνὴ τοῦ φίλου μου.

—Εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένο, ἐσυνέχισε, ὅταν ζῶ σὲ φιλόξενα χωράφια, ὅπως εἶναι τοῦτο τοῦ πατέρα σου. Μὲ καλλιεργοῦν μὲ τοὺς νέους τρόπους τῆς ἐπιστήμης, πού ἄλλαξαν τὴ ζωὴ μου καὶ ἐπολλαπλασίασαν τὴν καρποφορίά μου.

Ὁ καλὸς γεωργός, πρὶν σπείρῃ τοὺς σπόρους μου, διαλέγει γιὰ σπόρο τοὺς γεροὺς ἀπορρίπτοντας τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα τοὺς ἀπολυμαίνει, γιὰ νὰ τοὺς καθαρῶς ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες. Ὁργώνει δύο φορές τουλάχιστο τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀνασκηθῇ τὸ χῶμα, νὰ ἀερισθῇ καὶ νὰ χορτάσῃ ἡ γῆ νεράκι, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητο στὴ ζωὴ μου.

Ἐπειτα μὲ σπέρνει· ἀλλὰ ποτὲ δὲ μὲ σπέρνει στὰ «πεταχτά», δηλαδὴ σκορπιστὰ μὲ τὴ φούκτα του ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, γιὰτὶ πάει χαμένος ἀρκετὸς σπόρος μου. Μὲ σπέρνει πάντοτε μὲ τὸ χέρι ἢ μὲ τὴ σπαρτικὴ μηχανὴ στὴ σειρά, αὐλακιά, αὐλακιά, «κατὰ γραμμάς», ὅπως λένε οἱ γεωπόνοι.

Ἐτσι, ὅταν φυτρώσω, ἀερίζομαι περισσότερο, μὲ βλέπει καλύτερα ὁ ζωογόνος ἥλιος, ἀπλώνω περισσότερο καὶ βαθύτερα τὶς ρίζες μου εὐρίσκοντας ἄνετα τροφὴ καὶ νερό. Καὶ τὸ σπουδαιότερο μπορεῖ εὐκόλα καὶ χωρὶς νὰ μὲ βλάβῃ νὰ μὲ σκαλίσῃ καὶ νὰ μὲ βοτανίσῃ. Βγάζει ἔτσι τὰ ζιζάνια, τὰ ἀγριόχορτα, πού, ἂν τὰ ἄφηνε, θὰ μὲ ἔπνιγαν καὶ θὰ ἐπέθαινα ἀπὸ ἀσφυξία.

Καὶ τελευταῖο : Ὁ καλὸς γεωργός δὲν μὲ ἀφήνει ποτὲ νὰ πεινάσω περιμένοντας νὰ μὲ θρέψουν μόνο ἡ γῆ κι ὁ Θεός. Μοῦ δίνει κι αὐτός, σὰν καλὸς πατέρας, ἰδιαίτερη τροφή, δηλαδὴ μοῦ κάνει ἓνα εἶδος ὑπερσιτισμοῦ, γιὰ νὰ

γίνω ἀκμαῖο καὶ καρπερό. Μὲ λιπαίνει λοιπὸν μὲ χωνευμένη κόπρo καὶ μὲ λιπάσματα, μὲ φωσφορικὸ λίπασμα στὸ ὄργωμα καὶ μὲ νίτρο στὸ ἀδελφωμα τῶν βλαστῶν μου.

Καλλιεργῶντάς με ὁ γεωργός, ὅπως εἶπα, γεμίζει τὶς ἀποθῆκές του σιτάρι καὶ ἡ οἰκογένειά του θὰ χορτάσῃ ψωμί. Ἡ νοικοκυρά θὰ κάμῃ πλούσια τὰ πρόσφορα γιὰ τὴν ἐκκλησία καὶ ὁ ἱερεὺς θὰ τελέσῃ μὲ τὸν εὐλογημένο ἄρτο τὸ μυστήριον τῆς Θείας Κοινωνίας. "Ὅσο περισσεύω θὰ μὲ πωλήσῃ ὁ καλλιεργητής μου καὶ θὰ μὲ στείλουν στὶς πόλεις νὰ φᾶνε ὅσοι ἐργάζονται ἐκεῖ, ὠραῖο, φθινὸ καὶ θρεπτικὸ ψωμί.

Οἱ φίλοι του Ἡ ἀγάπη τοῦ καλοῦ γεωργοῦ δὲν σταματᾷ σὲ μένα· εἶναι πλατύτερη. Ἀγαπᾷ σὰν ἐμένα καὶ τὰ πουλάκια, ποὺ κυνηγοῦν ἀδιάκοπα καὶ ἀλύπητα τοὺς ἐχθροὺς μου, ποὺ εἶναι κι ἐχθροὶ ὅλων τῶν φυτῶν. Κυνηγοῦν δηλαδὴ τὰ ἔντομα, τὰ τρωκτικὰ καὶ τὰ ἐρπετά· πρὸ παντὸς ὅμως τὰ ἔντομα. Καὶ σύ, μικρὲ μου φίλε, δὲν ἀγαπᾷς τὰ πουλάκια ;

Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ τὸ «ναὶ» στὸν παράξενο ὁμιλητὴ μου, ὁ σῆτος ἐξηκολούθησε :

— Μὲ τὰ ἔντομα καὶ τὰ ἄλλα βλαβερά τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ κήπου εἶναι ἀνίκανος ὁ ἄνθρωπος νὰ μετρηθῇ μόνος μαζί των. Εἶναι φοβερὸς καὶ ἀκατάβλητος ἐχθρός. Πολλαπλασιάζεται σὲ ἀπίστευτους ἀριθμοὺς καὶ ξεχύνεται στὸν ἀέρα, στὴ γῆ, στὰ νερά. Προσβάλλει ὁ ἴδιος ἢ μὲ τὰ σκουλήκια του καὶ τὶς κάμπιες του ὅλη τὴ φύσι. Καταστρέφει τοὺς ἀγροὺς — κι ἐμᾶς τὰ δημητριακὰ βέβαια —, τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα δένδρα, τὰ ἀμπέλια, τὰ δάση· μὲ λίγα λόγια καταστρέφει ὅ,τι τρέφει τὸν ἄνθρωπο κι ὅ,τι τοῦ δίνει τὴ χαρά. Φονεὺς ἀκόμη καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἄνθρω-

πο με τούς πυρετούς καί τīs άλλες αρρώστειες πού φέρνει.

Θά έρήμωναν τή γῆ, ἂν δέν έστελνε ό Θεός για βοήθεια τὰ πουλάκια, πού έξολοθρεύουν τούς καταστροφείς τών κόπων τοῦ ανθρώπου καί τῆς δικῆς μας καί τῆς δικῆς του ζωῆς. Τὰ καημένα τὰ πουλάκια ! Τί χαριτωμένοι καλοὶ φίλοι !

Μᾶς επισκέπτονται κάθε πρωί, ὅπως ό γιατρός τόν αρρωστό του, καί μένουν μαζί μας ὅλη τήν ἡμέρα. Μᾶς εξέτάζουν ἀπό τήν κορυφή ἔως τή ρίζα, για νά ἀνακαλύψουν τόν ἐπίβουλο ἐχθρό καί τόν έξολοθρεύσουν. Καί για νά τόν κατασκοπεύουν εύκολα, ὥστε νά μὴν τὰ ὑποπτεύεται, καί για νά κάνουν εύχάριστη τήν εργασία των, τραγουδοῦν διαρκῶς, ὅπως ό καλός ἐργάτης.

"Αν ἡ ζωή τοῦ γεωργοῦ καί ἡ δική μας δέν εἶναι μονότονη, τὸ χρεωστοῦμε στὴν πρόσχαρη μουσική των. "Έχομε, βλέπεις, κι ἐμεῖς στοὺς ἀγρούς, ἀνάμεσα στὰ πράσινα φύλλα, τὰ κέντρα τῆς ψυχαγωγίας μας με μουσικούς τὰ πουλάκια. "Έτσι δέν ζηλεύομε τὰ κέντρα, πού ἔχουν οἱ ἄστοι στίς πολιτεῖες, ἀνάμεσα στὰ πολλά φῶτα καί τούς ἄσπρους τοίχους, με τīs ὀρχήστρες, τὰ βιολιά καί τὰ ραδιόφωνα...

Εἶδες βέβαια λίγο πρωτύτερα, ὅταν ἐβοτάνιζες, πού ἐπέταξε ἀπό τὰ πόδια σου τραγουδῶντας ἕνας κορυδαλλός. Θά ἐνόμισες ὅτι ἡ παρουσία σου ἀπεμάκρυνε ἀπό τόν ἀγρό

έναν ἀργόσχολο τραγουδιστή. Δέν εἶναι σωστό, παιδί μου. Τὸ τραγούδι του ἦταν ἕνας ὕμνος γιὰ τὴ νίκη του. Ἐκαθάρισε ἀπὸ τὰ σκουλήκια τὶς ρίζες μου καὶ ἀπὸ τὴν σιταρόφειρα τοὺς βλαστοὺς μου. Ἔτσι τώρα, πού ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν καρποφορία, θά εἶμαι γεμᾶτο ἀπὸ ὑγεία, ὥστε νὰ κάμω καρπερὰ στάχυα. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

—Ὅχι, ἐπιθύρισα δειλά.

—Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῆς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τώρα θά σοῦ εἰπῶ καὶ γιὰ ἕνα ἄλλο φίλο μου, πού με προστατεύει στὴ σπορά μου. Καλογιάννο ἢ Κοκκινολαίμη τὸν λέτε σεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Μισὴ μπουκιὰ εἶναι τὸ κορμάκι του· ἀλλὰ τί δουλευτής! Ὅταν ὀργάνῃ ὁ γεωργὸς τὸν ἀγρό του ἢ σκάβῃ τὸν κῆπό του, ὁ χαριτωμένος φίλος μου τὸν παρακολουθεῖ ὅλη τὴν ἡμέρα αὐλακιὰ αὐλακιὰ. Ὅποιος δὲν ξέρει νομίζει ὅτι σκοτώνει ἔτσι τὴν ὥρα του, γιατί δὲν ἔχει τί νὰ κάμῃ.

Αὐτὸς ὅμως ἀπεναντίας ἐργάζεται σάν πολὺπειρος ἐργάτης μὲ μεγάλη εὐσυνειδησία. Θανατώνει χιλιάδες σκουλήκια κι ἔντομα. Σάν ἐπιτήδειος χειροῦργος μὲ τὸ μαχαιράκι του, τὸ ράμφος του, θά καθαρίσῃ πρῶτα πρῶτα τὸ σκαθάρι· κι ἔπειτα κι ἄλλον κι ἄλλον ἐξολοθρευτὴ μου καὶ ἐξολοθρευτὴ σας.

Χιλιάδες κόκκους μου σφίξει αὐτὸς ὁ μικρούλης. Χωρὶς αὐτὸν κι ἄλλα πουλάκια μάταια θὰ ἐπερίμενε ὁ ἀγρότης νὰ φυτρώσουμε ἐγὼ καὶ τὰ λαχανικά του. Τὸ ἐγνώριζες αὐτό;

—“Ὅχι· ἐψιθύρισα σαστισμένος.

— Μάθε το λοιπὸν καὶ νὰ τὸ εἰπῇς καὶ στὰ ἄλλα παιδιά.

Τὸ παράπονό του Ἀρκετά, μικρέ μου, σὲ ἐκούρασα μὲ τοὺς φίλους μου, τὰ πουλάκια. Τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τὸ παράπονό μου :

Ξέρεις πῶς ζοῦν τ' ἀδελφία μου τὰ σιτάρια ἢ τὰ ἐξαδέλφια μου, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη, τὸ ἀραποσίτι καὶ γενικὰ ὅλα τὰ δημητριακὰ στοὺς ἀγροὺς τῶν περισσοτέρων χωρικῶν ; Ἐπειδὴ δὲν ξέρουν οἱ δυστυχησμένοι τοὺς νέους τρόπους καλλιεργείας, ποὺ θὰ τοὺς ἀπέδιδαν ἄφθονο καρπὸ, τὰ καλλιεργοῦν ὅπως οἱ πάπποι των καὶ οἱ προπάπποι των· τὰ ἐγκαταλείπουν δηλαδή στὴν τύχη καὶ στὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλ' αὐτὸ ξεσπᾷ καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ στοὺς ἴδιους, γιὰτὶ χάνουν τὴν πολύτιμη ἐσοδεία των. Γι' αὐτὸ συμβαίνει στὴν Ἑλλάδα τὸ πρωτάκουστο· σπέρνουν 50 ἢ 100 ὀκάδες σπόρο καὶ θερίζουν ἄλλες τόσες ἢ καὶ λιγώτερο καμμιὰ φορά!

Καὶ δὲν συμβαίνει μόνο σ' ἐμᾶς, τὰ δημητριακὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε καλλιέργεια τοῦ γεωργοῦ, ποὺ ἀρκεῖται στὰ πατροπαράδοτα, λησμονῶντας τὴν ἀξία καὶ τὰ διδάγματα τῆς ἐπιστήμης.

Καὶ τὸ χειρότερο· τὰ ἀνόητα παιδιὰ των, ἴσως γιὰτὶ δὲν τὰ ἐδίδαξε κανεὶς, κυνηγοῦν καὶ φονεύουν τοὺς καλύτερους βοηθοὺς στὸ ἔργο μας καὶ στὸ ἔργο τῶν γονέων των, τὰ καχημένα τὰ πουλάκια. Θλίβομαι κατὰκαρδα, ὅταν τὰ βλέπω νὰ φονεύουν τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία !...

Ἐδῶ ἐσταμάτησε ἡ φωνή.

Ἐφαινόταν τώρα τελευταῖα ὠργισμένη καὶ πολὺ πικραμένη.

Στ' αὐτιά μου ἐβούιζαν οἱ τελευταῖες λέξεις :

— Νὰ φονεύουν τὰ πουλάκια, τοὺς εὐεργέτες των ! Τί ἀχαριστία !

Ἐντράπηκα, καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια ἐσκέπασα σκεπτικὸς τὸ πρόσωπό μου...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

33. ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

1. Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΡΥΖΙΟΥ

Τὸ ρύζι εἶναι μία ἀπὸ τὶς πρὶν ἀγαπητὰς τροφὰς τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ στίς πόλεις καὶ στὰ χωριά. Κι ὅλοι τὸ ξέρομε πὼς ὡς τὶς ἡμέρες μας ἤμεθα ἀναγκασμένοι νὰ εἰσάγωμε πολλὰς χιλιάδες τόννους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, τοὺς

ὁποίους πληρώναμε ἑκατομμύρια δολλάρια. Ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀπὸ τὶς εἴκοσι πέντε χιλιάδες τόννους, πού ἔχρειαζόμεθα κάθε χρόνο, μόνον ἑκατὸν πενήντα χιλιάδες ὀκάδες ἦταν ἡ δική μας παραγωγή ἀπὸ μερικὸς ὀρυζῶνες τῆς Μεσοσηνίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ κατανάλωσις τοῦ ρυζιοῦ σχεδὸν ἐδιπλασιάσθηκε στὴν πατρίδα μας. Αὐτὸς ὁ διπλασιασμὸς δείχνει βέβαια πὼς μᾶς ἀρέσει πολὺ αὐτὴ ἡ τροφή, δὲ δείχνει ὅμως πὼς ἐγινήκαμε τόσο πλούσιοι, ὥστε νὰ διαθέτουμε διπλάσια δολλάρια ἀπὸ τὰ προπολεμικά, γιὰ νὰ τὴν προμηθευθοῦμε. Ἀπλούστατα : ἐδιπλασιάσθηκε ἡ κατανάλωσις, γιὰτὶ σύγχρονα ἐπολλαπλασιάσθηκε ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή τοῦ ρυζιοῦ, σὲ σημεῖο μάλιστα, πού νὰ γίνεται καὶ ἐξαγωγή σὲ ἄλλες χῶρες.

Θὰ ἐρωτήσῃ ἴσως κανεὶς ; Πὼς ἐγινε αὐτὸ τὸ θαῦμα ; Καὶ γιὰτὶ νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια αὐτοὶ οἱ πολλοὶ ὀρυζῶνες, ἀφοῦ μάλιστα ἦταν γνωστὴ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ ;

Γιὰ νὰ ἐξηγήσωμε αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς ἑλληνικῆς γεωργίας, πρέπει νὰ ἀναφέρωμε μερικὰ σχετικὰ γεγονότα.

Τὸ ρύζι καλλιεργεῖται σὲ ἐδάφη, πού σκεπάζονται μὲ νερὸ ὅλο τὸ χρονικὸ διάστημα τῆς καλλιεργείας, καὶ σὲ κλίμα θερμό. Οἱ Κινέζοι, πού ἔχουν τὸ ρύζι ἔθνικὸ φαγητό, λέγουν πὼς τοῦ ἀρέσει νὰ ἔχη τὰ πόδια του στὸ νερὸ καὶ τὸ κεφάλι του στὴ φωτιά. Ἀκόμη τὸ ρύζι ἀναπτύσσεται πολὺ σὲ ἐδάφη, πού ἔχουν πολὺ ἀλάτι, στὶς «ἀρμύρες» ὅπως τὶς λέγει ὁ λαός. Σὲ τέτοια ἐδάφη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τίποτε ἄλλο. Ὅταν ὅμως καλλιεργηθῇ τρία τέσσερα χρόνια τὸ ρύζι, τὸ ἀλάτι ἐλαττώνεται πολὺ καὶ τότε γίνονται γονιμώτατα γιὰ κάθε καλλιέργεια.

Στὴν πατρίδα μας ἔχομε καὶ πολλὰ ἐδάφη κατάλληλα γιὰ τὴν καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ, πού ἡμποροῦν νὰ ποτίζωνται ἢ μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμιῶν ἢ μὲ ὑπόγεια νερά, καὶ τὸ κλίμα τῆς εἶναι ἀρκετὰ ζεστό, ὅσο χρειάζεται τὸ ρύζι. Στὰ παράλια μας μάλιστα ὑπάρχουν πολλὲς χιλιάδες στρέμματα «ἀρμύρες», ὅπου ἡμπορεῖ νὰ καλλιεργηθῇ τὸ ρύζι. Κι ὅμως, ἕως τὸ τέλος τοῦ τελευταίου πολέμου, ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια ἦταν τόσο περιορισμένη. Καὶ τὸ γεγονὸς αὐτὸ ὠφείλετο σ' ἓνα πολὺ σοβαρὸ λόγο : στὸν κίνδυνο τῆς ἐλονοσίας.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ἡ μεγαλύτερη πληγὴ τῆς πατρίδος μας ἦταν, ἕως πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἐλονοσία. Αὐτὴ ἡ τρομερὴ ἀρρώστεια ἀνάγκαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ φοβοῦνται σὰν τὸ χάρο τὸ στάσιμο νερό, γιατί ἐκεῖ ζῆ καὶ ἀναπτύσσεται ὁ φορεὺς τῆς, τὸ κουνούπι.

Πῶς νὰ σκεφθῇ λοιπὸν κανεὶς νὰ πλημμυρίσῃ μὲ νερὸ ὁλόκληρες πεδινὲς ἐκτάσεις, ἀφοῦ ἔτσι θὰ ἔφερνε τὴν ἐλονοσία σὲ ὅλο τὸν γῦρο πληθυσμὸ ; Ἄς ἔλειπε καὶ τὸ ρύζι καὶ τὰ καλὰ του, ἀρκεῖ νὰ ἔλειπε μαζί του κι ὁ τεταρταῖος πυρετὸς καὶ ἡ κατακίτρινη ὄψις τοῦ ἀνθρώπου. Κι ὅπου ἀποτολμοῦσαν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ρύζι, τὸ ἐπλήρωναν τόσο ἀκριβὰ μὲ τὴν ὑγεία τους καὶ κάποτε μὲ τὴ ζωὴ τους.

Κατὰ τὴν διάρκεια ὅμως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου οἱ σύμμαχοί μας Ἕλληνες καὶ Ἀμερικανοί, ἀναγκασμένοι νὰ πολεμοῦν κοντὰ στὰ ἔλη τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς, κατάρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν τὸ ἐντομοκτόνο φάρμακο ντίντ-ντί-τί. Αὐτὸ τὸ θαυματοργὸ φάρμακο ἔφερε στὴν πατρίδα μας ἀνυπολόγιστες ὠφέλειες. Σήμερα σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει ἡ ἐλονοσία. Καὶ τὸ νερὸ ποτίζει τοὺς κάμπους μας, χωρὶς νὰ φοβώμαστε πιά, γιατί τὸ ράντισμα μὲ τὸ ἐντομοκτόνο καταστρέφει τὰ κουνούπια.

Ἄφοβα λοιπὸν ἄρχισαν καὶ οἱ γεωργοί μας τὴν καλ-

λιέργεια του ρυζιού δοκιμαστικά στην αρχή, για νά ἰδοῦν τὴν ἀπόδοσί του, μὲ μεγάλο ζῆλο ἔπειτα, ὅταν εἶδαν ὅτι τὸ εἰσόδημά του εἶναι πολὺ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ εἰσόδημα τοῦ σιταριοῦ καὶ κάθε ἄλλου προϊόντος. Κι ἔτσι κάθε χρόνο καὶ νέες χιλιάδες στρέμματα γίνονται ὀρυζῶνες καὶ τὸ ρύζι σήμερα εἶναι ἀπὸ τὶς φθηνότερες τροφές μας.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΟΡΥΖΩΝΕΣ

Ἄς κάνουμε τώρα τὴν ἐπίσκεψί μας σὲ μία ἀπὸ τὶς πιὸ γόνιμες ἑλληνικὲς πεδιάδες, ὅπου σήμερα καλλιεργεῖται τὸ ρύζι. Πᾶμε στὴν πεδιάδα τοῦ Τρινάσου τῆς Λακωνίας, δυτικὰ ἀπὸ τὶς ἐκβολές τοῦ Εὐρώτα, πού ποτίζεται ἀπὸ τὸ Βασιλοπόταμο. Αὕτῃ ἡ πεδιάδα χωρίζεται μὲ τὸν Εὐρώτα ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἑλούς καὶ στὴν πραγματικότητα εἶναι μαζί της μία ἀπὸ τὶς εὐφορώτερες περιοχὲς τῆς πατρίδος μας, πού διασχίζεται στὴ μέση ἀπὸ τὸν περίφημο ποταμὸ τῆς Λακωνίας.

“Εὗς πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ἡ πεδιάδα τοῦ Τρινάσου ἦταν μεγάλο ἔλος ἀπὸ χιλιάδες στρέμματα, ποὺ ὄχι μόνον δὲν ἔδινε κανένα εἰσόδημα, ἀλλ’ ἦταν κίνδυνος θάνατος γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν χωριῶν τῆς περιφέρειας.

Κι ὁ Βασιλοπόταμος, τὸ ἡρεμο ποτάμι μὲ τὸ ἀνεξάντλητο νερό, ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἓνα βράχο μέσα στὸ χωριὸ Σκάλα, ἀντὶ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος εὐεργέτης τοῦ τόπου, ἦταν ὁ θανάσιμος ἐχθρός, γιατί διατηροῦσε χειμῶνα, καλοκαίρι τὰ ἀρρωστημένα πράσινα νερά τοῦ βάλτου.

Εὐτυχῶς, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι ἐπάνω κάτω χρόνια, ιδρύθηκε ἡ ἐταιρεία «Υδραυλικά Ἔργα Τρινάσου», ποὺ ἀπεξήρανε τὸ βάλτο καὶ κατεσκεύασε μόνιμα ἀποχετευτικὰ ἔργα, δηλαδή ἀντλιοστάσιο κι ὁλόκληρο σύστημα χανδακιῶν, ποὺ νὰ βγάζουν τὸ νερὸ στὸ Λακωνικὸ κόλπο.

Ὁ γονιμώτατος κάμπος παραδόθηκε στοὺς καλλιεργητάς του, ποὺ τὸν ἔσπερναν σιτάρι, καλαμπόκι καὶ βαμβάκι. Ὁ μεγάλος κίνδυνος τῆς ἐλονοσίας εἶχε πιά περάσει κι ὁ κάμπος ἀπὸ καταραμένος τόπος ἄρχισε νὰ γίνεται εὐλογημένος γιὰ τοὺς κατοίκους του.

Ἡ φοβερὴ ὅμως ἀρρώστεια ἔλειψεν ἐντελῶς μόνον ἔπειτα ἀπὸ τὸν πόλεμο μὲ τὴ χρησιμοποίησι τοῦ ντὶ - ντὶ - τί. Τ’ ἀποχετευτικὰ ἔργα καὶ τὸ ἐντομοκτόνο μετεμόρφωσαν καὶ τὸ ποτάμι, τὸ Βασιλοπόταμο, ἀπὸ θανάσιμο ἐχθρὸ σὲ μεγάλο εὐεργέτη. Τὰ ἀνεξάντλητα νερά του ἡμποροῦν νὰ ποτίζουν τὸ καλοκαίρι ὅλη τὴν περιοχὴ χωρὶς τὸν κίνδυνο τοῦ πυρετοῦ.

Τώρα πιά χωρὶς κανένα φόβο ἄρχισαν κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σ’ ἄλλα ἐδάφη τῆς πατρίδος μας, τὴ δοκιμαστικὴ στὴν ἀρχὴ καλλιέργεια τοῦ ρυζιοῦ. Καὶ ὅταν εἶδαν οἱ γεωργοὶ μας πῶς καὶ ἡ ποιότης καὶ ἡ ποσότης τῆς στρεμματικῆς παραγωγῆς ἦταν ἱκανοποιητικὴ, γιατί ἄφηνε καθαρὸ κέρδος πολὺ μεγα-

λύτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη καλλιέργεια, μετεμόρφωσαν τὸν ἄλλοτε σιτοβολῶνα σὲ ποτιστικὸν ὀρυζῶνα.

Τὰ χανδάκια, ἀντὶ νὰ πηγαίνουν τὸ νερὸ πρὸς τὴ θάλασσα, τὸ χύνουν ἄφθονο στὰ κτήματα τὰ σπαρμένα μὲ ρύζι. Ἡ γονιμώτατη γῆ τοῦ Τρινάσου, ποὺ γιὰ κάθε ἄλλη καλλιέργεια δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο νερὸ ἀπ' ὅσο διατηροῦσε στὰ σπλάχνα της καὶ τὸ πιὸ ζεστὸ καλοκαίρι, δέχεται τώρα μὲ μεγάλη εὐχαρίστησι νὰ εἶναι διαρκῶς πλημμυρισμένη. Τόσο ἀχόρταγο εἶναι τὸ ρύζι, ποὺ μεγαλώνει τόσο περισσότερο, ὅσο ψηλότερα στὸ ἀνάστημά του ἀνεβαίνει τὸ νερό. Κι ὁ Βασιλοπόταμος πάντα ἀνεξάντλητος γεμίζει τὰ χανδάκια καὶ πλημμυρίζει κάθε μέρα τὸν ὀρυζῶνα.

Τὸ θέαμα τοῦ κάμπου σπαρμένου σχεδὸν ἀποκλειστικὰ μὲ ρύζι εἶναι πρωτοφανέρωτο στὴν πατρίδα μας. Γιὰ φαντασθῆτε στὴν καρδιά τοῦ καλοκαιριοῦ νὰ φεύγετε ἀπὸ τὴν κατάξερη Μάνη, ὅπου «ψήνει ὁ ἥλιος τὸ ψωμί», ὅπως λέγει ὁ λαός, καὶ ξαφνικὰ νὰ εὐρίσκεσθε στὸν ὀλοπράσινο κάμπο, τὸν πλημμυρισμένο ἀπὸ τὸ ἄφθονο νερό!

Ἡ πρώτη σας ἐντύπωσις θὰ εἶναι πὼς ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀμφίβιοι. Τόση ἀφθονία νεροῦ τὴν ἔχομε χαρῇ μόνο σὲ κινηματογραφικὲς ταινίες, ποὺ παρουσιάζουν κάποιες μακρινὲς χῶρες τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴ διψασμένη πατρίδα μας. Πόσες φορὲς ἐκαλοτυχίσαμε αὐτὲς τίς τόσο προνομιοῦχες χῶρες μὲ τοὺς μεγάλους ποταμούς, ποὺ χαρίζουν παραδεισένιο πλοῦτο στοὺς κάμπους. Καὶ νὰ τώρα ἐδῶ κοντὰ στὸν πιὸ ἀνυδρο τόπο τῆς πατρίδος μας, στὴ Μάνη, ἄφθονο τὸ νερὸ μᾶς χαρίζει ἓνα ὀλοπράσινο παράδεισο.

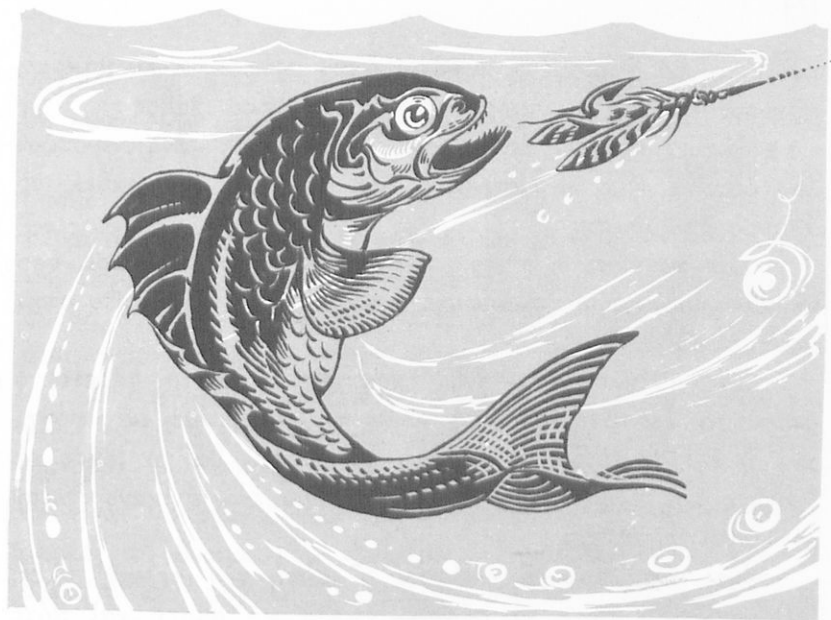
Ἡ ὀρυζοκαλλιέργεια τοῦ Τρινάσου, καὶ μὲ ὅλα τὰ μηχανικὰ μέσα, χρειάζεται χιλιάδες ἐργατικὰ χέρια. "Ακουσα πὼς ἐφέτος ἀπασχολοῦσε πεντέμιση χιλιάδες ἐργάτες, ποὺ οἱ

περισσότεροι έκαλλιεργοῦσαν τὸ ρύζι γιὰ λογαριασμό τους. Στὴν πρωτεύουσα τῆς περιοχῆς, στὴν κωμόπολι Σκάλα, ὅπου ἄλλοτε ἡ ζωὴ ἦταν ἀνυπόφορη ἀπὸ τὴν ἐλονοσία, σήμερα βλέπει κανεὶς μίαν ἀσυνήθιστη γιὰ ἐπαρχιακὸ κέντρο κίνησι. Τὸ μεγαλύτερο κτίριο εἶναι τὸ νεόκτιστο Ἀποφλοιωτήριο μὲ τὸ σῆμα τοῦ Σχεδίου Μάρσαλ. Νέα σπίτια καὶ καταστήματα κτίζονται.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μικροὶ μεγάλοι, εἶναι σήμερα ἀγνώριστοι. Ὅχι πιά οἱ μορφές οἱ κατάχλωμες καὶ πρόωρα ρυτιδωμένες, ποὺ σ' ἔκαναν νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἀρρώστους. Σήμερα βλέπεις μορφές ροδοκόκκινες καὶ γελαστὲς ἀπὸ υἱεία καὶ ἱκανοποίησι, ὅτι ὁ μόχθος τους μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ πληρῶνεται μὲ τὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν εὐλογημένο κάμπο τους καὶ τὸ μεγάλο εὐεργέτη τους, τὸ Βασιλοπόταμο.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

34. ΜΕ ΤΗ ΣΥΡΤΗ

1. ΤΟ ΨΑΡΕΥΜΑ ΜΕ ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Ἐπειδὴ τὸ ψάρευμα τῆς συρτῆς εἶναι πολλῶν εἰδῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰ εἶδη τῶν ψαριῶν, ποὺ ψαρεύονται μ' αὐτή, καὶ οἱ ἐντυπώσεις ἀπ' αὐτὴν εἶναι πολυειδεῖς.

Σᾶς ἀρέσει ἔξαφνα ἢ ἱστοπλοῦτα μὲ δυνατὸ ἄνεμο, μὲ ὅλα τὰ παννιὰ ἀνοικτά ;

Σᾶς θέλγει νὰ σχίξη τὴ θάλασσα ἢ βάρκα καὶ νὰ γέρνη ὑπερήφανα μὲ τὴν κουπαστὴ σχεδὸν ὡς τὴ θάλασσα πλαγιασμένη, ἐνῶ στὶς πλευρές της σκάζει τὸ κύμα καὶ σᾶς ραντίζει μὲ ἀλμυρὴ ὑγρὴ σκόνη καὶ κάπου κάπου σᾶς λούζει ;

Σᾶς μεθᾷ αὐτὴ ἡ πελαγίσια ἱστιοπλοῦτα, ὅπου ἔχει καμμιὰ φορὰ καὶ τὸ θέλγητρο κάποιου κινδύνου ;

Σᾶς γοητεύει νὰ βλέπετε τὴ θάλασσα, ὅσο φθάνει τὸ μάτι, νὰ σκεπάζεται, ἀπέραντο βαθυγάλαζο λιβάδι, μὲ ἄσπρα

πρόβατα, τὰ ἀφρισμένα κύματα, ὅπου μακριά, πολὺ μακριά, σβήνουν σ' ἓνα ὁμοιόμορφο βαθὺ μολυβένιο βάθος ;

Σᾶς τέρπει νὰ ἐπιστρατεύωνται ὅλα τ' ἀναπνευστικά σας ὄργανα, γιὰ νὰ εἰσπνέετε, ὅσο μπορείτε πιὸ βαθιά, τὸ ἀλμυρὸ ἄρωμά της ;

Σᾶς συγκινεῖ ἡ στιγμή, ποὺ θὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ὅσο νὰ κατορθώσετε νὰ τὸ σύρετε ἐπάνω καὶ νὰ τὸ ρίξετε στὴν κουπαστή ;

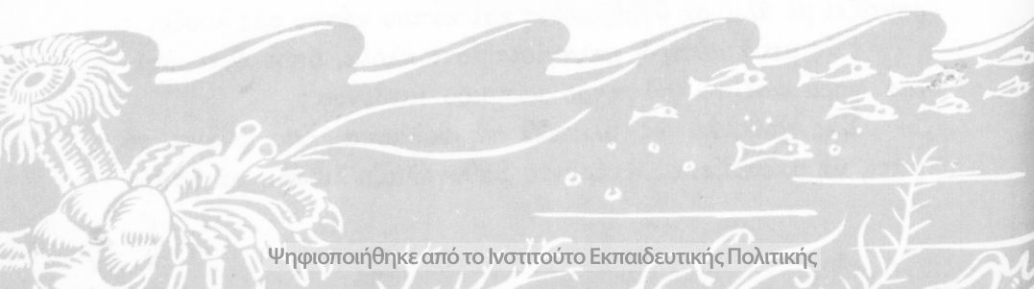
Σᾶς συγκλονίζουν, ἐνῶ προσπαθεῖτε νὰ τὸ φέρετε, ὁ φόβος μὴ ξαγκιστρωθῇ, μὴ κόψῃ τὴ συρτὴ, μὴ σᾶς φύγῃ, καὶ ἡ ἐλπίδα, ὅτι ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή θὰ τὸ ἰδῆτε νὰ ζυγώνῃ στὸ πλευρὸ τῆς βάρκας φουσκωμένο, ἀνίκανο πλέον γιὰ κάθε ἀντίστασι ;

Καί, ὅσο ποὺ νὰ φθάσετε σ' αὐτὴ τὴν τελικὴ νίκη, ἐνθουσιάζεσθε πότε νὰ σύρετε δυνατὰ τὴ συρτὴ καὶ πότε νὰ τὴν ἀπολύσετε ἀρκετὲς ὀργυιές, ὅσο ποὺ νὰ φουσκώσῃ τὸ ψάρι σ' αὐτὸ τὸν ἀγῶνα ;

Ἄν ὅλα αὐτὰ σᾶς εὐχαριστοῦν, τότε βεβαίως ἡ προτίμησίς σας θὰ εἶναι τὸ ψάρευμα τῆς συναγρίδας μὲ τὴ συρτὴ.

Καὶ γίνεται κυρίως αὐτὸ τὸ ψάρευμα μὲ ἱστιοπλοῖα ἀπὸ κόλπο σὲ κόλπο, μὲ βόλττες στὰ στενὰ μεταξὺ νησιῶν, τὰ ὁποῖα γειτονεύουν, ἢ ἔξω ἀπὸ τὰ στόμια κόλπων.

Τὰ νησιὰ τῶν Κυκλάδων εἶναι πρόσφορα γι' αὐτὸ τὸ ψάρευμα. Πολλὲς φορές ἀπόλαυσα τίς ἀπερίγραπτες συγκινήσεις του, πότε ἀνασύροντας ἀπελπισμένος κοιμμένη συρτὴ ἢ ἀκέραια, ἀλλὰ μὲ ξαγκιστρωμένη τὴ μεγαλοπρεπῆ συ-

ναγρίδα, κι άλλοτε ανασύροντας πανευτυχής χρυσοκόκκινη συναγρίδα μέχρι τεσσάρων και πέντε οκάδων.

‘Αλλά δὲν εἶπα ἀκόμη ποῖα εἶναι ἡ συρτή, μὲ τὴν ὁποῖα ψαρεύονται οἱ συναγρίδες, ἀλλὰ καὶ οἱ τόνοι μαζί. Εἶναι δυνατό μεταξωτὸ ἢ λινὸ ἀρμίδι μὲ πλεκτὸ ψιλὸ σπάγγο, ἰσχυρὸ ἀγκίστρι, ἀρκετὰ μεγάλο, δεμένο στὴν ἄκρῃ σὲ σύρμα δυνατό, σχεδὸν ἐνὸς μέτρου, ὅπου καταλήγει τὸ ἀρμίδι, γιὰ νὰ μὴν τὸ κόψῃ τὸ ψάρι.

Στὸ ἀγκίστρι δολώνεται στερεὰ ἓνας χάνος, ἀφοῦ περάσῃ τὸ ἀγκίστρι ἀπὸ τὸ κεφάλι, ξανακαρφωθῇ στὴ μέση καὶ βγῇ ἀπὸ τὴν ἀπέναντι πλευρά. ‘Αλλ’ ὁ χάνος πρέπει νὰ εἶναι γδαρμένος ὥς τὴν οὐρά, ὥστε, καθὼς τρέχει ἡ βάρκα, τὸ δέρμα, ποὺ κρέμεται, νὰ σύρεται πίσω ἀπὸ τὸ ἀγκίστρι σὰν φούντα. ‘Ακόμη καὶ σαφρίδια δολώνονται στὴ συρτή τῆς συναγρίδας κι ἄλλα ἀνάλογα ψάρια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦν. Τὸ μῆκος τῆς συρτῆς, τὴν ὁποῖα ἀπολύει ὁ ψαρᾶς, πρέπει νὰ εἶναι δέκα ἕως εἴκοσι ὀργυιές.

2 ΤΟ ΨΑΡΕΜΜΑ ΜΕ ΓΑΛΗΝΗ

‘Αλλ’ ἴσως δὲν σᾶς ἐλκύει αὐτὸ τὸ τριχυμιῶδες ψάρευμα. Ἴσως προτιμᾶτε τὴ γαλήνια θάλασσα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τὶς γλυκεῖες καὶ ἤρεμες, ποὺ παρέχει τὸ γλυκοχάρχυμα καὶ τὸ σουρούπωμα. Τότε ψαρεύετε πάλι μὲ συρτή, ἀλλὰ πολὺ διαφορετικὰ. Ἡ βάρκα μὲ γαλήνη προχωρεῖ σιγὰ σιγὰ μὲ τὸ κουπὶ κοντὰ σὲ κολπίσκους, γῦρο σὲ νησάκια καὶ κοντὰ σὲ βραχώδεις ἀκτές.

Ἡ συρτὴ πλέον, λεπτὴ καὶ μὲ μικρότερο σχετικῶς ἀγκίστρι, τὸ ὁποῖο λέγεται τότε συρταρόλι, σύρεται ἀργὰ δίχως δόλωμα. Ἀντὶ δολώματος ἔχει δύο τρία πτερὰ γλάρου δεμένα ἐπάνω στὸ ἀγκίστρι ἢ ἓνα λουρίδι ἄσπρο πετσὶ σὲ σχῆμα ψαριοῦ ἢ μὲ ὅμοιο ἀσημένιο ὀρεῖχαλκο. Ψαρεύονται μὲ αὐτὸ τὸ ψάρευμα καὶ μελανούρια μεγάλα καὶ κολιοὶ καὶ γοφάρια.

Κι ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ γοφαριῶν, ἀξίζει νὰ περιγραφῇ ἓνα ἄλλο εἶδος συρτῆς, μὲ τὸ ὁποῖο ψαρεύονται ἀποκλειστικῶς τὰ γοφάρια στὸν πορθμὸ τοῦ Εὐρίπου, στὴ Χαλκίδα. Εἶναι πολὺ παράδοξη συρτὴ. Γιατί, ἐνῶ λέγεται συρτὴ, ἀκίνητεῖ ἀπολύτως. Καὶ ἡ θάλασσα ἀπεναντίας τρέχει δίπλα της καὶ δίπλα εἰς τὸ ἀγκίστρι δεμένο μὲ ἰσχυρὸ πλεκτὸ σύρμα καὶ δολωμένο μὲ τὸ ψάρι, τὸ ὀνομαζόμενο βελανίδα ἢ ζαργάνα, ψάρι λευκοκύανο μὲ ἰσχυρὴ λάμψι, τὸ ὁποῖο φωσφορίζει τὴ νύκτα, ποὺ γίνεται αὐτὸ τὸ ψάρευμα.

Εἶπα ὅτι ἡ συρτὴ ἀκίνητεῖ καὶ ἡ θάλασσα τρέχει δίπλα της. Καὶ τρέχει τόσο γρήγορα, ὥστε γύρο στὸ ἀγκίστρι μὲ τὴ δολωμένη ζαργάνα ἢ βελανίδα, ποὺ ἀσημοκοπεῖ, γίνεται ἓνας ὀγκὸς ἀπὸ ἀφρό. Κι ἔτσι τὸ δολωμένο ψάρι κἀνει τὴν ἐντύπωσι καὶ στὰ ψάρια βέβαια, ὅπως καὶ στοὺς ἀνθρώπους, ὅτι αὐτὸ φεύγει ἀντίθετα ἀπὸ τὸ ρεῦμα τῆς θάλασσας, ἐνῶ, ὅπως εἶπα, ἀκίνητεῖ τελείως.

Ἔτσι οἱ ψαράδες τῆς Χαλκίδος ἐπωφελοῦνται τὰ μυστηριώδη ρεύματα τοῦ Εὐρίπου, ποὺ φεύγουν στενοχωρη-

μένα τὰ νερά ἀπὸ τὸ στενὸ πορθμὸ, πότε πρὸς τὸ βόρειο λιμένα καὶ πότε πρὸς τὸ νότιο, γιὰ νὰ ρίχνουν τίς συρτές τους, ἄλλοι ἀπὸ πάνω ἀπ' τὴ γέφυρα κι ἄλλοι ἀπὸ κάτω ἢ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Στερεᾶς.

Εἶναι ὠραῖο, πολὺ ὠραῖο, αὐτὸ τὸ ψάρευμα, τὸ ὁποῖο γίνεται πάντοτε τὴ νύκτα.

Ροχθοῦν μὲ τόσο γλυκεῖα μελωδία τὰ νερά, καθὼς στριφογυρίζουν στενοχωρημένα, γοργοκίνητα, ὅταν τὸ ρεῦμα εἶναι στὴν ἔντασί του τὴ μεγάλη τόσο, ὥστε μὲ δυσκολία κρατεῖ κανεὶς τὴν ἄκρη τοῦ ἄρμιδιοῦ του.

Κι ὅταν κτυπήσῃ τὸ ψάρι μὲ τὸ σφοδρὸ του κτύπημα, πόση χρειάζεται προσοχὴ καὶ πόση ταχύτης ἐνεργείας ! Καὶ εἶναι ἐκ τῶν προτέρων βέβαιο, ὅτι δὲν θὰ γνωρίσῃ τὴν εὐτυχία νὰ ξαγκιστρώσῃ γοφάρι μὲ τὰ χέρια του ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος συγκινεῖται, σαστίζει, τὰ χάνει.

Γιατὶ ὅλα τὰ ἄλλα ψάρια ἀνθίστανται, ζητοῦν νὰ φύγουν καὶ γι' αὐτὸ ὁ ψαρεὺς πότε πρέπει νὰ τραβᾷ καὶ πότε νὰ ἀπλώνῃ τὸ ἄρμιδι, γιὰ νὰ μὴ κοπῇ, ὅσο πού νὰ κουράσῃ τὸ ψάρι. Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ τὸ γοφάρι ! Αὐτοῦ ἡ προσπάθεια εἶναι πῶς νὰ κόψῃ τὸ ἄρμιδι μὲ τὰ μυτερά του δόντια. Καὶ ὅσο ἀποτυγχάνει στὸ σύρμα τῆς ἄκρης τὸ γοφάρι, τόσο τρέχει ἐμπρός, γιὰ νὰ κόψῃ τὴν πετονιά, ὅπου ἡμπορέσῃ.

Πρέπει λοιπὸν ὁ ψαρεὺς νὰ μαζεύῃ τὴν ὁρμιὰ μὲ μεγάλη ταχύτητα. Γιατὶ ἄλλως θὰ τὴν αἰσθανθῇ ἐλαφρὴ στὰ χέρια του, ἐνῶ τὸ γοφάρι θὰ ταξιδεύῃ ἐλεύθερο μὲ τὸ ἀγ-

χίστρι στο στόμα καὶ μὲ ἓνα κομμάτι σύρμα, πού ἔκοψε, χωρίς ἀπ' αὐτὸ νὰ κοπῇ καὶ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του, γιατί γνωρίζει νὰ ἀπαλλαχθῇ ἀπὸ αὐτό. Ἄλλως συχνότατα ψαρεύονται ψάρια μὲ παλαιὰ ἀγκίστρια στοὺς στόμα, γιατί, φαίνεται, στὰ ψάρια τὰ παθήματα δὲν γίνονται μαθήματα.

Τὸ ἀπολαυστικώτερο ψάρευμα μὲ συρτὴ εἶναι τὸ ψάρευμα σὲ μερικὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, παράλια προνομιοῦχα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τοὺς θερινοὺς μῆνες περνοῦν σὲ πυκνότατα στίφη ἓνα εἶδος ἀποδημητικῶν ψαριῶν, τὰ σαφρίδια.

Τὸ ψάρευμα αὐτὸ γίνεται μὲ συρταρόλι. Καὶ γίνεται τὴν ἡμέρα, ὅποιαδήποτε ὥρα κι ἂν εἶναι, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχη κανεὶς τὶς ἡμέρες καὶ τὶς ὥρες, πού περνοῦν τὰ στίφη τῶν ἀποδημητικῶν τούτων ψαριῶν τοὺς θερινοὺς μῆνες. Μὲ αὐτὰ τὰ συρταρόλια ἡμποροῦν νὰ ψαρεύουν συγχρόνως δύο στὴν ἴδια βάρκα ἀπὸ τὰ δύο ἄκρα τῆς πρύμνης.

Τὸ ἀπόλαυσα πολλὰς ἡμέρες στοὺς λιμένας τῆς Ἰτέας, τοῦ ὠραίου τούτου ἐπινείου τῆς Ἀμφίσσης, τὸ ἐλκυστικὸ τοῦτο ψάρευμα, πού κοντὰ στὰ ἄλλα του χαρίσματα ἔχει καὶ τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν : "Ὅτι στὰ ἄλλα ψαρεύματα τῆς συρτῆς ἡμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ τὸ ψάρι, ἡμπορεῖ καὶ ὄχι· καὶ πολλὰς φορὲς ὁ ψαρεὺς τῆς συρτῆς, ἀντὶ γιὰ χονδρὰ ψάρια, ἐπιστρέφει χωρίς κανένα ψάρι, ἀφοῦ ἔχασε τὶς ἐλπίδες καὶ τοὺς κόπους του. Καὶ τότε ἐνθυμεῖται ἓνα δίστιχο ὄχι καὶ τόσο ἐνθαρρυντικόν :

*Τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ψαρῆ τοῦ πιάτο
δέκα φορὲς εἶναι ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμῆτο.*

Ψαρεύοντας ὅμως μὲ τὸ συρταρόλι τὰ σαφρίδια δὲν διατρέχει ποτὲ αὐτὸν τὸν κίνδυνον, ἀρκεῖ νὰ εἶναι πέρασμα ἀπὸ στίφη αὐτοῦ τοῦ ψαριοῦ. Καὶ τότε δὲν προσθάνει νὰ παίρνῃ ἐπάνω τὴ συρτὴ, νὰ ξαγκιστρῶνῃ τὰ σαφρίδια καὶ νὰ τὴ ρί-

χνη πάλι, για νά τήν ἀνασύρῃ ἀμέσως ἐκ νέου. Γίνεται τότε ἓνας διαγωνισμός, ποῖο νά ἔχῃ τήν εὐτυχία νά ἀρπάξῃ τὸ φτερό τοῦ γλάρου, τὸ ὁποῖο εἶναι δεμένο στ' ἀγκίστρι. Καὶ συνωθοῦνται καὶ ὀχλαγωγοῦν σάν διαδηλωταί, πού ἔρχονται στὰ χέρια, καὶ παλαίουں καὶ πηδοῦں καὶ ἡ θάλασσα ἀφρίζει σ' ὅλη αὐτὴ τήν ἑκτασι, ὅπου γίνεται ἡ πάλῃ τῶν σαφριδιῶν. Σὲ λίγη ὥρα τὸ πανέρι εἶναι γεμᾶτο σαφρίδια, τὰ ὁποῖα ἀσημοκοποῦں, ἀλλὰ καὶ τὰ χέρια τοῦ ψαῤᾷ μουδιασμένα.

Ἔξαφνα κανένα σαφρίδι δὲν κτυπᾷ ! Ἐφοβήθηκαν ; Ἐγιναν δύσπιστα ; Τίποτε ἀπ' αὐτά. Ἐπέρασε πλέον τὸ στίφος, μεραρχία ἦταν, σῶμα στρατοῦ ἢ στρατιὰ ὁλόκληρη. Πολλοὶ ψαῤᾷδες τότε σταματοῦں ἐπὶ τόπου τὰ κουπιά καὶ ἀφήνουν τὴ βάρκα ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ρεῦμα, ἂν βλέπουν ὅτι ὑπάρχει ρεῦμα. Γιατὶ τὸ ν' ἀκολουθοῦں τὸ ρεῦμα τ' ἀποδημητικὰ ψάρια εἶναι ὅ,τι οἱ οὔριοι ἄνεμοι διὰ τ' ἀποδημητικὰ πτηνά.

Πολλές φορές βραβεύεται αὐτὴ ἡ προσδοκία τους, γιατί παρουσιάζεται ἄλλο στίφος, ἀλλὰ κι αὐτὸ ἐπίσης περνᾷ.

« Ψαράδικες ἱστορίες »

Ἐμμανουὴλ Λυκούδης

35. Ο ΣΠΑΡΟΣ

Διαλογὴ Τὰ ψάρια μοιάζουν σὰν τὰ νομίσματα. Ὑπάρχουν ψάρια ἀργυρᾶ καὶ ψάρια χρυσᾶ. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ψάρια χαλκωματένια. Ἀνάλογη μὲ τὸ χρῶμα των εἶναι ἡ ἀξία των. Τὰ χρυσᾶ, μπαρμπούνια, λιθρίνια, φαγκριά, συναγρίδες, εἶναι τὰ καλύτερα καὶ ἀκριβώτερα. Τὰ ἀσημένια, ἡ τσιπούρα, τὸ λαβράκι, ἡ σφυρίδα, εἶναι ψάρια καλὰ κι ἀκριβά. Ἐπειτα ἔρχονται τὰ χαλκωματένια, τὰ μαυρόψαρα, οἱ στεῖρες, τὰ μελανούρια, οἱ καλογρίτσες καὶ τὰ λοιπά.

Συμβαίνει ὅμως μέσα στὰ νομίσματα νὰ ὑπάρχουν καὶ κίβδηλα. Παριστάνουν τὰ χρυσᾶ ἢ τὰ ἀργυρᾶ, ἐνῶ εἶναι

καμωμένα από χάλκωμα, μολύβι ἢ τενεκέ. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὰ ψάρια. Ποζάρουν γιὰ πολύτιμα, γιὰ ψάρια πρώτης ποιότητος, ἐνῶ δὲν ἀξίζουν σχεδὸν τίποτε.

‘Ο σαργὸς π.χ. προσπαθεῖ διαρκῶς νὰ κλέψῃ τὴ δόξα τῆς τσιπούρας. Θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ περνᾷ γιὰ τσιπούρα.

— Εἶμαι ἀσημένιο ! φωνάζει, μόλις τὸ ἰδῇς. Εἶμαι ἀσήμι καθαρὸ. Βγῆκα ἀπὸ τὸ χυτήριο, ποὺ βγαίνουν οἱ τσιπούρες. Προσέχετε ! Δὲν δέχομαι ὑποβιβασμό !

Κι ὅμως εἶναι κίβδηλο· ψάρι σκάρτο, ἀσήμαντο.

Ρεκλαμαδὸρος Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸ σπάρο. Αὐτὸς εἶναι ποὺ εἶναι μεγάλος ἀπατεῶν. Καθὼς βγαίνει, γιὰ νὰ τσιμπήσῃ τὸ δόλωμα, παίρνει ὕφος τσιπούρας, γιὰ νὰ μὴν εἰπῶ σωστῆς συναγρίδας. Προχωρεῖ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλοτε ἀργὰ ὡς πλουτοκράτης, ἄλλοτε γρήγορα, ὀρμητικὰ ὡς παλληκαρᾶς, πάντοτε καμαρωτός, πάντοτε σπουδαῖος. Κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ δὲν λησμονεῖ νὰ πλαγιάζῃ μὲ τὸ πλευρό, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ τὸ ἀσήμι του.

— Ἐδῶ, κύριοι, ἀσήμι τὸ πρᾶγμα, καθαρὸ ἀσήμι ! Λάμπω, ἀστράπτω, πετῶ φλόγες ἄσπρες !

— Καλέ, τί μᾶς λές ; Δὲν κοιτᾷς τὴ ράχι σου, ποὺ πρασινίζει σὰν παλιὰ βελάδα ;

Δὲν βαριέσαι· τὴ δουλειά του αὐτός ! Ἐπιμένει, χαλᾷ κόσμο, δὲν ὑποχωρεῖ.

— Εἶμαι ἀπὸ σοί, εἶμαι ἀπὸ οἰκογένεια ! Ἀπόδειξίς, ὅτι τρώγω ψωμοτύρι. Ἐχω γοῦστα λεπτὰ. Τρώγω ψωμοτύρι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα.

— Δὲν σὲ φθάνει σαργός ;

— Ὅχι ! Εἶμαι μικρὴ τσιπούρα. Ὅταν μεγαλώσω, θὰ ἰδῇς !

— Τίνος τὰ πουλάξς αὐτά, κὺρ σπάρο ; 'Εσὺ νὰ μεγαλώσης ; Μεγαλώνει ποτὲ τὸ σοί σου ;

— Τρώγω ψωμοτύρι, σοῦ ἐπαναλαμβάνω !

— Πολὺ καλὰ, τρῶς ψωμοτύρι ! 'Αλλὰ τρῶς καὶ ψοφήμια. 'Απ' ὅλα τρῶς. Φύγε ἀπὸ ἐδῶ, σὲ ἐγνωρίσαμε !

Αὐτὸς εἶναι ὁ σπάρος. "Ενας μεγαλομανής, ἕνας ρεκλαμαδόρος, ποὺ δὲν ἔχει ταίρι. Μιμεῖται τὴν τσιπούρα, ὅπως μιμεῖται μία πλύστρα τὴ μεγάλη κυρία. Παίρνει τὸ ὕφος της, τὴν πόζα της, κάνει τὸ σπουδαῖο, τὸν ἀριστοκράτη.

Εἶναι ἔτοιμος νὰ σᾶς ἀραδιάσῃ τοὺς τίτλους του, νὰ σᾶς μιλήσῃ γιὰ τὶς ἀριστοκρατικές του συνήθειες, νὰ σᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι τὸ βράδυ, διὰ νὰ μὴν παχύνῃ, περνᾷ μὲ ἕνα ἐλαφρὸ τσάι. Κι ὅμως εἶναι χωριάτης ὡς τὸ κόκκαλο, πολυφαγᾶς καὶ πεινασμένος. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ τὸν τρόπο, ποὺ ὀρμᾷ στὸ δόλωμα. Κανένα ἐμπόδιο καὶ κανεὶς φόβος δὲν τὸν συγκρατεῖ.

Θίμος Σ. Ποταμιάνος

« Σιλουέττες καὶ πορτραῖτα »
Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου

36. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσούν βοριᾶδες
καὶ τὸ κῦμα εἶναι ψηλό,
ἄχ ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύκτα στὸ γιালό !

Τ' ἄσπρο κῦμα νὰ μᾶς λούζη
σκάζοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσουζή,
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

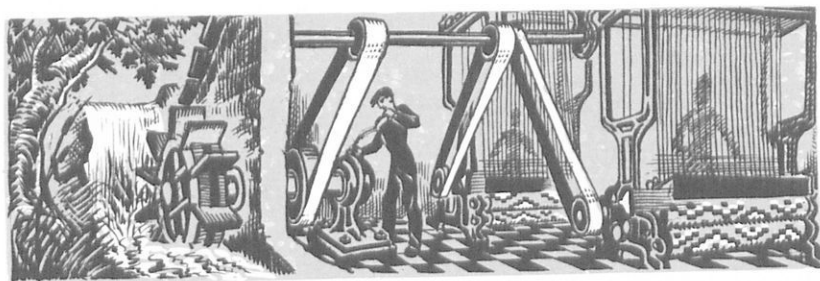
Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγῃ οὔτ' ἓνα ψάρι
ἄπ' τὴν κάθε μας ριζιά.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύκτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς πτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Η ΑΡΑΠΙΤΣΑ

Ι. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ

Ὁ Πέτρος εἶναι γυιὸς δημοσίου ὑπαλλήλου. Πολλὰς φορὰς ἔχει ρωτήσῃ τὸν πατέρα του, ποῦ εἶναι εἰρηνοδίκης, ποία πρέπει νὰ λήῃ πατρίδα του, τὴ Λαμία, ἀπὸ ὅπου κατὰ-γεται ἡ οἰκογένειά τους κι ἔχει γεννηθῇ ὁ πατέρας του, ἢ τὴν Πύλο, ὅπου ἐγεννήθηκε ὁ ἴδιος.

—Ὅλη ἡ Ἑλλάδα εἶναι πατρίδα σου καὶ γενέτειρά σου! ἀπαντᾷ ὁ πατέρας.

Κι ἀλήθεια ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ σὰν πατρίδα του, σὰν τὸ χωριό του, κάθε μέρος, κάθε πόλι, ὅπου μετατίθεται ὁ πατέρας του καὶ ζοῦν ἐκεῖ πιά ἓνα κομμάτι τῆς ζωῆς τους. Μὲ πόση λύπη φεύγει ἀπὸ κάθε τόπο, ὅταν ἔρχεται ἡ μετάθεσι τοῦ πατέρα! Τοῦ φαίνεται κάθε φορὰ ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν θὰ τοῦ ἀρέσῃ περισσότερο, δὲν θὰ περάσῃ καλύτερα. Καὶ κάθε φορὰ τοῦ ἀρέσει ἄλλο τόσο τὸ νέο μέρος, ποῦ πηγαίνουν, κάθε φορὰ περνᾷ ἄλλο τόσο καλὰ κι ἀκόμα καλύτερα πολλὰς φορὰς.

Τώρα τελευταῖα ὁ πατέρας ἐπῆρε καινούργια μετάθεσι

για τὴν Νάουσα. Λίγο μακριὰ ἔπεφτε. Ὁ Πέτρος εἶναι δυνατὸς στὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας καὶ ἐθυμόταν καλὰ ποῦ ἀκριβῶς κεῖται. Μέσα στὴν καρδιὰ τῆς Μακεδονίας! Ἀλλὰ ἡ περιέργειά του ἦταν μεγαλύτερη. Ἄνοιξε τὸ χάρτη καὶ πολλὴ ὥρα ἐκοίταξε καλὰ, καλὰ τὴ θέσι τῆς Ναούσης. Ἐδειξε μὲ τὸ χέρι του τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ποῦ περνάει κοντά της, ἔδειξε τὸ ὄρος Βέρμιο, ποῦ εἶναι ἀπὸ πάνω της, μέτρησε πόσο ἀπέχει ἀπὸ τὴ Βέρροια δεξιὰ, ἀπὸ τὴν Ἑδεσσα ἀριστερά της. Καὶ κάπως γιὰ πρώτη φορὰ ἐπεθύμησε νὰ πᾶνε γρήγορα, μιὰ ὥρα γρηγορώτερα.

— Εἶναι σπουδαῖο βιομηχανικὸ κέντρο! εἶπε ὁ πατέρας.

— Καὶ τί ἐργασία ἔχει; ἐρώτησε ἡ μητέρα.

— Περίφημα κλωστήρια καὶ ὑφαντήρια. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰ τὸ ἔχει πολλὰ νερά!....

— Πολλὰ νερά; ἐρώτησε ὁ Πέτρος. Μὲ τὸ νερὸ κλώθουν καὶ ὑφαίνουν;

— Μὲ τὸ νερὸ κινοῦν τὶς μηχανές κι ἔχουν φθινὴ κίνησι. Ἄν δὲν εἶχαν νερό, θὰ ἤθελαν κάρβουνα ἢ πετρέλαιο καὶ θὰ ἦταν τόσο ἀκριβά, ποῦ δὲ θὰ συνέφερε νὰ γίνουν ἐργοστάσια ἐκεῖ ἐπάνω. Ἐκατάλαβες;

Ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὴ φαντασία του νερά, πολλὰ νερά νὰ πέφτουν μὲ βουητὸ καὶ μὲ ἄφρισμα, καταρράκτες, καὶ νὰ βάζουν σὲ κίνησι πελώριες μηχανές, ποῦ ἔκαναν τάχα δαιμονικὸ θόρυβο.

— Θὰ πᾶμε νὰ τὰ ἰδοῦμε τὰ ἐργοστάσια; ἐρώτησε μὲ μεγάλῃ περιέργεια.

— Καὶ βέβαια θὰ πᾶμε!

— Καὶ τὰ νερά ὅλα;

— Ὅλα, ὅλα!

Κι ἐπῆγαν. Μόλις ἔφθασαν στὴ Νάουσα, ὁ Πέτρος δὲν

ἐπρόσεξε παρὰ τὰ νερά, κι ἄλλο δὲν ἐζήτησε παρὰ νὰ πᾶνε νὰ ἰδοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Ἔχομε καιρό! Θὰ πᾶμε καὶ θὰ ξαναπᾶμε, εἶπε ἡ μητέρα.

— Θέλω τώρα, βιάζομαι! εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἡ μητέρα γέλασε γιὰ τὴν βιασύνη του.

— Νὰ ταραλάβῃ πρῶτα ὁ πατέρας. Νὰ τακτοποιηθοῦμε.

Ὅσο νὰ γίνουν αὐτά, ὁ Πέτρος ἐβάλθηκε νὰ παρατηρήῃ τὰ νερά. Καὶ τὰ παρατηροῦσε μὲ περιέργεια καὶ μὲ θαυμασμό. Εὔρισκε κάποιο μυστήριο στὰ νερά αὐτά. Ὡρες πολλές καθόταν κι ἐκοιτοῦσε, ὥσάν νὰ τὸν ἐμάγευε τὸ μυστήριο τους αὐτό, ποὺ δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ξεδιαλύνῃ.

Περνάει μέσα στὴν πόλι τὸ νερό! Βαθειὰ ρεματιὰ σχίζει στὴ μέση τὴν πόλι. Νερόβατα μεγάλα κρέμονται στοὺς ψηλοὺς ὄχθους τῆς ρεματιᾶς. Κι ἀπ' ἐπάνω τους κι ἀνάμεσά τους κρέμονται κάτι πανύψηλα παμπάλαια σπίτια κι ἐργαστήρια.

Ἐστάθηκε ὁ Πέτρος στὸ πέτρινο γεφύρι κι ἐκοίταζε τὸ παράξενο θέαμα καὶ δὲν τὸ ἐχόρταινε.

— Τί γραφικὸ θέαμα! εἶπε ὁ πατέρας.

Στὸ βάθος τῆς ρεματιᾶς περνοῦσε τὸ νερό. Ἐρχόταν κατρακυλῶντας ἀπὸ ἐπάνω κι ἐφαίνόταν μαῦρο, κατάμαυρο μέσα στὸ σκιερὸ βάθος τῆς κοίτης. Κι ὅσο αὐτὸ ἦταν μαῦρο, τόσο οἱ ἄφροί του ἄσπριζαν περισσότερο. Σὲ πολλὰ μέρη ἐγκρεμιζόταν ὀλάφριστο μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν ἐργαστηρίων. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ γεφύρι ἐσχημάτιζε τὸ νερό καταρράκτη κι ἐκτυπιόταν κι ἐκλωθογούριζε κι ἄσπριζε.

— Αὐτὸ εἶναι τὸ νερό; ἐρώτησε τὴν πρώτη φορὰ ὁ Πέτρος.

— Αὐτό, ἀλλ' ὅχι ὅλο. Ἄλλα ἐργοστάσια τὸ παίρνουν ἀπὸ ψηλότερα καὶ χύνεται ἀπ' ἄλλοῦ.

Πολλές φορές έρχεται ο Πέτρος στο γεφύρι και κρεμιέται, θαρρεῖς, κι αὐτὸς μαζί με τὰ βάτα καὶ τὰ νερόχορτα ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερά καὶ τὸ κοιτάζει με λαχτάρα καὶ με θαυμασμό, πὺ εἶναι τόσο ὁμορφο καὶ τόσο δυνατό καὶ τόσο χρήσιμο ! Τοῦ φαίνεται πὺς κλώθει ἐκεῖ στὰ βάθη τῆς ρεματιᾶς μοναχό του, χωρὶς μηχανές καὶ χωρὶς ἐργάτες, ἀτέλειωτα νήματα καὶ πὺς ὑφαίνει τὸ ἴδιο ἀτέλειωτα τόπια ὑφάσματα.

2. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΣΕ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ

Μὰ δὲν ἄργησε νὰ ἰδῇ ἀπὸ κοντὰ πὺς γίνεται με μηχανές καὶ με ἐργάτες, ἀλλὰ πάντα καὶ με τὸ νερό, τὸ ἀληθινὸ κλώσιμο καὶ τὸ ἀληθινὸ ὕφασμα.

Ἄφου δὲν ἔχεις σχολεῖο, θὰ πᾶμε στὰ ἐργοστάσια ! τοῦ εἶπε ἓνα ἀπόγευμα ὁ πατέρας.

Ὁ Πέτρος ἐπέταξε ἀπὸ τῇ χαρά του. Ἐπῆγε καὶ ἡ μητέρα μαζί. Ἐμπῆκαν πρῶτα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ἐργαστήρια πὺ ἦταν κοντὰ στὸ γεφύρι, στὴν ὄχθη τῆς βαθειᾶς ρεματιᾶς.

— Νεροτριβές ! εἶπε ἡ μητέρα.

Γκάπ ! γκούπ ! γκάπ ! γκούπ ! ἀνεβοκατέβαιναν κι ἐκτυποῦσαν κάτι χονδρά πελώρια σανίδια, πὺ ἔμοιαζαν με στοιχειωμένα χέρια δράκων τοῦ παραμυθιοῦ. Ἐκτυποῦσαν ἐπάνω σὲ μάλλινα ὑφαντά, κουβέρτες, βελέντζες, κιλίμια, καὶ τὰ ἔκαναν χρουστότερα καὶ μαλακώτερα.

— Πᾶμε, πᾶμε, ἐφώναξε ὁ πατέρας. Ἔχει ὑγρασία !

Ὅταν ἀνέβηκαν στὴν πλατεῖα, στὸ «Κιόσκι», εὗρῃκαν ἓνα κύριο κοκκινοπρόσωπο κι ὁ πατέρας τοῦ εἶπε ὅτι ἐσκόπευαν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὰ ἐργοστάσια.

— Θέλετε νὰ πᾶμε ἐπάνω στ' ἄλλα ἐργοστάσια; ἐρώτησεν ὁ κύριος.

— Ναί! ναί! ξεφώνισε ὁ Πέτρος. Κι ὁ πατέρας τὸν ἐμάλ-
λωσε, πού ἐμπῆκε στὴ συζήτησι τῶν μεγάλων.

‘Ο κύριος ἐχάιδεψε πατρικὰ τὸν Πέτρο καὶ εἶπε γελαστά:

— Δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ χαλάσωμε τὴν ἐπιθυμία. Θὰ πᾶμε!

‘Εστεilfe κι ἐφώναζαν ἓνα αὐτοκίνητο. ‘Εμπῆκαν ὅλοι
μέσα.

— Ποῦ θὰ σᾶς πάω, κύριε δήμαρχε; ἐρώτησε ὁ σωφέρ.

‘Ωστε ὁ δήμαρχος ἦταν; ‘Ο Πέτρος ἀνοιξε τὰ μάτια
του καὶ τ’ αὐτιά του. Τὸ αὐτοκίνητο ἀνέβαινε ἀπὸ σοκάκια
στενὰ κι ἀπὸ ἀνηφορικὰ λιθόστρωτα. Σὲ κάποια μέρη ἔλεγε
κανεῖς πὼς δὲ θὰ μπορέση νὰ περάσῃ!

‘Ο κ. δήμαρχος ἔδινε στὸν πατέρα διάφορες πληροφο-
ρίες. Κι ὁ Πέτρος τ’ ἄκουγε ὅλα μὲ βαθεῖα προσοχή. Εἶπε
γιὰ τὰ ἐργοστάσια, γιὰ τοὺς ἐργοστασιάρχες, γιὰ τοὺς ἐργά-
τες, γιὰ τὴν παραγωγή. Ποῦ νὰ καταλάβῃ καὶ νὰ τὰ θυμη-
θῇ ὅλα ὁ Πέτρος!

— ‘Εχομε дуόμιση χιλιάδες οἰκογένειες στὴ Νάουσα. Οἱ
χίλιες εἶναι ἐργατικὲς καὶ ζοῦν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια. Τὸ
ἐργοστάσιο, πού πηγαίνομε, θέλει ἓνα ἑκατομμύριο ὀκάδες
μαλλιά τὸ χρόνο. Καὶ τὰ φέρνει σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὸ ἐξω-
τερικό.

— Καὶ δὲν ὑπάρχει καλὸ ἐλληνικὸ μαλλί; ἐρώτησε ὁ πα-
τέρας.

— Δὲν εἶναι κατάλληλο. Τὸ χρησιμοποιοῦν μόνο γιὰ κα-
τώτερα εἶδη. Πρέπει νὰ ἐξευγενισθοῦν τὰ πρόβατα.

— Τί χρῆμα νὰ βγαίνουν τόσα χρήματα ἔξω!

— Κι ἂν δὲν εἶχαμε τὸ νερό, φαντασθῆτε πόσα χρήμα-
τα θὰ θέλαμε γιὰ καύσιμο ὕλη! εἶπε ὁ δήμαρχος.

— Γιατί; ἐρώτησε ὁ Πέτρος, πού ἄρχισε νὰ ζαλίζεται ἀπ’
ὅλα αὐτά, πού δὲν τὰ καταλάβαινε.

— Τὰ μηχανήματα τῶν ἐργοστασίων κινοῦνται μὲ τὴν πτῶσι τοῦ νεροῦ. Ἄν δὲν ὑπῆρχε νερό, ἔπρεπε νὰ φέρνωμε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ γαιάνθρακες!

— Καταλαβαίνω ! εἶπε ὁ Πέτρος.

— Δὲν θὰ εἴχαμε βιομηχανία χωρὶς τὸ νερό ! εἶπε ὁ πατέρας. Ὁ λευκὸς ἄνθραξ εἶναι σωτήριος.

Τὴν ὥρα, ποῦ ὁ πατέρας ἐξηγοῦσε στὸν Πέτρο γιὰ τὸ ὀνομάζουσαν τὸ νερό « λευκὸ ἄνθρακα », ἔφθασαν στὸ ἐργοστάσιο.

Τί ἀπέραντο, ποῦ ἦταν ! Ὁλόκληρη πολιτεία ! Κι ἀπὸ τὶς δυὸ μεριὲς τοῦ δρόμου ἀπλώνονται τὰ μεγαλοπρεπῆ του κτίρια. Ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς ἐργοστασιάρχες τοὺς ὁδηγεῖ. Πρώτη φορὰ βλέπει ὁ Πέτρος ἓνα τόσο μεγάλο ἐργοστάσιο. Καὶ παραξενεύεται. Καὶ τὰ χάνει. Γυρίζουν, γυρίζουν ἀπὸ τμῆμα σὲ τμῆμα καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει ! Πελώριες αἰθουσες καθαρές, φωτεινές. Χιλιάδες μηχανές, χιλιάδες ἐργάτες, ἔτσι τοῦ φαίνεται.

— Πόσες μηχανές ἔχετε; ἐρωτᾷ ἀπλοῦκᾶ τὸν ἐργοστασιάρχη.

— Ἐργαλειοὺς 350. Ἀδράκτια 17.000.

Δὲν κατάλαβε καὶ πολὺ.

— Ἐργάτες ;

— Χιλίους ἐξακοσίους.

Οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἐργάτριες εἶναι ὅλοι γεροί, καθαροί, γελαστοί ! Ἐργάζονται μὲ ὄρεξι καὶ μὲ χαρά ! Εἶναι τόσο ἄνετα, τόσο εὐχάριστα ἐκεῖ μέσα ! Εἰδικὰ μηχανήματα ἐξασφαλίζουν σ' ὅλες τὶς αἰθουσες ἓνα θαυμαστὸ συνδυασμὸ ἀπὸ ὑγρασία, ἀερισμὸ καὶ θέρμανσι. Ζέστη τὸ χειμῶνα, δροσιὰ τὸ καλοκαίρι. Καὶ πάντοτε καθαρὸς ἀέρας.

Τοὺς ἔδειξε ὅλα τὰ τμήματα, ὅλα τὰ μηχανήματα. Τὰ πλυντήρια, τὰ βαφεῖα, τὰ στεγνωτήρια, τὰ στραγγιστήρια.

‘Αλλά τί θαῦμα ! Σωστό θαῦμα ! Στή μιὰ ἄκρη μπαίνει ἓνα μαλλί ἀκάθαρτο, βρώμικο καί στήν ἄλλη βγαίνουν χιλίων λογιῶν ὠραῖα ὑφάσματα, κασμήρια ἐκλεκτά, πού δὲν ξέρει κανεὶς ποῦ εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο σὲ χρῶμα, σὲ σχέδιο καί σὲ ποιότητα.

Τοὺς ἐπῆγε καί στὸ σχεδιαστήριο, ὅπου εἰδικὸς τεχνίτης, σπουδασμένος στήν Ἀγγλία, ἐτοίμαζε τὰ σχέδια τῶν ὑφασμάτων, ὀκτακόσια ὡς χίλια σχέδια γιὰ κάθε ἐποχή. Τοὺς ἐπῆγε καί στὶς ἀπέραντες ἀποθῆκες, ὅπου εἶναι στοιβαγμένα χιλιάδες τόπια ἀπὸ ἔτοιμα πλέον ὑφάσματα.

— Τί παραγωγὴ φθάνετε ; ἐρώτησε ὁ πατέρας.

— “Εως δύο ἑκατομμύρια μέτρα τὸ χρόνο. ‘Αλλ’ ἔχομε ζήτησι πολὺ μεγαλύτερη. Δὲν προφθάνομε καί ἐργαζόμαστε ἡμέρα καί νύκτα ! “Εμαθαν οἱ “Ελληνες νὰ προτιμοῦν τὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Προβλέπω ὅτι τὰ ξένα θὰ ἐκτοπισθοῦν ὅλως διόλου !

— Εὖγε ! εὖγε ! ἔλεγε μ’ ἐνθουσιασμό ὁ πατέρας. ‘Αληθινὰ σᾶς λέω ὅτι αἰσθάνομαι ἀληθινὴ ὑπερηφάνεια !

— Πατέρα ! Πατέρα ! ἐφώναξε ὁ Πέτρος, ἄλλο τόσο ἐνθουσιασμένος κι αὐτός, θέλω νὰ γίνω ἐργοστασιάρχης.

“Ολοι ἐγέλασαν μὲ τὴν καρδιά τους, γιατί φυσικώτερο καί καλύτερο φανέρωμα τοῦ θαυμασμοῦ του δὲν ἔμπουσε νὰ γίνη.

Προτοῦ φύγουν, ἐπέρασαν νὰ ἰδοῦν καί τὴν κινητήριον μηχανή. ‘Απ’ ἐκεῖ μέσα ἔφευγε ὅλη ἡ δύναμις, πού ἐκινούσε ἀκούραστα ὅλα τ’ ἄλλα μηχανήματα. ‘Ο Πέτρος ἤθελε νὰ μάθῃ τὸ κάθε τι. Μὰ δὲν ἔμπουσε νὰ τὰ νοιώσῃ ὅλα. ‘Εκεῖνο, πού κατόλαβε καλά, εἶναι, ὅτι τὸ νερὸ πέφτει ἀπὸ ψηλὰ μέσα σὲ μιὰ κλειστὴ μηχανή, πού τὴ λένε «τουρμπίνα», τὴν κινεῖ μὲ χιλιάδες στροφές στὸ λεπτό, ἀπὸ τὴν κί-

νησι αὐτὴ παράγεται ἡλεκτρισμὸς καὶ ὁ ἡλεκτρισμὸς αὐτὸς κινεῖ καὶ φωτίζει ὅλο τὸ ἄλλο ἐργοστάσιο.

Ἦταν ζαλισμένο τὸ μυαλὸ τοῦ Πέτρου ἀπὸ τὶς χίλιες μύριες ἐντυπώσεις. Πόσα εἶδε ! Πόσα ἄκουσε ! Πόσα ἔμαθε !

Στὸ δρόμο, πὺ ἐγύριζαν, ὁ πατέρας ἔλεγε :

— Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος ἐγεννήθηκε ἀπὸ τὸ νερό !

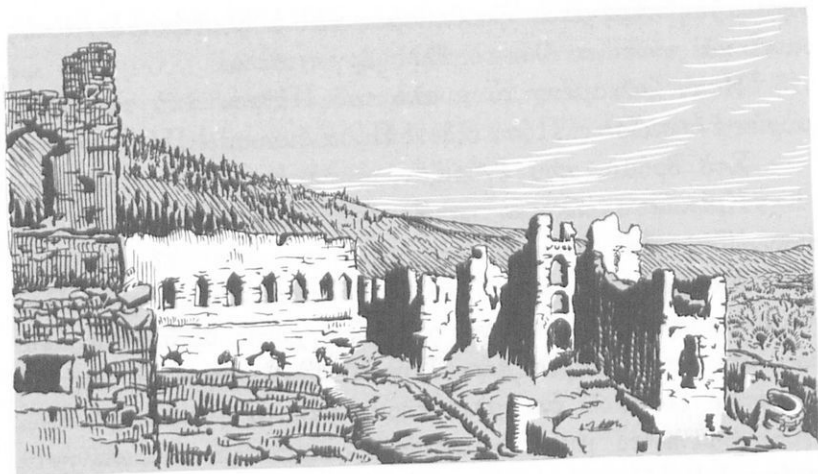
— Ἀκριβῶς, μόνον ἀπὸ τὸ νερό ! εἶπε ὁ δήμαρχος. Παλαιότερα ὕφαιναν ἐδῶ μόνον χονδρὰ ἐγχώρια ὑφάσματα. Ἦταν μία καλὴ χειροτεχνία. Στὰ 1880 ὁ γερο-Κύρτσης εἶδε στὸν Πειραιᾶ ἓνα κλωστήριο καὶ τὸ μετέφερεν ἐδῶ. Ἀπ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ κλωστήριο νὰ τί ἐγινε σὲ πενήντα χρόνια ! Κι ὅλα αὐτά, κύριε εἰρηνοδίκη μου, τὰ χρωστοῦμε στὴν ἀγαπητὴ μας Ἀραπίτσα. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τῆς Ναούσης !

— Ἀραπίτσα !

— Ναί, ἔτσι λέμε τὸ ποταμάκι, πὺ μᾶς φέρνει ἀπ' τὰ βουνὰ τὸ πολύτιμο νερό. Εἶναι αὐτό, πὺ περνᾷ μέσα στὴν πόλι. Φαίνεται πῶς τὸ εἶπαν Ἀραπίτσα, γιατί εἶναι τὸ νερό του σὰν ὑπόμαυρο. Ἔτσι φαντάζει. Νὰ τὸ προσέξετε. Κι ὅποτε θέλετε, νὰ πᾶμε στὸν "Αἰ - Νικόλα νὰ ἰδῇτε τὶς πηγές του. Εἶναι μία ὠραία κοιλάδα μὲ ποικίλη βλάστησι, ἀπέραντα δάση, χλοερὰ λιβάδια. Ἀπ' ἐκεῖ μέσα πηγάζει ἡ Ἀραπίτσα. Ἀπ' ἐκεῖ ἔχω ὑδρεύσει τὴν πόλι. Ἀπ' ἐκεῖ κατεβαίνει ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ὅλη αὐτὴ ἡ εὐτυχία !...

Ὁ Πέτρος ἐψιθύριζε « Ἀραπίτσα ! Ἀραπίτσα ! » Καὶ ἡ βαθύσκιωτη ρεματιὰ μὲ τὰ μαῦρα νερὰ καὶ τοὺς ὀλάσπρους ἀφρούς ἔπαιρνε στὴν φαντασία του κάποια μαγικὴ μορφή.

Γεώργιος Ἀθάνας

38. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

1. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει νά ιδῇ μὲ τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὄχι μόνον τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν νεκρούπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νά ιδῇ μία μεσαιωνικὴ νεκρούπολι μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, ποὺ τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, ποὺ νὰ συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἑνδοξὴ ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὅπωςδὴποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νὰ ταξιδεύσῃ μὲ τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας σὲ ἑνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νὰ θαυ-

μάση τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἑνὸς σπανίου τοπίου τῆς πατρίδος μας.

Ἄς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρωί, πολὺ πρωί, ἐδῶ ἐπάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἃς καθίσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἃς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς κι ἀνθρώπους.

Χίλια διακόσια σαράντα ἑνέα μ.Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑπτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα ! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβούνου τοῦ Ταυγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ—ὅπως πιστεύουν πολλοὶ—ἐπῆρε τὸ ὄνομα Μυζηθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπὴν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνῖτες καὶ σύνεργα καὶ μουλάρια φορτωμένα πέτρα κι ἀσβέστη ἡμέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φραγκικὸ φρούριο τῶν Βιλαρδουϊνων, ποὺ ἐπῆραν στὸ μερίδιό τους τὸ Μωρέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ ἐμοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι ἐβουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθίσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μωριᾶ. Ἑλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολοὶ τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράντακτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια ! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέγῃ πὼς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη κι ὅλη τους τὴ δύναμι καὶ νὰ τὸ κτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιατί πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διακόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοκτισμένο φρούριο ὑψώνεται ὑπερήφανο καὶ

φοβερό ἐπάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας κι ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων—ἀνοίγει διὰ πλατά τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἢ γιὰ κάπου ἄλλου, ποιὸς ξέρει ! Κι ἄλλοι καβαλλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸ χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουῖνος, ποὺ τὸ ἔκτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρῶνους του, γιὰ νὰ κερδήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τους, ἀναγκάσθηκε νὰ παραδώσῃ στὸ νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μυστρά, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν κι ὁ Μυστράς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸ Βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή ! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλουσίου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαιμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστράς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μωριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μωρέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸ χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο δλόκληροι αἰῶνες ὡς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., ποὺ ἐπάτησε καὶ τὸ Μυστρά τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαρὶὰ λα-

βωμένῃ αὐτοκρατορίᾳ τους, Κατακουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, ἔρχονται δεσπότες τοῦ Μυστρᾶ καὶ κτίζουν παλάτια καὶ διπλᾶ τεῖχη γιὰ ν' ἀσφαλίσουν τὴν πόλιν.

Φράγκοι, Βενετοὶ καὶ Τοῦρκοι περνοῦν ὅλοι μὲ τὴν σειρὰ τους, φοβερίζουν τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριό της, φεύγουν ὁμως ἀνίκανοι νὰ τὴν πατήσουν.

Καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ σοφοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, νοιώθουν πῶς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ ὑπερφάνου Ταυγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πιὸ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ποὺ τὴν περισφίγγει ἀσφυκτικὰ ὁ σουλτάνος.

Νὰ τος ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιον μιᾶς καμάρας, ποὺ διαβάζει. "Ετοιμος εἶναι νὰ ταξιδεύσῃ γιὰ τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψῃ τὸ πνευματικὸ φῶς, γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ Δυτικοὶ καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννησιν.

Νὰ τοι οἱ ἀρχιτέκτονες, ποὺ στολίζουν τὴν πολιτεία μὲ κοσμοξακουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μία πιὸ ὠραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἁγίους Θεοδώρους καὶ τὸ Ἀφεντικό.

Νὰ τοι καὶ οἱ ζωγράφοι μὲ τὰ θαυματουργὰ τους χρώματα, ποὺ στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλαιὸ πλοῦτον τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πινέλλο μὲ τὰ πτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν θρησκευτικὴ πίστι.

Ὅνόματα ἄς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι καὶ ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, ἐδούλεψαν κι ἐδημιούργησαν κι ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι γιὰ νὰ διαγωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν μὲ τὴ δική τους

τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τὴ δική τους τέχνη καὶ οἱ ἀνῶ-
 νυμοι ὕμνογράφοι.

Νά τος κι ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ποὺ
 ξεκινάει μὲ μικρὴ συνοδεία γιὰ τὴ Βασιλεύουσα, ὅπου τὸν
 περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἔθνομάρτυρος. Τί παρά-
 ξενη ἔκφρασι, ποὺ ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιὰ
 τελευταία φορὰ ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸ Μυστρᾶ ! Τὸ νοιώθει
 πὼς δὲ θὰ τὸν ξαναἰδῇ καὶ γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν
 ψυχὴ του ὁλοζώντανο τὸ ὄραμά του.

Ποῖος ξέρει ! Ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ Μυστρᾶ, ὅπου
 ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μὲ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν
 πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τὸ ὄραμα, περισσό-
 τερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμι νὰ σταθῇ
 ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἡρωισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης
 θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ
 διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας στοὺς
 περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, ποὺ τὸ διαλύει τὸ
 πρωινὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Ξυπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ ἐπάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλι,
 ὅπου μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείραχτες ἀπὸ τοῦ χρό-
 νου τὰ κτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. "Ὅμως
 ἄκου τὴ λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώ-
 νει ! Κι ἓνας κότσυφας μὲ τὸ καλογεριστὸ του ράσο καὶ τὸ
 χρυσὸ του ράμφος ἦλθε κι ἐκάθισε ἀπέναντί μας, ἐπάνω
 στὸ μισογκρεμισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲ θέλει νὰ μᾶς
 ἀφήσῃ νὰ παραδοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγουμε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ
 θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτικά ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταύγετος, μὲ τὶς γκρίζες κορυφές του. Κι ἐμπρὸς μας, ἀνατολικά, ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ Μυστρᾶ ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρνωνα, μία ἀπέραντη θάλασσα θάλεγε κανεὶς ! Τόσο πλούσιο πράσινο, ποὺ νὰ σκεπάζῃ ἓνα κάμπο ὁλόκληρο καὶ νὰ κρύβῃ τὰ τόσα χωριά του, ἂν δὲν εἶναι θέαμα μοναδικὸ στὴν τόσο γυμνὴ πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ τὶς λεμονοπορτοκαλιές δὲν ἀφήνουν οὔτε ἓνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλὴ σπιτιοῦ ἐλευθέρη. Στὸ βάθος μόνον ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

Καὶ ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλις, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καὶ μόνον ἡ μητρόπολις τῆς καὶ λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτίριά τῆς προβάλλουν τὶς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσίᾳ τῆς.

Πόσο ἐορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο ! Καὶ εἴτε τοὺς Σπαρτιᾶτες φαντασθοῦμε νὰ γυμνάζωνται στὶς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροκτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιγνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στὴν ὁμορφὴ πλάσι, ποὺ τοὺς ἐξάρισεν ὁ μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στὶς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρᾶ, ν' ἀνάψωμε ἓνα κεράκι γιὰ τὶς ψυχὲς τόσων γενεῶν προγόνων μας, ποὺ τόσο ἐτίμησαν ἐδῶ ἐπάνω καὶ τὸν Ἑλληνισμό καὶ τὸν Χριστιανισμό !

“Ας γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρουλλοῦ, ὄχι μόνο γιὰ νὰ θαυμάσωμε τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνωνύμου ζωγράφου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ζήσωμε, ἔστω καὶ γιὰ λίγες στιγμές, τὴ δική του μεγάλη πίστι. ”Ἐτσι μόνο θὰ γίνωμε ἄξιοι νὰ ὑψώσωμε τὴν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἄξιωσε νὰ ζήσωμε μία τέτοια ἡμέρα καὶ μέσα σὲ μία τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὁμορφιὰ τῆς μεγάλης τέχνης καὶ ἡ φυσικὴ ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σὲ μία τόσο ἀρμονικὴ συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

39. ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

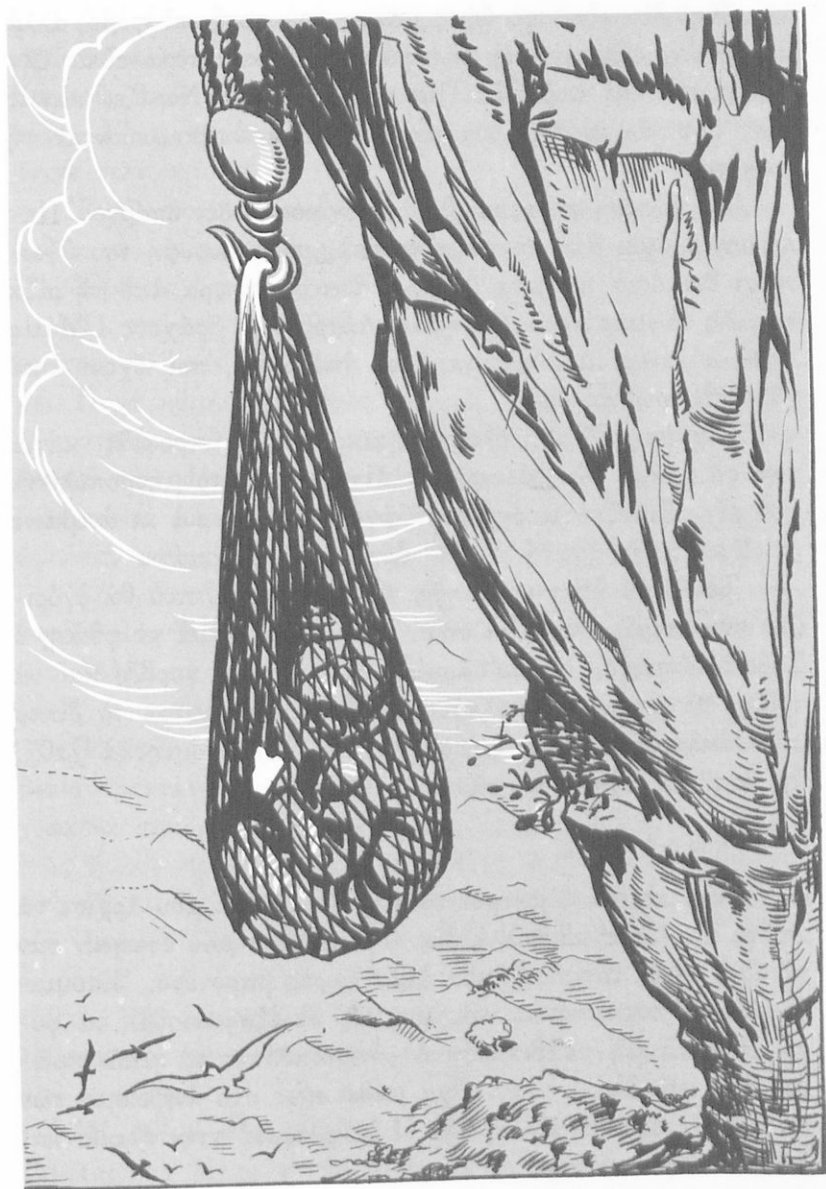
1. ΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ήταν Μάιος τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ ἐπὶ-
γαίνα νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς θεόρατους βράχους τῆς Καλαμπά-
κας. Ἐκεῖ φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια,
ἔστησαν τὶς ἱερές φωλιές τους, ἀφοῦ ἐχωρίσθησαν ἀπὸ τὸν
κόσμο καὶ τὰ μεγάλα ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Ἡμα-
στε μία συντροφιά, περισσότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγὸ τὸν
μητροπολίτη τῆς Λαρίσης. Εἴχαμε σκοπὸ νὰ περάσωμε μία
νύκτα ψηλὰ στὸν πῖο μεγαλόπρεπο καὶ στὸν πῖο φοβερὸ
βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύσις στὸν κόσμον ! Φαίνεται γίγαν-
τας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γιγάντιους ἀδελφούς του,
ποὺ σχηματίζουν τὸ σύμπλεγμα τῶν βράχων, τὰ Μετέωρα.

Τόσο ξεχωρίζει ὁ βράχος αὐτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ! Στὴν
κορυφή του βρίσκεται τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως,
ποὺ μόνον ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ὅσα
εἶναι ἐκεῖ πέρα, λέγεται Μετέωρα.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν εἰδοποιημένος ἀπὸ
τὸ πρῶν πὼς θὰ ἐπηγαίναμε καὶ μᾶς ἐπερίμενε.

Πρὶν φθάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, μοῦ ἐφαινόταν
τὸ ἀνέβασμα παιγνιδάκι. Ὅταν ὅμως ἐφθάσαμε ἐκεῖ καὶ
εἶδα τὸ φοβερὸ ὕψος, ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή ἀπὸ τὴ ρίζα
του, καὶ περιεργάστηκα τὸ δίκτυ, τὸ караβόσχοινο ποὺ τὸ
κρατεῖ, τὴν ἀνεμόσκαλα μὲ τὰ ἑκατὸ καὶ περισσότερα σκα-
λιά μ' ἐπίασε λιποψυχία.

Καὶ δὲν εἶναι τὸ ὕψος μόνον, ποὺ προξενεῖ φόβο, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριωτάτη ὄψις τῆς φύσεως. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὅλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲ γελαίει. Νομίζει κανεὶς πὼς ὅλα τὸν φοβερίζουν καὶ πὼς ὅλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του.

Ἀγριώτερη φύσις πουθενὰ στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει. Πε-
λώριοι βράχοι ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώ-
νεται διακόσια πενήντα μέτρα καὶ περισσότερα ἀπὸ τὴ ρίζα
του, ὡς τὸ μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους ! Μόλις
λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὄρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ
γῦρο τὶς φωλιές τους.

Εἶχαμε μαζευθῇ ὅλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιᾶς κάτω
ἀπὸ τὸ βράχο τῶν Μετεώρων. Περιμέναμε τὸ μητροπολίτη,
ποὺ εἶχε ξεπεζεύσει ἀπὸ τ' ἄλογο πολὺ μακριὰ κι ἀνέβαινε
μὲ ὅλα τὰ γεράματά του τ' ἀνηφορικὸ μονοπάτι.

Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς. Οἱ καλόγεροι, ποὺ θὰ ἐγύρι-
ζαν τὴν ἀνέμη, στὴ θέσι τους. Δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φθάσῃ ὁ
Σεβασμιώτατος, γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίζῃ καὶ νὰ
τρίζῃ, τὸ σχοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ
στὸν ἀνήφορο ἔχοντας μέσα του μία ζωὴ ἑτοιμὴ νὰ χαθῇ,
ἂν κοπῇ τὸ σχοινὶ ἢ χαλαρωθῇ ἡ ἀνέμη.

2. Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ

Τέλος ἦλθεν ὁ μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ
κτυπᾷ τικ - τὰκ μὲ πολλὴ βία. Τὰ ποδάρια μου ἔτρεμαν σὰν
νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμά μου δέκα φορές βαρύτερο. Ἐτοιμα-
ζόμουν νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφθῶ, νὰ ἐξαφανισθῶ, νὰ φύ-
γω, γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶ-
τος ἐγὼ στὸ δίκτυ, γιατί εἶχα μάθει πὼς στὸ ἀνέβασμα τῶν
Μετεώρων ἀνεβαίνουν πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ
ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι.

Δὲν ἦταν μόνον ὁ φόβος, ποὺ ἤθελα νὰ μὴν ἀνεβῶ
 πρῶτος, ἀλλὰ γιατί θά ἔχανα καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνε-
 βασμοῦ, ποὺ τὸ ἀπολαμβάνουν μόνον ὅσοι μένουν τελευ-
 ταῖοι. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ πῶς ὁ μητροπολίτης θ' ἀνέ-
 βαινε τελευταῖος.

Ἐκεῖ, ποὺ εὐρισκόμενον παραμερισμένος καὶ προσπα-
 θοῦσα νὰ μὴ φαίνωμαι, ἀκούω τὴ φωνή τοῦ μητροπολίτη :
 — Ἐμπρὸς ! μέσα ὁ νεώτερος.

— ὦ, ποὺ νὰ πάρη ἡ ὀργή ! εἶπα μέσα μου καὶ μ' ἔπια-
 σε τρεμουλα. Ν' ἀρνηθῶ ; ἡ φιλοτιμία μου δὲν τὸ ἐπέτρε-
 πε. Τί νὰ κάμω ; Ἐμπρὸς γκρεμὸς καὶ πίσω ρέμα. Ὅλη
 ἡ συντροφιά εἶχε τὰ μάτια ἐπάνω μου καρφωμένα. Τέλος
 ἔκαμα τὴν ἀνάγκη φιλοτιμία, ἐπροχώρησα λίγα βήματα,
 ἔκλεισα τὰ μάτια μου καὶ ἐκάθισα μέσα στὸ δίκτυ ὠχρὸς,
 ἄφωνος, σὰν ν' ἀνέβαινα τὶς βαθμίδες τῆς λαιμητόμου.

Ὅλο τὸ αἷμά μου ἐκείνη τὴ στιγμή εἶχε μαζευθῇ στὴν
 καρδιά μου. Ἦθελα νὰ φωνάξω, νὰ πεταχθῶ ἔξω ἀπὸ τὸ δί-
 κτυ. Ἀλλὰ τὰ πόδια μου δὲν εἶχαν δύναμι νὰ κινηθοῦν καὶ ἡ
 φωνή μου ἀπὸ τὸ φόβο μου εἶχε πνιγῇ στὰ στήθη μου.

Ἐξαφνα τὸ σχοινὶ ἐτραβήχθηκε ἀπότομα. Ἐνοιωσα ἓνα
 βίαιο τράνταγμα καὶ εὐρέθηκα κρεμασμένος στὸ κενό. Ἀρ-
 χισα νὰ σηκώνωμαι τὸν ἀνήφορο. Πάει πιά ! Μοῦ ἐφάνηκε
 πῶς ἤμουν πεθασμένος καὶ πῶς εἶχα ἀφήσει τὸ σῶμά μου
 στὴ γῆ καὶ ἀνέβαινε ἡ ψυχὴ μου στὸν οὐρανὸ μὲ τὴ σκάλα
 τοῦ Ἰακώβ. Ὅσο ἀνέβαινα, τόσο ἐμεγάλωνε στὸ πνεῦμά μου
 ὁ φόβος τοῦ κινδύνου. Ἀκουα καθαρώτερα τὸ ἀδιάκοπο
 τρίξιμο τῆς ἀνέμης καὶ τοὺς συντρόφους μου κάτω, ποὺ ἐμι-
 λοῦσαν γιὰ μένα, καὶ μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μοῦ ἔψαλλαν
 τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ἐξακολουθοῦσε νὰ τρίζη, τὸ σχοινὶ νὰ μα-
 ζεύεται, τὸ δίκτυ ν' ἀνεβαίνει καὶ ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα τὴν

ἐναέρια πορεία μου στὸν ἀνήφορο. Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῇ ἡ ιδέα πὼς εἶχα πεθάνει καὶ πὼς τὸ σῶμά μου εἶχε μείνει κάτω στὴ γῆ καὶ ἡ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικία της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν, ἀστέρι κι αὐτὴ μικροσκοπικό.

Κι ἐνῶ ἔτρεχα, «τράπ» συγκρούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα. Στὴ στιγμή ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου εἶδα πὼς ἦμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα μέσα στὸ δίκτυ σὰν ψάρι. Πέντε ἔξι καλόγεροι κατεγίνοντο νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σχοινιά.

Μόλις ἐβγῆκα ἀπὸ τὸ δίκτυ, ἐκάθισα μία στιγμή σ' ἓνα κάθισμα. Πόσο ἀνακουφίσθηκα ! Ἐπειτα ἐτράβηξα πρὸς τὸ μοναστήρι ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεροπαίδι.

Ἡ ψυχὴ μου ἐφούσκωνε μέσα μου κι ἐπαρεκάλεσα τὸ καλογεροπαίδι νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὴν πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι κι ἐτράβηξα ἴσα πάνω.

3. ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ

Ἐστάθηκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσυννέφιαστη, καθάρια, σωστὴ ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα. Ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασίλειμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπέστα κορφοβούνια τῆς Πίνδου, ποὺ ἔχάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη.

Δυτικὰ ἐξαπλωνόταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικάλων. Ἀνατολικὰ ἀνοίγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Μεσημβρινὰ ἐφαινόταν ἡ ὄροσειρά τῶν Ἀγρᾶφων μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ στενὰ τῆς Πόρτας καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια της στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικὰ ἄσπριζαν τὰ Φάρσαλα μὲ τὴ φυσικὴ τους ἀκρόπολι κι ἔδειχναν τὶς μυτερές τους κορυφές τὸ Πήλιο κι ὁ Κίσσαβος, ποὺ ἔφερναν μικρὸ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Ὁρεινὰ ἀπλωνόταν ἡ ὄροσειρά τῶν Χασιῶν.

Ἄπ' αὐτὴ τῇ λαμπρῇ εἰκόνᾳ ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ στενὰ τῶν Τεμπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μάτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόραμα, ποὺ τ' ἀγκά-
λιαζε μὲ τίς χρυσοπόρφυρες ἀκτῖνές του ὁ ἥλιος κι ἔστελνε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τῆς Πίνδου τὸ πιὸ στερνὸ φίλημα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγρᾶφων, τῆς Γκούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κάτω του τόξο στὸ κεφάλι τῆς Πίνδου κι ὅλα τὰ κορφοβούνια ἄρχισαν νὰ παίρνουν τὰ χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουν τὰ λακ-
κώματα καὶ νὰ γιγαντεύουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτῖνες καὶ οἱ ἰσκιοί. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονται στὴ δύσι, ἐχρυσώθηκαν λί-
γο λίγο κι ἐγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια, σὰν χρυσᾶ νη-
σιὰ μέσα σὲ ἀργυρᾶ θάλασσα. Κι ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργὰ ἀργὰ, τόσο τὰ χρώματα στὰ σύννεφα, στὰ κορφοβού-
νια καὶ στὸν οὐρανὸ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τῇ στιγμῇ, ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνὸ κι ἄρχισαν νὰ ξεροδιζοῦν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ Ἑσπέρα ἐπρόβαλε δειλὰ
ν' ἀνάψη πρῶτα ἓνα ἓνα καὶ ὕστερα πολλὰ πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησίας, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέ-
μορφη Νύκτα.

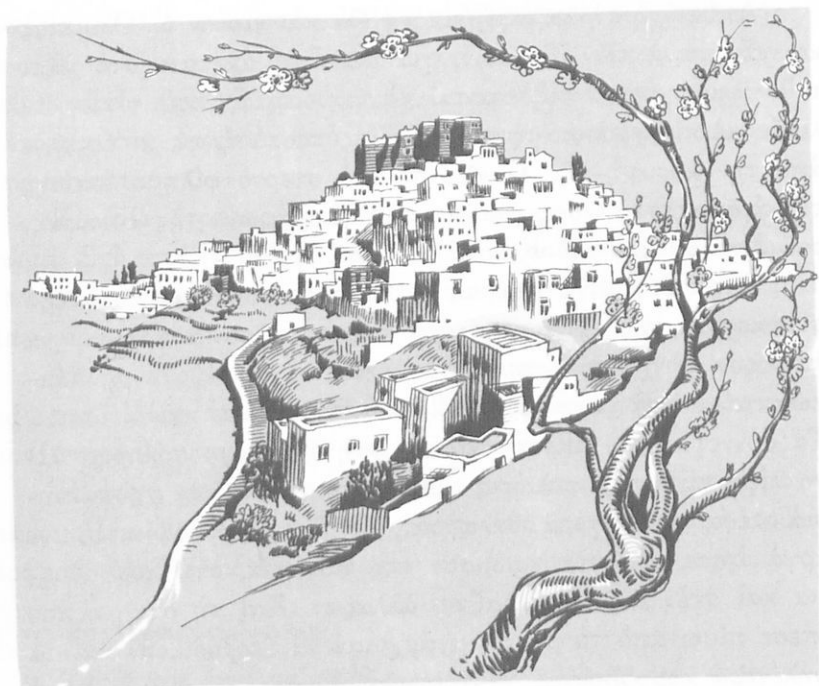
Ἡμποροῦσα νὰ καθίσω ἐκεῖ ὅλη τὴ νύκτα κουβεντιά-
ζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἂν δὲν ἐρχόταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ :

— Ὅρίστε μέσα, σᾶς περιμένουν.

Αὐτὸ μπροστὰ κι ἐγὼ πίσω ἐμπήκαμε στὴν αἶθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μοναστηρίου, ὅπου ὁ δεσπότης καὶ ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τὸ ὀρεκτικὸ τους κουβεντιάζοντας, ἐνῶ ὁ περιποιοτικὸς ἡγούμενος ἐτοίμαζε τὸ τραπέζι τοῦ φαγη-
τοῦ ἐπιστατῶντας ὁ ἴδιος σὲ ὅλα.

« Διηγήματα Θεσσαλικά »

Χρῆστος Χριστοβασίλης

40. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

1. ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιαλία τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε ἐθαρροῦσα πὼς ἐξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταράτσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀκτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ παννὶ θὰ ἤμπορούσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι ἐγινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μ' ἐκράτησαν

κι έμένα μακριά από τὰ νησιά μας. Μὰ τὸ ὄραμα τῆς Πάτμου ἦταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στὴν ψυχὴ μου. Καὶ νὰ ποὺ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραπτὸ μου νὰ πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφθασα στὴν Ἰκαρία, ἐπληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοιμάζαν μία ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο ποὺ δὲν ἐγύρευα.

Στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα ἐκράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος ἐσήκωσε καὶ τὸ παννί, ποὺ μᾶς ἔγινε περιζήτητο, ὅχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἴσκιό του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνᾶμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ ἐμπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸ νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἰγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικὸ, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίσθηκαν νὰ τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νὰ τὴν σήμερα ἀμόλυντη τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζουμε ἔπειτα ἀπὸ τῶν αἰώνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα ἐπλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μπορούμε νὰ περιεργασθοῦμε τὴν ἐδαφικὴ της διαμόρφωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλὸ της

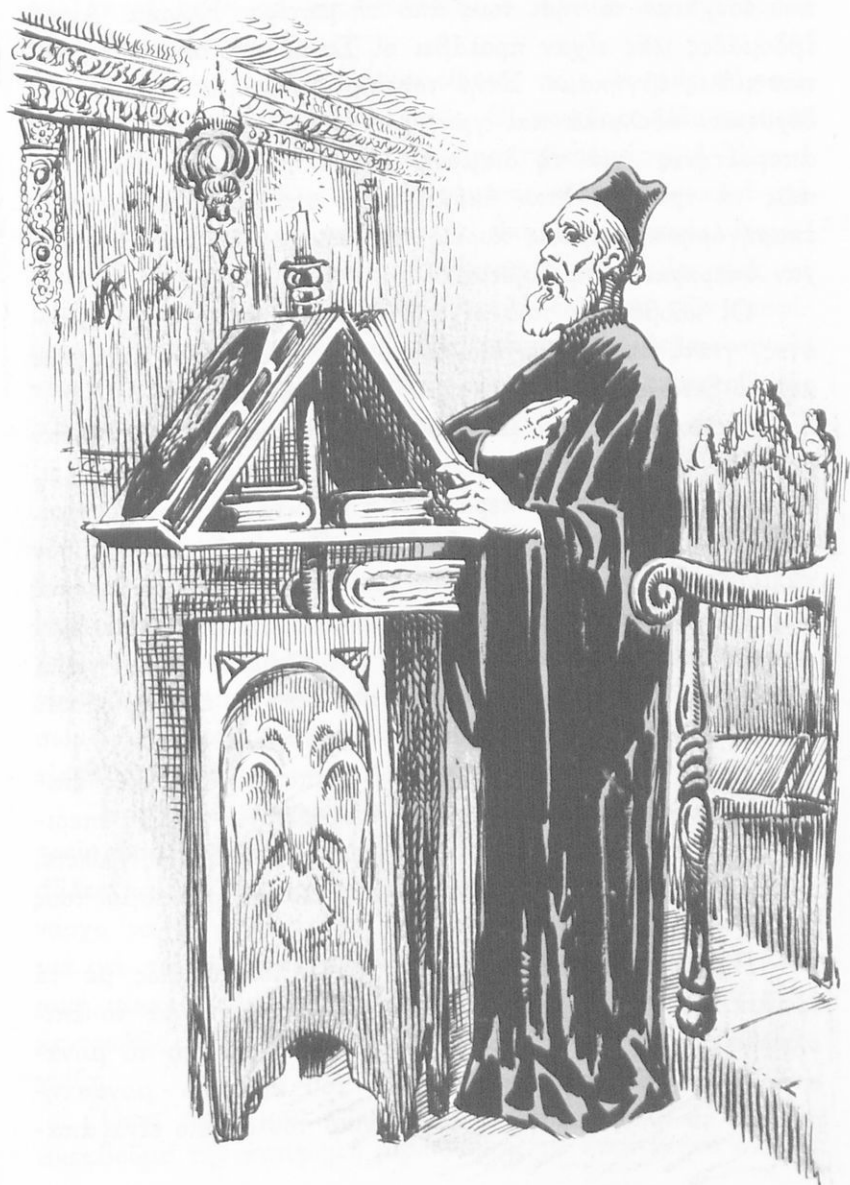
ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζουμε σὲ λίγο μερικὲς μικρὲς ὀάσεις μὲ ἀμπέλια καὶ συκιές. Παραπλέομε ἀπὸ τὸν ἕνα κολπίσκο στὸν ἄλλο, ποὺ μᾶς δίνουν τὴν ἐντύπωσι μιᾶς δαντέλλας μὲ πολλοὺς γύρους. "Ὅταν κάποτε ἀντικρύζουμε στὸ βάθος ἐνὸς κόλπου τὸ γραφικώτατο χωριὸ τῆς, τὸν Κάμπο, ν' ἀπλώνεται σὲ μεγάλο μᾶκρος μέσα στὴν πρασινάδα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν δένδρων του, θαρροῦμε πὼς βρισκόμαστε σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ τόσο νοικοκυρεμμένα χωριά τῆς Σύρου μὲ τοὺς περιφήμους κήπους.

"Ὅλο καὶ πλησιάζουμε στὸ μοναδικὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ, στὴ Σκάλα, κτισμένη στὸν πιὸ βαθὺ κόλπο καὶ πολὺ κοντὰ στὸν πιὸ στενὸ λαιμὸ του, ἐκεῖ ἀκριβῶς ποὺ δείχνει ὁ χάρτης τὴν Πάτμο σὰν δύο νησιά ἐνωμένα. "Ὅλοι μας καμαρώνουμε τὰ πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τῆς Σκάλας καὶ τῆς Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιὸ ἐπάνω, στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ, ὁλόγυρα στὸ κ σμοζακουσμένο μοναστήρι.

Εἶχα θαυμάσει πολλὰς φορὲς ὡς τώρα τὴν λευκότητα καὶ τὴν καθαριότητα τῆς Μυκόνου κι ἐθαρροῦσα πὼς καμμία ἄλλη πόλις δὲν τὴν ξεπερνάει. Κι ὅμως πιὸ ἄσπρη καὶ πιὸ καθαρὴ εἶναι ἡ Πάτμος. "Ὅλα τὰ σπίτια τῆς φρεσκοασπισμένα καὶ οἱ αὐλὲς τῆς καὶ τὰ πεζοδρόμια καὶ οἱ ἄκρες τοῦ δρόμου ἀκόμη, ποὺ ἐνώνει τὴ Σκάλα μὲ τὸ μοναστήρι καὶ τὴ Χώρα. Κανένα ἄλλο χρῶμα δὲν διακρίναμε ἀνάμεσα στὰ σπίτια, ἐκτὸς ἀπὸ λίγη πρασινάδα ἐδῶ κι ἐκεῖ, κάπου ἕνα δένδρο, κάπου ἕνα μικρὸ περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Ἐχαιρετισθήκαμε χαρούμενα μὲ δύο τρεῖς βαρκοῦλες, ποὺ ἐπρωταπαντήσαμε στὸ λιμάνι. Κάμποσος κόσμος ἐμαζεύθηκε στὴν προκυμαία. Στὰ μελαψὰ τοὺς πρόσωπα ἐδιαβάζαμε μία εὐχάριστη ἐκπληξι. "Ἡμαστε ἡ δεύτερη ἐκδρομὴ.

πού ἐδεχόταν τὸ νησί τους ἀπὸ τὴ μητέρα Ἑλλάδα. Λίγες ἑβδομάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν μόλις ἐβγήκαμε. Στὴν τοπικὴ Ἀστυνομία μᾶς ἐκαλοδέχθησαν ἀδελφικά καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Ἐμάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς ἐπαρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, πού εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, πού εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἄχρηστες, γιατί καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ εὐρήκαμε καὶ οἱ ξενῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦσαν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια καὶ μουλάρια ἔτοιμα μᾶς προσεφέρθησαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀπεφασίσαμε νὰ περάσωμε τὴ νύκτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦσαν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ πτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατί στὶς ἡμέρες τους ἦλθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, πού τόσους αἰῶνες τὴν ὠνειρεύθηκαν οἱ πρόγονοί τους.

Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφές ἐμαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία : «Σᾶς ἐπεριμέναμε 34 χρόνια!», « Ζήτω ἡ Ἑνωσις!», « Καλῶς ἦλθατε, ἀδελφια! ». Πόσο ἀγνὸ διετήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνᾶμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφθοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸ γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φθάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου - μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπα-

ράλλακτο, ὅπως τὸ ἐπρωτόκτισεν ὁ "Όσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ.

Οἱ καλόγεροι εἶναι ὁλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τίς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἑτοιμοί, γιατί στοῦ μεταξύ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στοῦ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νοιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψις τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε βεβαιώνοντάς τους πῶς δὲ μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύκτα νύκτα μᾶς ἐξύπνησεν ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ ὁποία ἔφθανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ Ὁρθρος ἤρχισε στίς τρεῖς τὴ νύκτα, ἀντὶ γιὰ τίς δύο, πού εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τίς 5 ἕως τίς 8.50' τὸ πρωί.

Ἔτσι μοῦ ἐδόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορά νὰ ζῇσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἕνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπᾶδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαίδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἕνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲ σ' ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστις πὺθ θερμὴ ἐνοιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγνίζη.

"Όσες ὥρες μᾶς ἀπέμεναν τίς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφθοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευο-

φυλάκιο, τὰ ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὅχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες καὶ ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης, τὰ ὅποια μὲ τόση στοργὴ κι ἀφοσίωσι κατώρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεὲς καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πὼς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀπετόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἄλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μόνον νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορὲς τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμότερα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κῶδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφου αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸ Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλλα, δηλ. διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανερώουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὅποιο δωρίζει τὸ νησὶ στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ.Χ., γιὰ νὰ ἰδρύσῃ τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρωμε τὴν ἀλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδούλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενον Τίμιον ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μία κανδήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνον ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς

εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι κι ἀκούραστοι καλόγεροι, ξε-
περνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρωμε πὼς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο
μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη κι αὐτὴ, ποὺ
ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης
ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶ-
νες, ποὺ τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, ἐχρησιμοποιοῦσε ἓνα
φοῦρνο μεγάλο σὰν ἀλῶνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρ-
κα, ποὺ σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ ἐπεράσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύ-
ψεως. Νὰ ἐδῶ ἡ θέσις, ὅπου ἀλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστῆς
Ἰωάννης εἶδε τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἐπτασφράγιστο βι-
βλίο, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἐπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἐπτακέ-
φαλο θηρίο καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στους τοίχους
τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκά-
λυψι μᾶς ξαναζωντανεύουν τὸ ὄραμα. Ἐνα ρῆγος μᾶς συγ-
κλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀ-
λησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητᾷ κάμποση ὥρα καθυστε-
ρημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεῦει τὴ γελα-
στὴ θάλασσα. Ποιὸς ξέρεי ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ
θυμοὶ της. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε
κι ἐζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιατί δὲν εἶχαμε ὑπο-
λογίσει πιὸ πολὺ τὸ χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πὼς μὲ τὴν
πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρο
νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

41. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Ἀστράπτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια,
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.

Βραχιόλι, ποῦ τ' ἀσήμωσαν τῆς λευθεριᾶς τὰ χάρδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό.

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, ποῦ τόσα χρόνια τώρα
νὰ σᾶς μαδήσῃ ἐκοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.

Μέσ' στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευθεριᾶς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης κτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούσθηκαν παιᾶνες
γιὰ τὰ δεσμά της, ποῦ ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά.

42. ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ Η ΚΩΠΑ·Ι·Σ

Τὸν περασμένο Αὐγούστο ὁ πατέρας μου πραγματο-
ποιῶντας παλαιότερη ὑπόσχεσί του μ' ἐπῆρε μαζί του σ' ἓνα
ταξίδι, τὸ ὁποῖο θὰ ἔκανε ὡς τὴ Θεσσαλονίκη. Εἶχα ἀκού-
σει τόσα πολλὰ γιὰ τὴ δεύτερη πρωτεύουσα τῆς πατρίδος
μας, τὴν ὀμορφὴ νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ, καὶ εἶχα μεγάλη
ἐπιθυμία νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Ἐξεκινήσαμε λοιπὸν ἓνα πρωινὸ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἐπε-
ράσαμε τὰς Θήβας καὶ εὕρισκόμαστε κατὰ τὶς 12 τὸ μεση-
μέρι στὸ χωριὸ Μούλκι.

Δεξιὰ μας ἀπλωνόταν μία ἀπέραντη πρασινάδα, δεῖγμα
ζωηρᾶς βλαστήσεως, ἡ ὁποία ἐκάλυπτε σὲ μεγάλη ἀπόστασι
τὴ γῆρον ἑκτασι.

— Κοίταξε πατέρα, κοίταξε! Τί μεγάλες ἀραποσιτιές!
Καὶ πόσα ἀραποσίτια ἔχει κάθε φυτό! Δὲ μπορῶ νὰ τὰ με-
τρήσω, καθὼς τρέχουμε, ἀλλὰ θὰ ἔχη κάθε ἓνα πέντε κι ἑξί.

Τὸ αὐτοκίνητο προχωροῦσε τώρα μὲ ταχύτητα 20 πε-
ρίπου χιλιομέτρων τὴν ὥρα κι ἐμεῖς ἤμπορούσαμε νὰ δια-
κρίνωμε δεξιὰ μας, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀραποσίτια, τὶς θερισμένες
ἐκτάσεις τῶν σιταριῶν, τὶς πλούσιες βαμβακοφυτεῖες καὶ τὰ
περιβόλια, στὰ ὁποῖα οἱ καλλιεργηταὶ μὲ τὰ φαντακτερά
τους φορέματα ἐφαίνοντο ἀπὸ μακριὰ σὰν κινούμενα ἄνθη
μέσα στὸν καταπράσινο κάμπο.

— Ναί, παιδί μου, ἀπάντησε ὁ πατέρας.

Ἡ ἑκτασις αὐτὴ εἶναι πραγματικὰ καὶ μεγάλη, 250.000

στρέμματα, αλλά και πολύ γόνιμη. 'Αξίζει να τὴ θαυμάζουμε ! "Αν ἤξερες ὅμως καὶ τὴν ἱστορία της, δὲν θὰ ἐθαύμαζες τόσο τὴν πρασινάδα καὶ τὴν πλούσια παραγωγή, ὅσο τὴ σκληρὴ κι ἀδιάκοπη προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ δημιουργήσῃ αὐτό, τὸ ὁποῖο βλέπεις. "Αν ἤξερες τὴν πάλῃ, τὴν ὁποία ἔκαμε ἐναντίον τῶν στοιχείων τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μεταβάλλῃ πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας ἀπὸ ἐστίες δυστυχίας, σὲ πηγές εὐτυχίας !...

— Βέβαια, πατέρα, πολλές φορές ἄκουσα στὸ σχολεῖό μας γιὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα, ὅπως εἶναι τῆς Μακεδονίας μας πρὸ πάντων ἢ τῆς Θεσσαλίας. Κι ἀπ' ὅσα μᾶς ἔλεγε ὁ διδάσκαλός μας ἐφαντάσθηκα πόσο θὰ ἐργάσθηκε καὶ τί χρήματα θὰ ἐξώδευσε τὸ Κράτος μας γιὰ τὴν ἐκτέλεσί τους, ὅταν εἶχε ν' ἀγωνισθῇ στὴ Μακεδονία ἐναντίον τῶν τρομερῶν πλημμυρῶν, τῶν καταστροφῶν καὶ τῆς ἐλονοσίας !

— "Α ! αὐτὴ ἡ ἐλονοσία, παιδί μου, τί μεγάλο κακὸ γιὰ τὴν πατρίδα μας ! 'Ενθυμοῦμαι παλαιότερα ὅτι ὑπέφερεν ἀπ' αὐτὴν ὁ περισσότερος πληθυσμὸς μας. "Ολοι οἱ κάτοικοι τῶν πεδιάδων τῆς Μακεδονίας κι ἄλλων μερῶν ὁλόκληρο τὸ χρόνο ἐζοῦσαν μὲ τὸ κινίνο στὴν τσέπη, κίτρινοι, ἄρρωστιάρηδες, ἀνίκανοι γιὰ ἐργασία. Εὐτυχῶς ὅμως τώρα ἀπηλλάγησαν.

Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα τῆς πεδιάδος τῶν Σερρῶν, τοῦ ποταμοῦ 'Αξιοῦ, τῆς λίμνης τῶν Γιαννιτσῶν, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν στὴν καλλιέργεια περισσότερα ἀπὸ 1.600.000 στρέμματα, ἐγλύτωσαν καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὴν ἐλονοσία καὶ τὶς καταστροφές.

'Αλλ' ἄς συνεχίσωμε τὴ συζήτησί μας γιὰ τὴν περιφέρεια αὐτὴ, τὴν ὁποῖαν ἔχομε μπροστά μας, γιὰ νὰ ἰδῆς ἀπὸ πόσο μακριὰ ἀρχίζει ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ ὑποτάξῃ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως στὴ δύναμί του ! 'Απὸ τόσο

μακριά, ὥστε κινδυνεύει νὰ χαθῇ μέσα στὰ βάθη τῶν αἰώνων.

Καὶ στὰ πολὺ παλαιὰ χρόνια καὶ στὰ νεώτερα ὅλη αὐτὴ ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποία τώρα βλέπεις μία καταπράσινη πεδιάδα, ἦταν μία λίμνη, ἡ Κωπαῖς, ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀπ' ὅλες τὶς λίμνες τῆς πατρίδος μας.

Μερικὰ μέρη της, τὰ ψηλότερα, ἐξηραίνονταν τὸ καλοκαίρι κι ἐκαλλιεργοῦντο, ἐνῶ τὰ λίγο βαθύτερα παρέμεναν λιβάδια καὶ βάλτοι, οἱ ὁποῖοι παντοῦ ἄφηναν στάσιμα νερά, διαρκῇ καὶ μόνιμη ἐστία τῆς ἐλονοσίας.

Οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ὑπέφεραν πολὺ ἀπὸ τὶς ἀσθένειες. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ παλαιότατα ἀκόμη χρόνια ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἀποξήρανσί της.

Εἶναι βέβαιο ὅτι κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, πρὶν ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ἡ λίμνη εἶχε ἀποξηρανθῇ ἀπὸ τοὺς τότε κατοίκους της, τοὺς Ὀρχομενίους. Αὐτοὶ μάλιστα εἰσώδευαν τότε ἀπὸ τὸ εὐφορώτατο ἔδαφός της τόσα πολλὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα τοὺς ἐχάρισαν ἀμύθητα πλούτη.

Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι, κατὰ τὸ 1500 π.Χ., ἔκαμαν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ὀρχομενίων, γιὰ νὰ τοὺς πάρουν τὰ πλούσια κτήματα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τοὺς νικήσουν, ἔφραξαν τὶς καταβόθρες, τὶς ὁποῖες εἶχαν φτειάσει ἐκεῖνοι, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά, κι ἔτσι ἐπλημμύρισαν πάλι τὴν περιοχὴ καὶ μαζί ἐπνίξαν πολλὰς πόλεις, ποὺ ἦσαν ἐκεῖ κτισμένες.

Ἀργότερα, στὰ χρόνια τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου (325 π.Χ.), ἐπεχειρήθηκε νέα ἀποξήρανσις τῆς λίμνης. Κατασκευάσθηκαν διώρυγες, πηγὰδια καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀλλὰ τὸ ἔργον ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς Βοιωτοὺς κι ἐσταμάτησε.

Ἔτσι ἔμεινεν ἡ λίμνη ὡς τὰ 1876. Τὸ Ἑλληνικὸ Κρά-

τος, ἐλεύθερο πιά ἀπὸ τῇ μακροχρόνια σκλαβιά, ἄρχισε τὴν ἐκτέλεσι τεχνικῶν ἔργων, γιὰ νὰ καλυτερεύσῃ τὴ θέσι τῶν πολιτῶν του. Ἀνέθεσε τότε καὶ τὴν ἀποξήρανσι τῆς Κωπα-
ῖδος σὲ μία ἀγγλικὴ ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἐξακολουθοῦσε νὰ ἐργάζεται ἕως τώρα τελευταῖα.

Ἡ ἐταιρεία ἔφερε μηχανήματα, ἄλλα γιὰ νὰ σκάβουν τὸ ἔδαφος καὶ νὰ πετοῦν τὰ χώματα, ἄλλα γιὰ νὰ φτιά-
χνουν τ' ἀναχώματα, ἀπὸ τῇ μιᾷ μεριά καὶ τὴν ἄλλῃ στὶς διώρυγες, τὶς ὁποῖες κατεσκευάζεν, ἄλλα γιὰ νὰ τρυποῦν τοὺς βράχους· καὶ τί δὲν ἔφερε !

Κι ἐχρησιμοποίησε χιλιάδες ἐργάτες. Αὐτὴ ἐρεῦνησε καὶ εὗρε τὰ παλαιὰ ἔργα, κατεσκευάσε ἀκόμη νέες διώρυ-
γες, ὀχετοὺς, πηγὰδια καὶ καταβόθρες καὶ διωχέτευσε τὰ νερά τῆς λίμνης ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ βουνὸ Σχορπονέρι στὴ θά-
λασσα τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐκράτησε πάρα πολλὰ χρόνια. Συνε-
χιζόταν κανονικὰ στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, ἐσταματοῦσε στὰ
χρόνια τῶν πολέμων καὶ πάλιν ἐπανελαμβάνετο, ὥσπου ἀπο-
ξηράνθηκε σχεδὸν ὁλόκληρη ἡ λίμνη.

Χιλιάδες στρέμματα ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὰ νερά καὶ
ἡ περιοχὴ ὁλόκληρη ἐγλύτωσεν ἀπὸ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὶς
ἀσθένειες.

Γεμᾶτοι ὑγεία καὶ ὄρεξι οἱ κάτοικοι σήμερα ἐργάζον-
ται στὰ κτήματά τους ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ καὶ δὲν
παύουν νὰ εὐγνωμονοῦν τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖο δὲν ἐλυπή-
θηκε μόχθους καὶ ἔξοδα, γιὰ νὰ χαρίσῃ σ' αὐτοὺς τὴν
εὐτυχία.

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

ΣΤ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ : Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὸ 1862 ἐκυκλοφόρησε στὴν Εὐρώπη ἓνα βιβλίο μετὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆς μάχης τοῦ Σολφερίνου». Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ ἔγραψε τὸ βιβλίο — ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν —, δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ ἤμποροῦσε νὰ φαντασθῇ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος μετὴν τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὰς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, ποὺ εἶχαν τραυματισθῇ στὴ μάχη καὶ ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι, ἀπροστάτευ-

τοι κι ἐγκαταλελειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆκαν σὲ δύο ἀντίθετες καὶ ἐχθρικές παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῇ μία καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη—τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἐβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξύ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκρουζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια κι ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνὰν τὴν τραγικήν ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φθάσει ἐκεῖ ὡς ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα κι ἐπλημμύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί. Γιατί νὰ προξενοῦν τόσο πόνου ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνη τίποτε ;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τῇ ζεστῇ καὶ τρυφερῇ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γυρὸ του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἀπλοῖ καὶ ἄγνοι ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνοιωσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάσθηκαν μαζί του ὁλόκληρα ἡμερόνυχτα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τῇ μεγάλῃ καὶ ἱερῇ στιγμῇ, ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθήκόν του ἀπέναντι στὸν ἀδελφὸ του, ἐμπῆκε τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἰδρυσι τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐπάνω στὸ αἵματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποὺ εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνὰν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῇ μάχῃ τοῦ Σολφερίνου», τὸ ἴδιο πνεῦμα ὠδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσι καὶ πίστι, μὲ ἀνεξάντλητη

αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς δυνάμεις του, ἀκόμη κι ὅλη τὴν περιουσία του, γιὰ νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο τῆς ἀνθρώπινης ἀλληλεγγύης.

Οἱ ἄνθρωποι τὸν ἀγνοοῦσαν, τὸν παρεξηγοῦσαν, τὸν περιγελοῦσαν. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος στὸ μεγάλο ἀνθρωπιστικὸ καθῆκόν του. Κι οὔτε ἡ κακουχία, οὔτε ἡ πτώχεια, οὔτε ἡ πείνα ἠμπόρεσαν νὰ τοῦ μαράνουν τὸ ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολὴ του.

Κι ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ἱκανοποίησι νὰ τὸ ἰδῇ νὰ πραγματοποιεῖται καὶ νὰ καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη ἐκείνη πρόχειρη, ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσις τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιασθῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, ἐπῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψι τῶν τραυματιῶν κι ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἔγινε ἡ πολὺπλευρὴ ὀργάνωσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμον ἀγωνίζεται μὲ θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητα ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας κι ἀνάγκης.

Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μεγάλος Ἑρρῖκος Ντυνὰν ἐζοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχο χωριὸ Χάυδεν, ἐτιμήθηκε μὲ τὸ παγκόσμιον βραβεῖο Νόμπελ. Ἄλλ' ἡ ἀνθρωπότης τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισι, τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πιὸ μεγάλους εὐεργέτες της.

Περιοδικὸν « Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος »

Μελὴς Νικολαΐδης

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Ὁ ἁγιασμὸς
τῶν ὁδῶν

Ὁ παπα - Χαράλαμπος μὲ τὰ ἀσημένια
μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσ-
ωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουρ-
γίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ
καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του.

Ἡ λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον
τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμῃ λήξει. "Ἐπρεπε νὰ
φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱερὰν συνήθειαν τοῦ τόπου :
Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς
χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου ἐκύ-
λιε τὰ ἥσυχά νερά του ὅχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκ-
κλησίαν. Τὸν ἀκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. "Ἄν
κανεὶς καθυστερημένος δι' οἰονδήποτε λόγον εὕρισκετο εἰς
τὸν δρόμον, ἠκολούθει κι ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῇ ἄρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

είχε διαλύσει τὴν πρωινήν ὁμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἂν καὶ ἦτο ἡ καρδιά τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοιξέως.

Ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὁχθὴν ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφῆρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν :

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμασιὰ τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορές τὰ χρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων :

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὁχθας μὲ τὰ ἑορτάσιμά των ἐνδύματα, πού ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν κι ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὁχθην. Ἀπὸ ἓν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του—εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου—καὶ εἶπεν :

—Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης μὲ χέρια, πού ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα ! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἠλλαξαν τὸ ρεῦμά των κι ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡσὰν λευκὴ περιστερὰ καὶ πτερυγίζει γῦρο κι ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερά γίνονται λουτρά ἱαματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα - Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, ποὺ ἐξωγόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

**Ἀγιασμός
τῶν κτημάτων**

Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τώρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἤθελαν ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγγαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσχόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμᾶτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμός τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῖχόν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον ! Ἀσκεπὴς, εὐθυτενὴς, σεβάσμιος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὡραίας εὐχὰς του καὶ ἠύλογησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν

καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωΐμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἐλαφρὸς τὰ ἐκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὥς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμήν τὴν χάριν τοῦ ἁγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυδαλλῶν, ὥς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

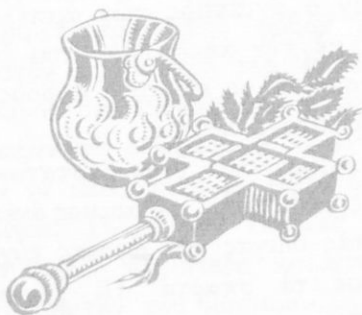
— Καλὴ 'σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ἡυχήθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνη σου! Ἀπῆντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιὰν τοῦ ἱερέως κι ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστημένοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῇ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμᾶτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

45. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἅπανου.
Μ' ἓνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δενδρολιβάνου
μ' ἁγιασμὸ τὸ γρασίδι του ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικὰ τὰ λόγια μουρμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θάμμα τοῦ Ἰορδάνου...

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἀθ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάφνη

46. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοὺς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κύμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἦχον τὰ ἄσματοκίτια του, εἶναι γεμᾶτος θόρυβον, κίνησιν, ζωὴν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι !... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα κυκλαδικά, ἐμπορικὰ, σαμιώτικα, κρητικὰ κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ κυπριακὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσὰν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἑν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαϊῶν, γεμίζοντα τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὀξὺν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ἱστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γύρω νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τήνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπεριέργον. Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὁλόκληροὶ ἱστιοφόρων, ἐτοιμάζουν τὰ ἱστία των καὶ χιλιάδες, προσκυνητῶν συρρέουν ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερώματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπεστέρα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου !

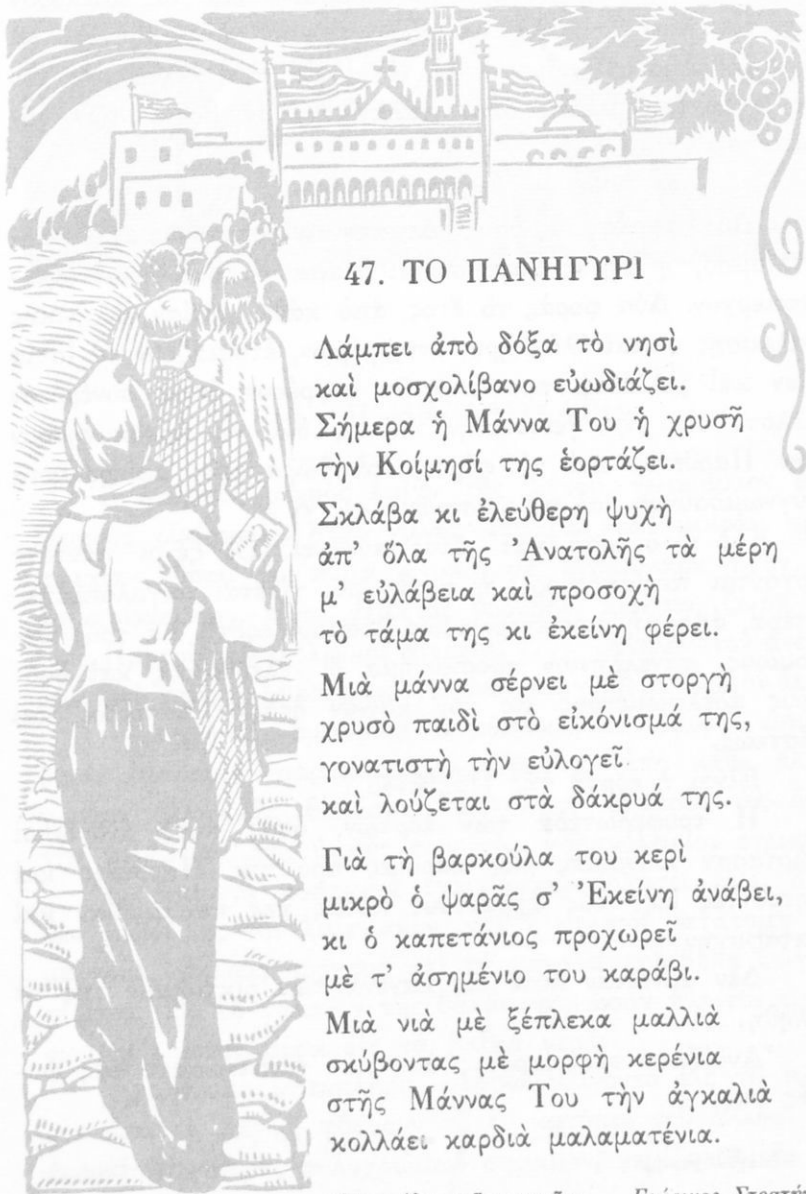
Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας της παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν της τὰ πλήθη...

Ἀνοίξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

Ἄγγελος Τανάγρας

« Μεγαλόχαρη »

47. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει ἀπὸ δόξα τὸ νησὶ
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῇ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ.
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερὶ
μικρὸ ὁ ψαῖς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἄσημένιο του καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιά
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μαλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιῶ » Γεώργιος Στρατήγης

48. Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ήσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπῆρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλαῦοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον—3ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλαῦοι ὡς χειμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ των διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλαῦοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ Ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσαῖα αὐτῆς τείχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαυικοῦ χειμάρρου.

Ἀπὸ πολυάριθμους φυλάς ἀποτελούμενοι οἱ Σλαῦοι τῆς Μακεδονίας, σῦροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικὰ φῦ-

λα, ὡς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν, ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καί, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τεῖχη, ὡς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας, φέρουν μαζί των καί, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φῦλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδροτέρους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλαύων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τεῖχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὕπὲρ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τούτοις ἡ πόλις «θεοφρούρητος, ἁγιοφύλακτος». Ἐχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώρακα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ "Ἄγιος ἀπὸ τὴν ἱερὰν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. "Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. "Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολῖται τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὅποιοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. "Ὅταν ἡρώτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατὶ ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: «Εἶδομεν ἓνα ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσφζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεφε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν «λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλαύους, σφίξει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ.Χ.) ὁ «ἀήττητος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος Ἅγιος Ἀνδρέας».

Πόσας φορὰς δὲν ἔσῳσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἡ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως τοῦ ἤτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

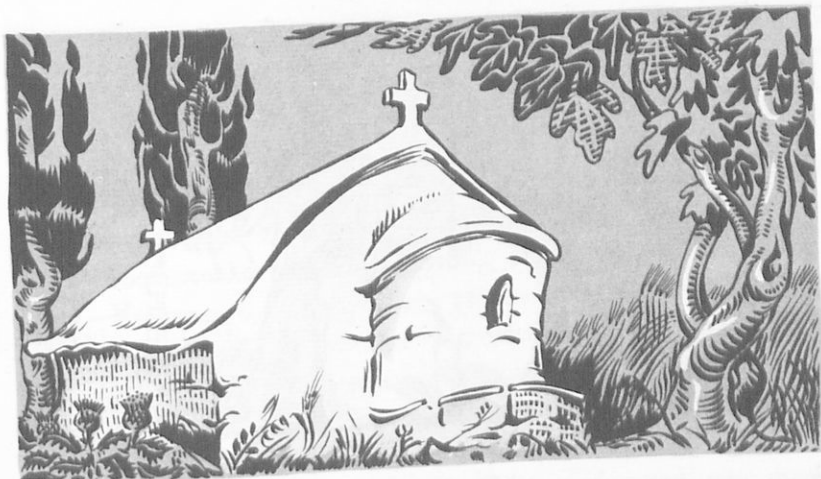
Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ δικαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἀγίου.

Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλαύων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεκόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σωζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

« Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη »

Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου

49. ΑΙ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, πὺ δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι,
μᾶς ἀφῆχαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτειασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Πτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπᾶδες,
ταπεινοὶ κι οἱ δυό τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη 'Αι - Δημήτρη τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χώρῳ, πὺ ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθαίει πιὸ φωτεινό !

Γεώργιος 'Αθάνας

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

50. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτὲ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μέ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα ! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο παιδρὸν, τοιοῦτο μελωδικὸν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Ολοὶ ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἀθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ἦσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινουργῇ ὑποδήματα καὶ ἑκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα ! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. "Ισως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξίς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναύσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μετὰ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκύτατον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. Ἔλεγον πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, μονὴν τοῦ Ἀθωνος, γνωστήν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα-Κώστας ὁ Ὁλλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδία τῆς γειτονιάς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἑσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα - Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκεῖνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μὲ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθησαν ἑκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μὲ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνης ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρῆμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μὲ χαρὰν καὶ μὲ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο ! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρων ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος :

— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου ! Ἐχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοί του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὐμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερά ἀκίνητα ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὐτε ὁ φλοῦσβος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὡς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἑωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικὴ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκείας ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παῖδια, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμᾶτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνά τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμοσύνως διασταυροῦμεναι αἱ εὐχαί.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσουγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρώτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

« Διηγήματα », τόμ. Β'

51. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χριστὸς ἀνέστη ! Ἀνοίγουν
καὶ ὑμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κι ἀγάπη βασιλεύει !

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἀδης ἐνικήθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
κι ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεός μου.

Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη μεγάλη !
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀνέστη ! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε, λυπημένοι !

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς κι ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
κι ὀλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγούδια.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

52. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη ἐκκλησία Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλησία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ νὰ ἀποπερατωθῇ, ἐχρει-

άσθησαν ἐξ ὁλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεὶς μόνον εἴκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολῦτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἐλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδῶρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ὠραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικόν καὶ πολεμικόν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀληθινή της τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἦναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην της. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, πού τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κάθετοι βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἐξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐκτὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολάβῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφίᾳς της.

"Ας κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἐβλεπες ὡραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς με κάταλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ με τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεῖαν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων· ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι με λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελλωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψῖδες ἡνωνον ἀνά δύο τοὺς κιόνας με πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, με τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἡνωνον ἀψῖδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσὴν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσιαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς με τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φώτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν εἴσοδον, εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσά Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκευή· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, ποὺ φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουνον τὸ φῶς των, ποὺ ἠνώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἑγχρωμον ἁρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτιρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησιν, ποὺ νομίζεις ὅτι ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, ποὺ ἐκπέμπει μυριάς ἀκτῖνας καὶ μυριάς λάμψεις!

Κατοικία Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χώρος τοῦ ναοῦ !
Ὑψίστου Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας μὲ
 τὴν φαντασίαν του ἅς ἀνάψῃ τώρα τοὺς με-
 γάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἅς ἐν-
 θυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις,
 τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἀγία Σοφία !
 Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ἡσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὅποιον ὁ ἄν-
 θρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικόλαος Α. Κοττόπουλος

53. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτὲ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἰχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρίνα με τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἐξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιείκειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσῳ Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσάν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει ;
Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νο-
τίους ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς
διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς
κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς
χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη
εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαῖδροι καὶ ἄδοντες προσ-
ῆρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημή-
σουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς
ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον
καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κό-
που των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ
τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του
Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὀλόκληρον βουλ-
γαρικὴν στρατιὰν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον
τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα,
τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς
Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθῆναι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον
σχεδὸν λησμονηθῇ. ἦσαν μία μικρὰ
ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.
Ἡ μετάβασις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐ-
τὴν καὶ φανερώνει ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα της.
Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνόει καλῶς ὅτι αἱ νικαί-
του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

νωσ εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν Ἑλληνισμὸν ὀλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλήν βασιλεὺς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθηναί. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθηναί ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὄχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀκόμῃ ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθηναί ἔγιναν διπλοῦν προσκύνημα : διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς· αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντούς χαιρε-
τίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς
παρέλαβε τὸν στρατόν του καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν
'Ακρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμ-
πρύνθη μετὰ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυ-
ζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενῶν, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ
πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλε-
κτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μι-
κρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νο-
τιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετελοῦν τὰ παλαιόμαχα τά-
γματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία !

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ
Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρο ἀπὸ τὸν γη-
ραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ
ὅλαι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικαί, δικαστικαί, ἐκκλη-

σιαστικά, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμούς καὶ συγκινητικούς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· κάθε λόγον συνάδευον ζωηρόταται ἐπευφημῖαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἓν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερῶματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιουτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσὴ περιστερὰ, σύμβολον τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς

χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος
ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ
τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βα-
σιλέως μὲ γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ
τῶν νικητῶν τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν
εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ
ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

*Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατῶντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκυνητῇ βροντοῦν τὰ φτεροιστήρια.
Στὴν Παναγιά Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πὺν τὰ φτερά ζυγίζει,
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίσῃ,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματοεργὸ καντήλι,
πού 'χει τὸ λάδι του ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...*

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του,
ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν
βασίλισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος
θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

54. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

‘Ο Διγενής ψυχομαχάει κι ἡ γῆ τότε τρομάσσει.

*Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοίξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ, πῶς θὰ τότε σκεπάσῃ,
πῶς θὰ σκεπάσῃ τὸν αὐτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο.*

‘Η ἀνδρική φωνή με τὴν κρητικήν προφορὰν ἠκούετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. “Ὀλος ὁ θαυμασμός τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικόν μας ἥρωα ἔχει συγκεντρωθῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος.

‘Ο γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθεται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσοτέρας ὥρας του μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὁμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ᾄσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἠκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ᾄσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἀρμονικὴν φωνήν.

— Παππού, πόσον ὥραϊα τραγουδᾷς ! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῇς καὶ ἄλλα τραγούδια ;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδοῦσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας ;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὥς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενῆς ; ἠρώτησε τῶρα ὁ μεγαλύτερος ἑγγονος, ὁ δεκαετὴς Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸν Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλαισε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάροντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι ;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον μάθει

τόσα καὶ τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγουν ἀκόμη εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε καὶ ποῦ ἔζησε, παππού, ὁ Διγενῆς ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερον ἀπὸ τρία ἔτη καὶ οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρως ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Καὶ ἔχω μάθει πολλὰ τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος καὶ πατρὸς τῶν δύο παιδίων, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

« Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

» Ὁ Διγενῆς ἦτο ἀκρίτας, δηλαδὴ φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ.Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ καθημερινὰ ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

» Ὁ πατὴρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδὴ Ἀραβ, καὶ ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανὸς καὶ ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη Διγενῆς, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος.

» Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσε λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὅποιοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἣ ἐφονεύθησαν, ἣ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸ μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενῆς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχῃ ἕστω καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὠραῖον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἰς τρομερὸς δράκος μίαν ἡμέραν ὄρμῃ νὰ τὴν κατασπαράξῃ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀήττητον Μαξιμῶ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζί του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους τῆς ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὕτῃ νικᾶται καὶ σώζεται μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενῆς.

» Ὁ Διγενῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς, ρωμαλέος ὡς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ἐνδοξος ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἷς σοφὸς.

»Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρως ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

»Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ὠραῖα ᾠσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῇ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικά ᾠσματα».

Ὁ παππούς, τὰ δύο παιδιὰ καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἑλένη, παρηκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφρωνι. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

55. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ὁθωνος Α', ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν του νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασίλειου, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας Ὁθωνα.

Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον διὰ τοῦ

συνοικεσίου ἐκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ "Οθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θευδέρικον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

ἽΟ "Οθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιουτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε μὲ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανὼ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ "Οθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦταν πρωτοφανὲς γεγονός διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαῖωνα. "Ολοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἅπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

ἽΟ βασιλεὺς "Οθων Α' κατελήφθη ὑπὸ τόσου μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἐδώρισε δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστρίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀναφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δρᾶσις τῆς περιγίπσεως καὶ ἀργότερον βασιλίσσης Θεοφανοῦς.

Ἡ μόλις δεκαοκταέτις Ἑλληνὶς περιγίπισσα διεκρίνετο ὅχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὠραιότητα ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία τοῦ πενθεροῦ τῆς δὲν τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκείνη ἔβλεπεν ὅτι ἐφευγεν ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσαν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ μετέβαινεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευεν πυκνὸν σκότος ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ.

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὅχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνάλογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, οἱ δὲ εὐγενεῖς ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανὼ καὶ τὴν ἡγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοὺς τῆς περιγίπσεως μερικοὺς Ἕλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην φοράν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὁθωνος. Ὅταν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν μικρὰν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν πρόδον.

Ἡ κομψότης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

καὶ πρὸ πάντων ἡ φιλανθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὁθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαράν πριγκίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα. Καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅταν ἐβλεπον τὰ πολλὰ καλά, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ Ὁθων Α' καὶ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ὁθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανὼ ἔμεινε χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ὁθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα ἀκόμῃ.

Μὲ ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως - υἱοῦ της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία ἦτο πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποῖαν ὤφειλε νὰ μὴ ὑπολογίζῃ οὔτε κόπους οὔτε χρήματα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανὼ, ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρίδος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὑπήκοοί της ἠδύναντο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα. Ἀλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμορφώθη μὲ τόσῃ φροντίδι ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του, ὥστε ἐπωνομάσθη « θαῦμα τοῦ κόσμου ». Καὶ ἐβασίλευσεν

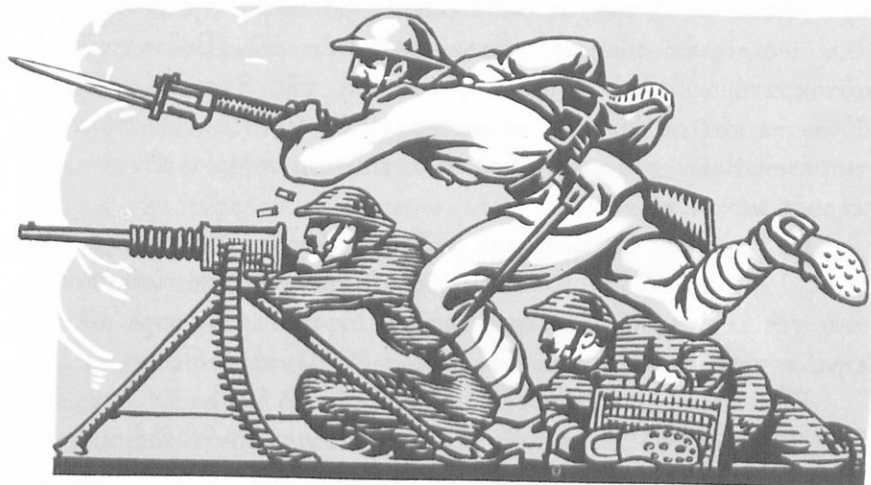
ὄχι πλέον ὥς ὁ τραχὺς μεσαιωνικὸς βασιλεὺς τῆς Δύσεως ἀλλ' ὥς εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων συγγενῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαίωνος. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεκήρυξε μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃ εὐγνωμοσύνῃ ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα πριγκίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανῶ !

Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὥς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνὶς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

56. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἥ ὁποία εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναικες συγκεντρωμένοι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδῆλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γυρὸ μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὐθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποῖαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, ποῦ ἐπιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐκλείσει συμμαχίαν μετὰ τὰ τρία βαλκανικά κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραί, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι.

Ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλίκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, ποῦ ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅ ρά μα τα Ἐκλείσει τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μείνῃ μόνος του μετὰ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπείσοδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μετὰ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συνάδελφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαζεν ὅμως μία σκέψις : Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέ-

ροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν. Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἑτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντρώνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτησε τὸν υἱὸν του μὲ λόγια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκόν σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδείλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλη σκηνήν, ποὺ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἐνὸς οἰκίσκου μία μάννα ἀπεχαιρέτα τὸ παιδί της, ποὺ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα ;

— Στὸ καλὸ ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

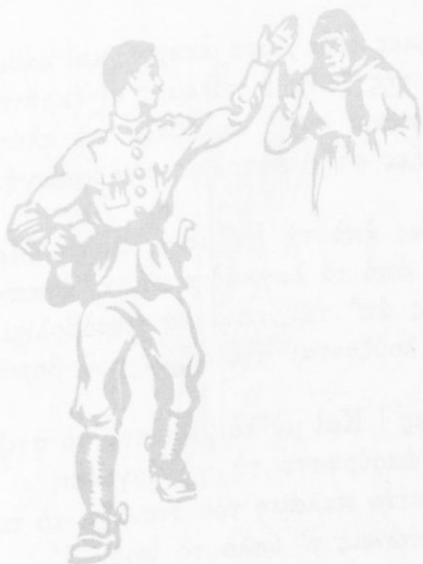
Ἡ μάννα, ποὺ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικούλα τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ ἐκείνας, ποὺ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωμεν ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποὺ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἥρωισμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλύσειος. Ἐσχόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικαὶ ἱστορικαὶ σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἀξίον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικούς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἡρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

Γεώργιος Τσοκόπουλος

«Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν»

57. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τούς νικηφόρους πολέμους 1912 - 1913)

Ἄφῃκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς πατρίδος τὴν κραυγῇ.

Ἦρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μωριᾶ,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιὰ τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κῦμα τοῦ βοριά.

Ἦρθες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουκτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σάν τήν άνεμοζάλη, σάν άστραπή
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτίριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἄσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῇ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ανασύρεις τολμηρῇ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ανοίγεις ἑξαφνα στὰ θαμπωμένα μας μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

Ἀριστομένης Προβελύγγιος

« Ποιήματα »

58. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὄπλισμόν καὶ ἀριθμόν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλληνας στρατιώτης διητήρησεν ἄκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἡρωικῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἀμυναν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπεροχὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποίαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθὺς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων τῆς καὶ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀντάξιοι συνεχισταὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων τῶν.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 4/11/40

Ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλῖται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταντῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῇ προσωρινῶς ὑμῶν. Σᾶς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐχαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικὰς συνθήκας δυσμενεστάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, μὲ ἐλάχιστον πυροβολικόν, μὲ ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκρατήσατε ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῇ ἐναντίον ἐξαπλάσιων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν δυνάμεων.

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνηργήσατε ἐπὶ τριήμερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θαρραλέαν μέχρι τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καὶ κατελάβετε κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συνελάβετε αἰχμαλώτους ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας, ἐκερδήσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

Μὲ τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε μὲ τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὀλοκληρωτικῆς νίκης.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπεσαν κατὰ τὸν ἱερόν τοῦτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαί μου συνοδεύουν τὰς ψυχὰς

τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰωνία.

‘Ο Διοικητῆς σας εἶναι ὑπερήφανος δι’ ὅλους σας.

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Λαβάκης

Β'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/5/41

.....

‘Η Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδῆς μάρτυς τούτου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ πάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν καὶ συνεχῶς εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π.Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἑλληνες δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγῳ ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους της ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολυαρίθμους ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους κατῴρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἀλλὰ οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα τὰ ὁποῖα μετέρχετο, κατῴρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν κατοίκων της.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρις καὶ ὁ βασιλεὺς μᾶς ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλης αὐτῆς τιμῆς πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ ἔργον, ἀλλ’ ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅλων μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν’ ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ, πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησεν ὅλως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παραβιάσῃ

τὰ Ἑπειρωτικὰ σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὐρίσκεται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὐρίσκεται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κτυπημάτων τοῦ ἥρωικοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειας, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἔντρομον στρατόν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιός τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιός τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἥρωικοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

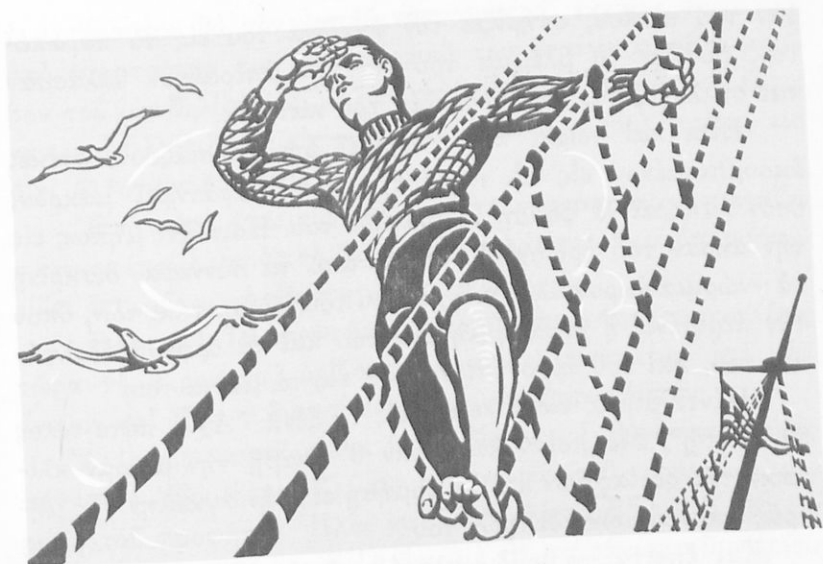

59. ΕΜΠΡΟΣ

Γιά τή νίκη έμπρός,
εἶν' ὁ δρόμος λαμπρός.
Νά ἡ δόξα, πού ἀνοίγει στή μάχη
τά χρυσά της πτερά,
σάν μιάν ἄλλη φορά
στῶν Ψαυῶν τήν ὀλόμαυρη ράχι.

Κι ἂν εἶν' σκοτεινιά
καί βαρειά καταχνιά
κι ἂν ἡ νύκτα δέν ἔχη φεγγάρι,
λαμπρὸ φῶς ὁδηγεῖ
στή δαφνόσπαρτη γῆ
ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη.

Τῆμος Μωραΐτινης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. Ἄχ ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του !

Ὁ « Ἅγιος Νικόλαος », τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρίζει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ παννιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καί, μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ παννιά.

Ὅταν τελειώσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν πρῶ-

ραν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ παραπέ-
τον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν
καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἔτσι καὶ τώρα, ποὺ γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει
ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακράν,
ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως εἰς
τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, διακρίνῃ
τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χωρίου του, τὸ σπιτάκι των, ὅπου
τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφά-
κια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια του.

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. Ἀχ ! πότε τέλος
θὰ φθάσῃ ; Μὲ ποῖαν λαχτάραν θ' ἀναβῇ τὴν μικράν κλί-
μακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μη-
τρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του !

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν ὁποίαν
θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγῦρό του, θὰ
τοὺς διηγηθῇ εἰς ποῖα μέρη ἐταξίδευσε, ποῖα καὶ πόσα πρά-
γματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους τόπους !

Εἶναι πολὺ ὥραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ
ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγα-
πημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὥραία ἡ ξε-
νιτειά.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον
λόγον. Μὲ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς
μισθόν του, ἔχει ἀγοράσει δι' ὅλους κάτι τι· διὰ τὸ ἐν ἀδελ-
φάκι του ἐν ζευγος παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὥραϊον κα-
πέλλον, διὰ τὴν μικράν του ἀδελφὴν ἓνα χρωματιστὸν μαν-
δύλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πήχεις
ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποῖαν χαράν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν του
καὶ μὲ ποῖαν χαράν θὰ τὸ πάρῃ καθένας ! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ

ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλῃ ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ν' ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά ! Τὰ σύννεφα, τὰ ὅποια τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἔξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

Ἄ ! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του ! Ἐφθασαν τέλος πάντων ! Ἰδοὺ ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλίας καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μὲ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλώνονται μὲ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

Ἄ ! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. Ἄς ἤμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερά ! Ἄς ἤμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὅποιοι ἤλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν, νὰ ὀρμήσῃ ὡσὰν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, πού δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει !

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὡσὰν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, φουσκώνει ὅλα τὰ παννιά καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά ! Ἐφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν τώρα μία μία, λευκαὶ ὥσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὅποια βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολῶνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το ! Νά το ! Νά ἡ καπνοδόχος, ποὺ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρά. Νὰ καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὅποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται : Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του ; Ἡ μητέρα του θὰ ὑφαίνει καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. Ἡ μήπως ἐπῆραν εἰδησιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον ; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει μὲ καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνῃ.

Ἄλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσίν του τὸν ἀποσπᾷ ἑξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοίαρχου.

Ἐχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ παννιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρρ ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὅποια παρακολουθεῖ τὸν « Ἁγίον Νικόλαον » δεμένη μὲ χονδρὸν παλαμάρι. Ἐμβαίνει ὁ πλοίαρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾷ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτήν. Κάθεται εἰς τὸν πάγκον καὶ κωπηλατεῖ μὲ ὕσση δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύωνται μερικοὶ ἄνθρωποι.

Ἄχ ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα ! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὥσάν νά θέλῃ νά σπάσῃ ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλὰ εἰς τὸ σπιτάκι των ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανὲν ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ !

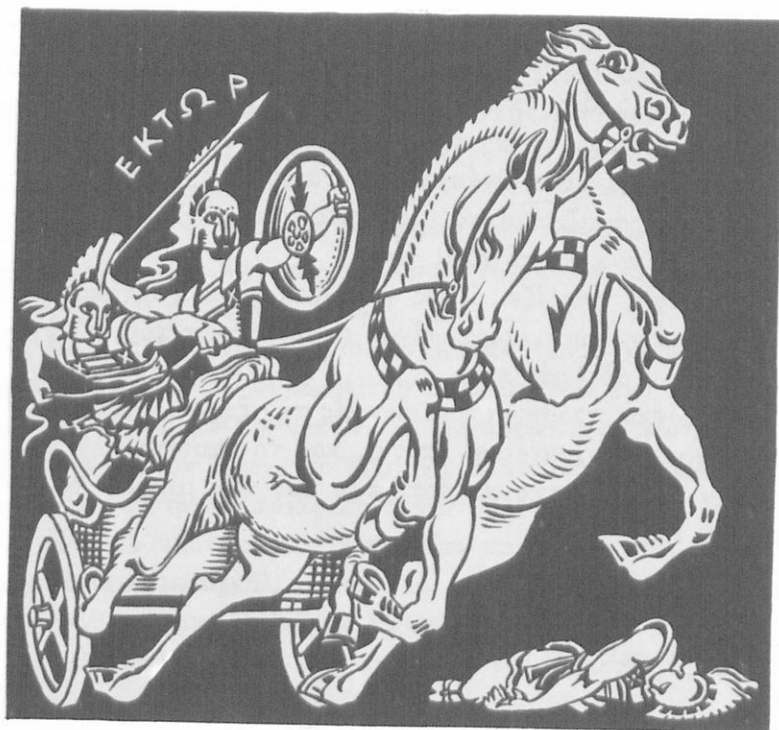
Ἄλλὰ ποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναῖκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὅποια ξεφωνίζουν χαρούμενα εἰς τὸ πλάι της ;

Ἄ ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ' ἀδελφάκια του, τ' ἀγαπημένα του ἀδελφάκια !

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὁρμᾷ εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν !...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

61. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλίου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἔκτωρ ὁδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαιτίσει τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτὴ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφὸν καὶ μὲ τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Ἑκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὥραίας πατρίδος του· γρήγορα ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιᾶς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἀνδρομάχην καὶ τὸν μονάκριβον Ἑκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς τροφοῦ.

Θλιβερόν μειδίαμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἑκτορος, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὥραία Ἀνδρομάχη δακρυσμένη τοῦ ἔσφιξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπεν :

**Συγκινητικοὶ
λόγοι**

— Καλέ μου Ἑκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη καὶ φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέφουν. Εἶπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἄθῳον βρέφος ; Θέλεις νὰ μείνῃ ὀρφανόν ; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακό-τυχον, ἡ ὁποία θὰ μείνῃ χήρα, ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος ; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν καὶ θὰ σὲ σφάζουν ;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τείχη, διὰ νὰ ζήσης καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς. Διότι, ἂν μοῦ μέλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερα νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χρώματα ἄς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς καὶ σὺ, καλέ μου Ἑκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀπομείνῃ καμμία παρηγορία παρὰ πικρίαι καὶ βάσανα.

Μήπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς ; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς, καθὼς καὶ τοὺς ἐπτὰ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμένη μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἀρτεμις μὲ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

Ἔκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι' ἐμὲ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένος σύντροφός μου !

— Ἀνδρομάχῃ, ἀπήντησεν ὁ Ἔκτωρ, μὴ μὲ πικραίνῃς· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἀνάνδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· μὲ τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τεῖχη, εἰς τὰς σεβαστάς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρῶας ;

Ἀλλὰ καὶ ἡ καρδίᾳ μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην πρᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Συνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, μὲ βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ ἡμέρα, ὅπου θὰ χαθῇ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πρίαμος καὶ ὁ ξακουστός λαός του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσον τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφὴ τῆς ὀνομαστῆς Τροίας, οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων, οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ ἰδική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σέ σύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαίῃς καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφοράν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρύλητον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σέ ἔχῃ σκλάβαν τῆς, θὰ σέ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερόν ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σέ βάξῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνῃς εἰς τὸν ἀργαλεῖόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σέ βλέπουν οἱ Ἀργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη μὲ τὴν στάμναν εἰς τὸν ὦμον :

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρώων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ αὐ-

ζάνη, ὅταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῇ ὁ καλός σου Ἕκτωρ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ ὁ τάφος μου γρήγορα ν' ἀνοίξῃ καὶ τὰ μαῦρα χρώματα νὰ μὲ σκεπάσουν παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηνοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἕκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθῃ σιωπηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο του χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν Ἕκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς τροφουῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του, καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὅπλα του καὶ νὰ ἀνεμίζῃ τὸ λοφίον τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδίαμα ἀνῆλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρός.

Ἀφῆρσεν λοιπὸν ὁ Ἕκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν του καὶ μὲ τὰς κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσεν ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ὑψώνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεήθη εἰς τοὺς θεοὺς :

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἅς δώσῃ ἡ χάρις σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου· ἅς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου, ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα, τὰ ὅποια ἐπῆρε πολεμῶν πρῶτος τοὺς ἐχθρούς του, νὰ τὸν χαιρέτῃ ὁ λαός του φωνάζων : « Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἕκτορα ! ». Νὰ καμαρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στοργικὴ του μήτηρ.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀνδρομάχην, ἡ ὁποία τὸ ἔσφιγξεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλῃν μὲ

βαθύν αναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της ἐκυλίνοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸν δὲ μειδιάμαα ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη της.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἑκτωρ νὰ κλαίῃ, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν :

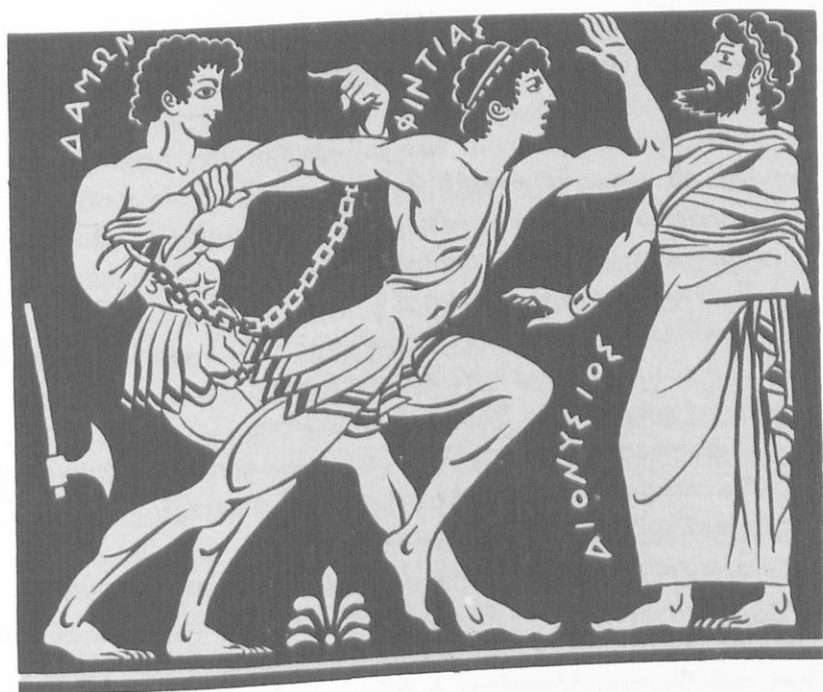
Ἀγαπητὴ μου Ἀνδρομάχῃ, μὴ μοῦ θλίβεσαι· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου· ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφει ἡ μοῖρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπαινίδες εἰς τὴν ρόκαν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῶας θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἑκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχῃ περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικόν της χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολυλάκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν της...

Ὅμηρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος.

62. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

‘Ο εἰς ἄντι
τοῦ ἄλλου

‘Ο Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελφικοὶ φίλοι καὶ ἔζων εἰς τὰς Συρακούσας, πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμοσίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ κατεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ’ ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλακισθῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰκογενειάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἄντ’ αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδία δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μετὰ τὴν πεποίθησιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδίκην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μεγίστη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξις τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμά του εὐχαρίστως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὅμως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης.

**Σωτηρία
καὶ τῶν δύο**

Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ τότε διὰ τὴν αἰσχρὰν προδοσίαν τοῦ Φιντίου, βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἑτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀθώου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος μειδιᾷ μὲ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μωρίαν τοῦ Δάμωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλησιάζῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρὰ τοῦ δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χειῖρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἐφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβώδεις ἀκούονται :

— Ὁ Φιντίας ! Ὁ Φιντίας !

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἄλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκεν, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῇ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῇ τὴν ὑπαρξίν τοιοῦτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντίαν καὶ τὸν Φιντίαν εἰς τὸν Δάμωνα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

« Γεροστάθης », τόμ. Γ'

Λέων Μελάς

63. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

Ἀνάμεσα
ἀπὸ κιβώτια

— Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κυρία Εὐφροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστάκης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινὸν τοῦ μαθήμα. Διατί ; Πότε θὰ διαβάσης ;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἓν ὀπωροπωλεῖον, εἶχε σταματήσῃ ἐν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν. Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γελαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν ἐχαιρέτισα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυγε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα :

— Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ ;

— Δὲν τὸ βλέπεις ; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ χέρια του νὰ πάρῃ ἓν κιβώτιον· μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὅμως ὠμίλει σοβαρῶς καί, ἐνῶ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως:

— Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὖξησιν. . .

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφοράν, μοῦ εἶπεν :

— Τί νὰ κάμω ; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἵμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ιδιοκτῆτην σκυμμένον εἰς τὰ τετράδιά του — καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ μὲ ἐδέχθη, ἂν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὅμως τὸ διακόπτω συνεχῶς· δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθισα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἤλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἤλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσουν πελάται. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μὲ τὴν λάμπαν εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποὺ ἔχεις ὅλον τὸν καιρόν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατο μὲ τοὺς γονεῖς σου. . .

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώναξαν πάλιν ἀπὸ ἐν ἄλλο αὐτοκίνητο νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μὲ μῆλα.

— Τώρα δὲν ἠμπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπε. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἐργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, ποῦ ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῇς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχισμένος.

Ἦθελσα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστὸν καὶ ροδοκόκκινον, ποῦ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεῖς. Καὶ ἤξευρες, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως !

Μάθημα
δι' ὅλους

Ἡ κυρία Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχα-
μογέλασε καὶ εἶπε :

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὐγέ του ! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρωτὰ του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσης μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγώ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσης τὸν ἐξαίρετον συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγώ νὰ κάμω μὲ τὴν ἄδειάν σου. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

64. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἐβλεπον οἱ χωρικοὶ ζευγὸς πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν των στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὥς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγερὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται μυριόστομος.

— Πυρκαϊά ! Πυρκαϊά !

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σῶσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σῶ-

σουν τὴν οἰκίαν ἐκεῖνην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῇ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παρθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῶ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σῶσουν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὀρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ περίξ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηρὰν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψώνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὅποια ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνει δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγὰς τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σῶσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσοὺς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἥρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξῆλθε πλέον, ἐσχέπασε μὲ τὰς πτέρυγὰς τῆς τοὺς δύο νεοσσοὺς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ τὰ σῶσῃ.

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

65. Η MANNA

« Μάννα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ᾶ ! τί ὄνομα γλυκό !

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τῇ μάννα πού λατρεύει,
σὰν τῇ μάννα πού πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάννα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο πού φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάννα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάννα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ δλόθερμα φιλιὰ.

Δυστυχῆς ὅποιος τὴ χάνει !
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος !
Σὰν τῇ μάννα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάννα πιά δὲν ἔχει
« μάννα » κρᾶζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάννα » στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός !

Γεώργιος Μαρτινέλλης

66. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὅμως
ὁ ἀγαπητότερος μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ « κα-
λὸ παιδί », ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα, πού ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον ! Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησιν
του, ὕψωσε τὸ ποτήριον του καὶ προέπινε εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἐξῆς ὠραῖα λόγια :

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσι ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἤσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκείνην ψηφοφορίαν. . .

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλαὶ φωναί.

— . . . Διότι — ἐξηκολούθησε δακρύων ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον « ὁ καλὸς Παυλάκης », ὁ μαθητῆς τῆς θῆς τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, πού εἶναι κανεῖς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὥς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἴπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος : ὁ « καλὸς Παυλάκης » . . .

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη ! ἤκούσθη μία φωνή.

"Οἱοι ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν :

— Ἐνθυμεῖσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὅλων τῶν συμμαθητῶν του. "Ο,τι εἶχε τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμούς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητῆς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλέον ἀδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμὸν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μόνος του τὸ πρόγευμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔβαζεν ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκην του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχότερους τῆς τάξεως. "Οταν ἔχανε κανεῖς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. "Οταν εἶχε λησμονήσει κανεῖς εἰς τὸ σπίτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἐδίδεν ἄλλον. "Οταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ τὸ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν κάποιος

πτωχὸς συμμαθητὴς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμάς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλῃ. Ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαίνετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητής. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ « καλὸς Παυλάκης ». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

— Μάλιστα, μάλιστα ! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Θυσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον. . . ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύθητε. Περὶ τούτου νὰ εἰσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἐγένινεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτόν μου διὰ τὸν μαθητὴν του. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόπως τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγίαν του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐνηγκαλίσθη δακρῦν τὸν παλαιὸν του μαθητὴν καὶ τὸν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον « ἄριστα », τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ « καλὸς Παυλάκης » ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιρβάνας

67. ΘΕΛΩ ΝΑ ΚΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ κτίσω ἕνα σπιτάκι
στή μοναξιά καὶ στή σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχούλα.
Δέ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στή χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους
Δέ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κύμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
Δέ θὰ τὸ κτίσω ἐκεῖ.

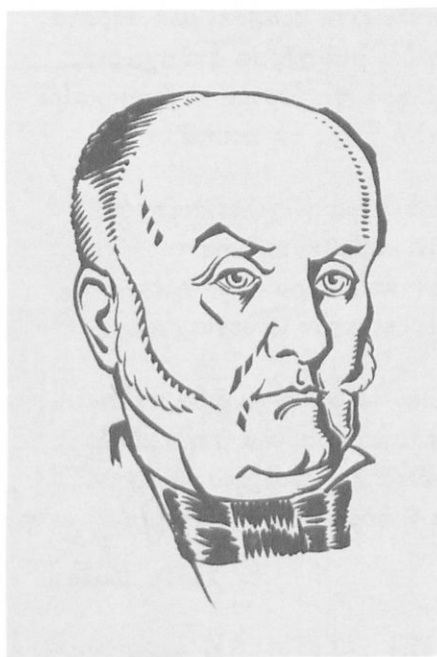
Ἄτελειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
 σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
 σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
 καὶ ὁ ἥλιος τὴ κτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
 τὸν καβαλλάρη νηστικό,
 τὸν πεζοπόρο διψασμένο
 θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ κτίσω
 μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
 πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζει
 κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

68. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

‘Ο ‘Απόστολος ‘Αρσάκης είναι εἷς τῶν μεγάλων ἔθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἱδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι’ ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς.

‘Εγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμη ὑπόδουλος, τὴν 6ην ‘Ιανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου ‘Ηπείρου Χοτάχοβον.

‘Ο πατὴρ του Κυριᾶκος ‘Αρσάκης ἦτο εὐπορος κτηματίας. Δι’ αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ ‘Αλῆ πασᾶ τῶν ‘Ιωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν περιουσίαν του. ‘Ηναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυ-

γον καὶ τὰ τέκνα του καί, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῇ ὁ ἀδελφός του καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετῆς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεῖός του Γεώργιος τὸν ἡγάπησε ἰδιαιτέρως καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ θείου του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ». Ἐξέδωκε μάλιστα καὶ ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱατρός καὶ ταχέως κατέλαβε μεγάλην δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη καὶ ὡς τέλειος σύζυγος καὶ πατήρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῇται ἀπὸ ἠθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μεταξὺ των. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἁρμονία ἐπίστευεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀνατρέφωνται καὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται μὲ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν καλαὶ μητέρες.

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα τῆς ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπον νὰ βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξίν της. Ἄλλ' ἂς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ιδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ σκοπὸς των ἦτο νὰ συγκεντρώνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαράς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου ἔθνους μας, διὰ νὰ μορφώνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὅποια θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά των ὅμως ἦσαν περιωρισμένα. Ἐστήριζον πρόπαντὸς τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰς συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῇ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἃν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν ἵδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας της, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη της ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἦτο ἕτοιμον τὸ κτίριον, τὸ ὅποιον σώζεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του : « Ἀρσάκειον ». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναός, ἡ Ἀγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὠνομάζετο ἡ ἐνάρετος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὄχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς ἡγωνίσθησαν νὰ διδάξουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς χωρία τῆς Μακεδονίας, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶχαν σχεδὸν λησμονήσει τὴν ἑθνικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσότεραι Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν των βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεῖ ἐξελέγη καὶ βουλευτής. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ἤθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ δὲ μεγαλυτέρα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὡμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολὴ μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν υἱείαν του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἑθνικοὶ εὐεργέται καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἑθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἔχει σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτριά ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα « Ἀρσάκειον ».

(Διασκευὴ Γ. Ν. Καλαματιανοῦ)

Ἀναστάσιος Γούδας

69. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις πρὸ ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούνιαν. Ἀφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἠρεμα ἡρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλόν του στῆθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἄθῳον χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του.

Τότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδώρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτάς τὴν ὀρισμένην λειτουργίαν.

Πρώτη ἀπ' ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν :

— Είμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποὺ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασιλίσσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῇς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνης τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης καὶ θὰ ἐκτιμήσης τὰ θαυμαστά προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητὴ, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Ἔπειτα ἤλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτῇ, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον πολυτίμος ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν μου. Χωρὶς ἐμέ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμέ θὰ ζῇς ἀναίσθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλήθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερὰ ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσης τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἁρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλῆ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτῃ ἐπλησίασεν ἡ ὁσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὁσμὴν τῶν μύρων, τὴν εὐοσμὸν κνίσσαν, τὴν ὁποῖαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἐγώ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσης.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

— Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασιλεῖον τῆς φύσεως, ὅ,τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαιμάργων, ἐγώ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγώ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή.

— Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

— Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἡ πιστοτέρα ἀπὸ ὅλας σας.

Καὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφερῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρῖγος καὶ ρώμην καί, χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον κατέβαινε, τόσον ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκανθώδης. Ὅσον ἐπροχώρει, τόσον ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγίνετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνωνται σπάνιαι. Οἱ ἕως τώρα στιβαροὶ ὄμοι τοῦ ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες νὰ αὐλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀκμαῖαι αἰσθήσεις του ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζουν. Πρώτη ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐθόλωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἐορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις ; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἕως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον ἐύρεθῃ ἐξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκατέλειπε καὶ αὐτή. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρὰ τῆς ὁσφρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπνίξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους, καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρων δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὤτά τοῦ δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωινῶν ᾠσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμοσύνους κραυγὰς τῶν παιδίων.

Ἡ ρὶς τοῦ δὲν ὠσφραίνετο τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃς ἀνέμενεν αὐτὸν τὸ πρωινόν τοῦ ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκεῖνο σαρκίον μόνον ἡ μνήμη ἔζη ἀκόμη καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὠραῖον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερριχήθη εἰς τὰ γόνατά τοῦ. Ἦπλωσε τοὺς μικροὺς τοῦ βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρων ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἀνεσκίρτησε. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές τοῦ ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τὰ ἄχρῳα χεῖλη τοῦ ἐφίλουν τὰς ἁγνὰς παρειάς τοῦ, ἄρρητος ἱλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ.

Ἡ ἀφή δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχυσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννινος

70. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιά περαστικὴ
γέρος πτωχὸς ἔχει καθίσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιὰ ψυχή, πού ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος φτωχὸς — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλὸς ! τυφλὸς ! Δὲ βλέπει !

“Αχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μααραμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάι-πλάι.

"Ομως κανείς τὰ γηρατειὰ
τὰ χιονοσκέπαστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη ...
"Αχ ! θὰ περάση τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη ...
Γι' αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει :
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει ...

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μέσ' στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώση
χρήματα λίγα, μ' ἀρκετά,
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώση.
— Σοῦ εὐχετ' ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμὲς καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μπορούσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πῶς σπλαγχνικά τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεῶντας πάλι
καθὼς τὸν ἐλεῆσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγορ Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα.
Τοὺς χαμογελᾷ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην της νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχοίνων.
Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλωροί, καρδερίναι
καὶ σπίνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ βου-
νοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέ-
ραν του.

Ὁ κὺρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρῆν καὶ τὸν Ντορῆν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποὺ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλος μὲ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφον του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὥσάν νὰ βλέπη παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλά εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῇ προσευχὴν του :

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος !..

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλὴν του.

Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τώρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

"Ελα, Ψαρῆ μου ! "Ελα, Ντορῆ μου ! "Αιντε, πουλιά μου ! .. Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τὸν πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. "Οπισθέν των τὸ ὕνιον ἀναποδογυρίζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποὺ ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

—"Ελα, Ντορῆ μου ! "Αιντε, Ψαρῆ μου ! ..

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρῶ-
τα, τὸν ὁποῖον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κύρ Πανάγου.
Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγί-
ζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ
ἐμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέρα, μὲ τοὺς
θορύβους τῆς· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν
αὐτὴν τὴν στιγμὴν μὲ τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ
καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ
ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ
πρωινὸς ἀῆρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑπο-
κάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

— "Ἐλα, Ψαρῆ μου ! "Ἐλα, Ντορῆ μου ! "Αἰντε, πουλιά
μου ! ...

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ
καθίσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλί-
γον νὰ ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυ-
ρωμένους κλάδους ἀπὸ σχοῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ
ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὀλόξαν-
θον ὄνειρον ἀπὸ στάχια, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν. . . Γυρίζει
καὶ μὲ βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γειά σου ! μοῦ λέγει μὲ ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν
καλημερίζω.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλῆ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἰ-
χον ἀποκαλυφθῇ, ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐφημερίς « Ἐλευθέρον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπίρος Μελάς

72. Ο ΖΕΥΓΑΣ

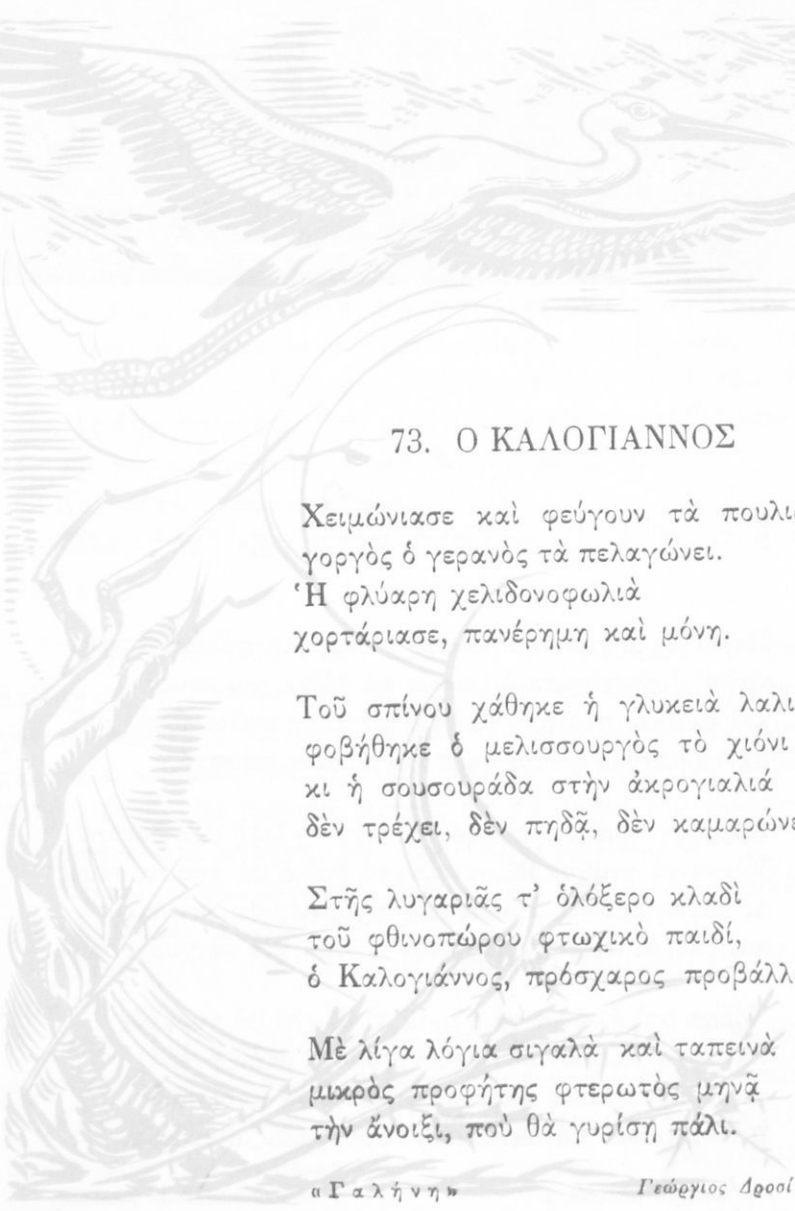
Βαριά τ' ἄλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφρᾶτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγᾶς τὰ βόδια του κεντᾶ·
καὶ ἐκεῖνα, ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἄλέτρι, στὸ ζευγᾶ, ποὺ τὴ ζωὴ μᾶς δίνουν.
"Ὅταν τὰ στάχια θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θὰ ἀποστάσουν,
οἱ παραγυιοὶ τὶς ὑψηλές τὶς θημωνιές θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θαῦρουν καλαμιὰ πολλή, γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἀλώνια τὰ χρυσᾶ τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύννεφο τὴ σκόνη στὸν ἀγέρα,
κι οἱ λιχνιστᾶδες παρεκεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

« Ἀνοιχτὰ μουσικὰ »

Ἀλέκος Φωτιάδης

73. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελιδνοφωλιά
χορτάριασε, πανέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκειὰ λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λίγα λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς προφήτης φτερωτὸς μὴνᾶ
τὴν ἀνοιξι, ποῦ θὰ γυρίσῃ πάλι.

« Γ α λ ῆ ν η »

Γεώργιος Δροσίνης

74. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

**Ἀπροσδόκητος
ἐπισκέπτης**

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὥς νὰ ἔρριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου
μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς τὸ
κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν
τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς
ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον
εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε
καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος ὁ
σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ μὲ
θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν
λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερὰ του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ με παρετήρησε με τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποίαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπεῖχον τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ με παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σύρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαιμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθισα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἑτοιμος νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἓν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρατήρει· μὲ παρατήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοιχτόν.

Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του.

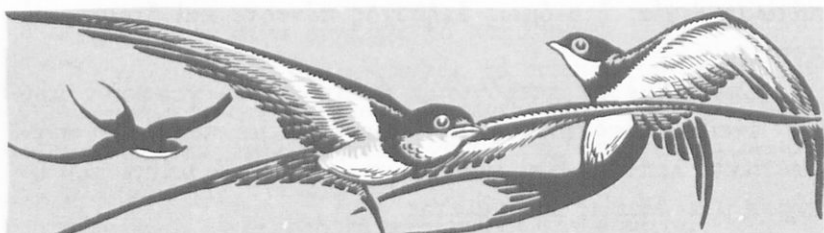
Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »

Ἰωάννης Κονδυλάκης

(Διαισχυὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

75. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοίξεως**

Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαιρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πτερωτοὶ ψάλλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γύρο πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοίξεως αὐτῇ, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ναί, ἡ ἀνοιξὶς ἦλθεν ! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανός, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξὶς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα τῆς τὸ ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὠραίων ἡμερῶν !

Τὰς εἶδατε, τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἀέρα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιὰς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὥραία ἐποχὴ ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἔρχεται μαζί με τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

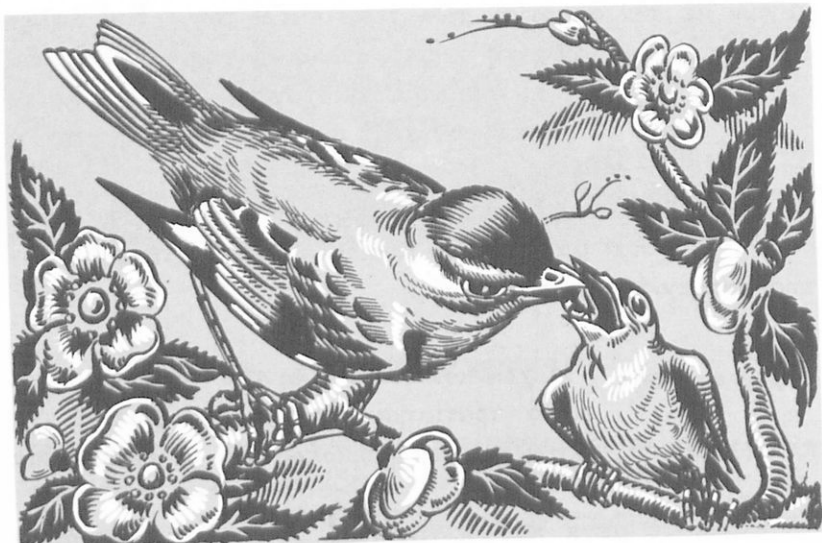
Ἄρεται της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπρονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματος της. Εἶναι καὶ εὐεργέτις τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κύνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὅχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά.

76. Ο ΜΑΪΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἑορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἑναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινὴ δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν φαιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἕντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρική, συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὥς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὥς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ᾄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

—Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἠμπορεῖτε νὰ τονίζετε ᾄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας ! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ᾄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

—Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ᾄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνόν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωινήν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

—Νά, ὁ κῆπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

77. ΠΡΩΤΗ ΜΑΓΙΟΥ

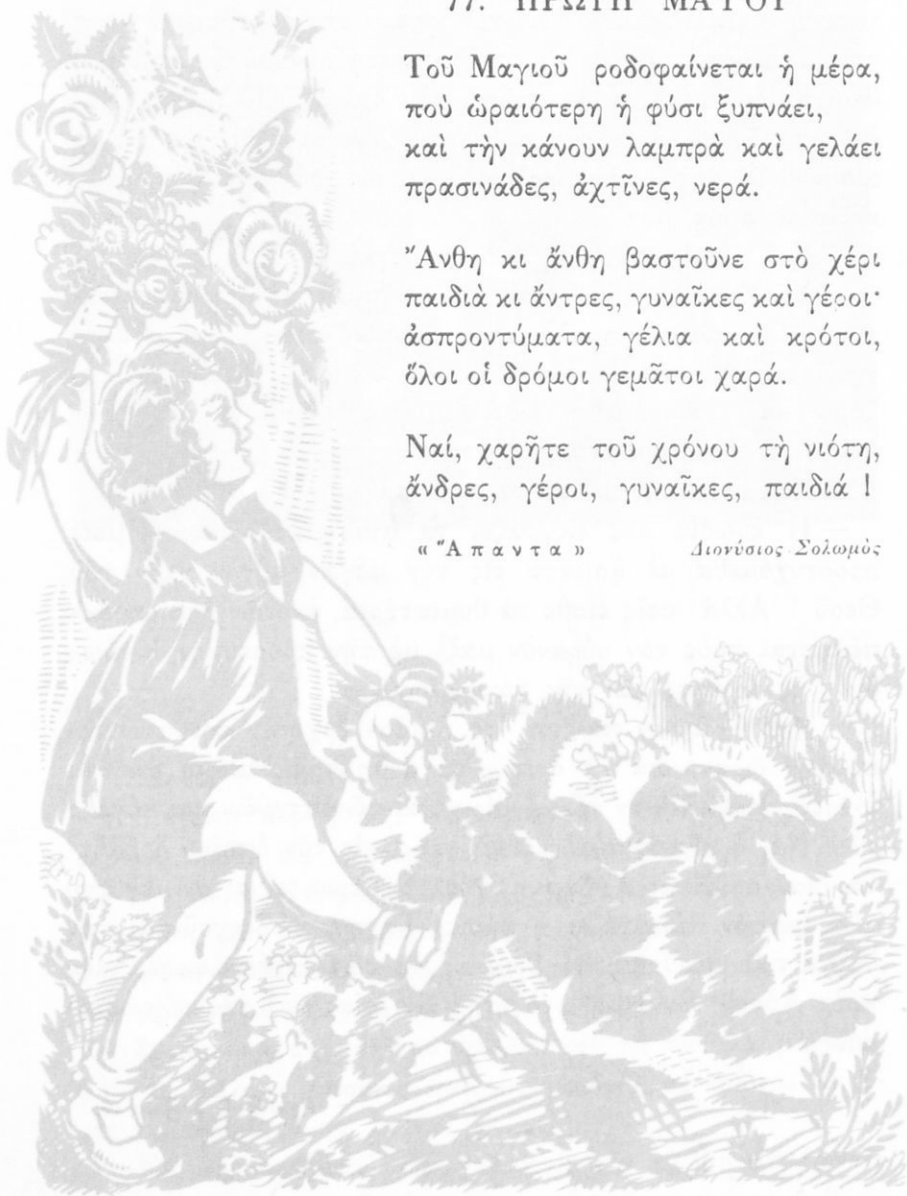
Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
ποῦ ὠραιότερη ἡ φύσι ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελαῖ
πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
ἀσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τῇ νιότη,
ἄνδρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

« Ἀ π α ν τ α »

Διονύσιος Σολωμός

78. ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὅποιος κατάγομαι ἀπὸ ἀσταχοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνάς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφήνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολαύσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόχον. "Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὡς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμφωνύχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἕκαστος !

"Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμόν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των ! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίαις ἐμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

”ὦ ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των ! Τί μαγεία ! ”Ὅλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

—’Αστακοί ! ’Αστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Παρετήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκυρον, τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

”Ἴσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. ’Ασφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκυρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπνιξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλιως εἰς αὐτόν. ”Ἴσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

’Αλλ’ εἰς τὴν Σκυρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των :

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι’ ἀστακοὺς μὲ μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχονται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὄπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψιν των.

Τοὺς λίχμαλῶτους τῶν αὐτοῦς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἄλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσύχους ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν με προσοχὴν ἐντὸς καλῶν μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχοίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

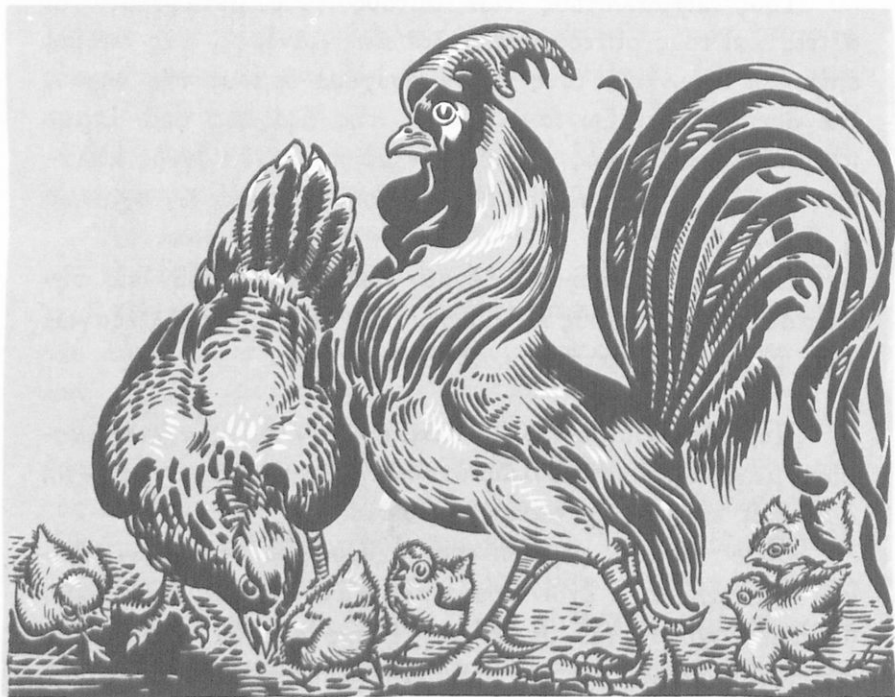
Ὅσοι τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλᾶθους, τοὺς ἐτοίμους πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμάλωτοι ἄστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτατον ὀπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον με ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάμνει βιασιότατος κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακάς του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάμνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης ! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του με τὴν πλαδαράν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἄστακὸν με τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

79. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνασιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην Καθηγητής, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἐν ὀρνιθοτροφείῳ. Δύο μορφωμένοι ἐντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῇ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἐν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπό τινων ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ υπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ἰδιοκτῆται των μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἶχομεν ὑποσχεθῇ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασσεν ὁλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδίζωνται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχωνται. Πυκνὰ δενδρύλλια φουντουκιῶν καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐπίθεσιν ἱεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον μὲ ὀρμὴν εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν, βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια, προεφυλάσσοντο ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἱέρακες δυσκόλως τὰς διέκρινον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιποιητικώτατοι καὶ προθυμότατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφερον εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφερον εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὀρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἀρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν μὲ εὐχάριστον ἑκπληξιν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ ἐκκολαπτική μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο μὲ φιλοκομμένην τροφὴν καὶ ἐκοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὁποῖαι ἐγέννων σχεδὸν καθημερινῶς ὥα, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένοι. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὀρνίθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἵδους. Εἰς ἰδιαιτέρον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλοπούλας.

Οἱ ὀρνιθοτρόφοι μᾶς ἔδιδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζωύφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλερικά, δηλαδὴ τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετῆρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἔκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστημονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύεσθε τὰς τροφάς; τοὺς ἠρώτησα.

— Μερικὰ καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νῆσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχείρησίς σας, ἐὰν ἀγοράζετε τὰς τροφάς ;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμοὺς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατόν νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχείρησις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

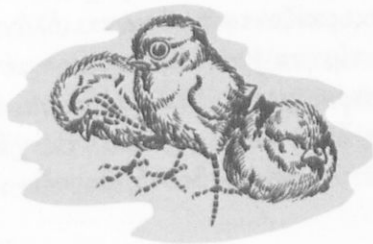
Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεῖα εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρώνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὧν καὶ πουλερικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλῆμά μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχε-
τικὴν προσπάθειαν. Ἔχει ιδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολὰς,
παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανώνει
ἐτησίαις πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς
τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρημα-
τικὰ καὶ μετάλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῇ εἰς μίαν
τοιαύτην ἐκθεσιν.

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέ-
λιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδίσῃ ἡ
ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι
ὅμοιοί των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

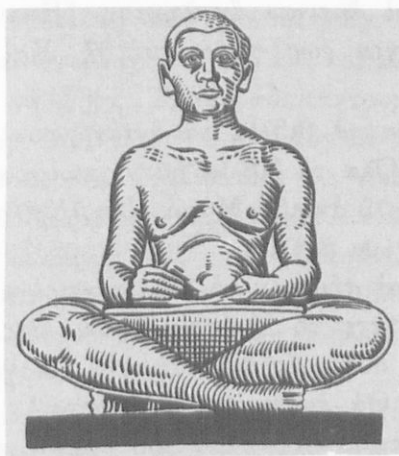

80. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάσι ἢ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ ψῆλος καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τὴ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι !

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακίωνη,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τὴ ζωὴ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλη ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾶ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγουρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στά εἰκοσιτέσσερα χωριά, πού κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωή, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαγχνικὸ βουνό, βουνῶν καμάρι !

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία —'Επάνω εἰς τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. "Ω, τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ὥραϊα εἰς ἐμφάνισιν, τί πλούσια εἰς περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυρὸς αἱ καλύτεραι ἀνθρώπινοι σκέψεις.

Ἐν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται, τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἐν βιβλίον, τὸ βιβλίον π.χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἐκπληκτοὶ. Ἦκουον πράγματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῇ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

— Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μὲ τὴν χεῖρα. Ὅλα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦντο πολὺ ἀκριβά. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν βιβλία.

Ἄν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχετε τὸ Ἀναγνωστικὸν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας ! Θὰ ἐμένατε ἀγράμματοι !

Ἄλλ' ὅχι δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. Ὅλοι σήμερον ἡμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Ἀλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν ;

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί.

Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του ;

— Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. Ἐχω διαβάσει τὸ βιβλίον «Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης» τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη καὶ πολλὰ περὶ αὐτοῦ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ;

— Μάλιστα, λέγε μας.

Ὁ ἐφευρέτης — Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρχισεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντίαν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ τὴν ζήσιν, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδὴ ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὅμως τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἀλλὰ μία διαρκὴς σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἠλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπῶνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες — αὐτὸ ἐγένετο τότε — ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὔρει τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατῴρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὅποια παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, ποὺ ἔσπαζον, μὲ μεταλλικά, ποὺ εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς ἢ ὅποια ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεζε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιουτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὅποια ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὅμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταίρους· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τουναντίον ἔφερε ζημίας καὶ οἱ συνεταῖροι ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ

δυστυχῆς Γουτεμβέργιος, διὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, ἐρρίφθη εἰς τὰς φυλακὰς ἀπὸ τοὺς κληρονόμους τοῦ ἐνὸς τῶν συνεταίρων του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του καὶ τὴν πεποίθησίν του εἰς τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα τῆς ἐφευρέσεώς του. Ὅταν λοιπὸν ἀπεφυλακίσθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Μαγεντία, προσέλαβε νέους πάλιν συνεταίρους καὶ ἐτύπωσε με ὠραῖα τυπογραφικὰ γράμματα τὸ πρῶτον βιβλίον του, τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ τὸν ἀνέμενον νέαι πικρίαι. Οἱ νέοι συνεταῖροι κατῴρθωσαν νὰ ἀπογυμνώσουν τελείως τὸν σοφὸν ἐφευρέτην καὶ ἀπὸ τὰ κέρδη καὶ ἀπὸ τὴν δόξαν παρουσίασαν ὡς ἰδικὴν τῶν ἐφεύρεσιν τὴν τυπογραφίαν, ἥ δὲ περιουσία του, στοιχεῖα, πιεστήρια κ.λ.π., κατεσχέθη διὰ τὰ δῆθεν χρέη του. Τί σκληρὰ ἀχαριστία !

Ἔτσι ὁ Γουτεμβέργιος εὐρέθη εἰς τοὺς δρόμους, ἀλλὰ τώρα εὗρεν ἀνέλπιστον προ-

στάτην. Ὁ Ἀδόλφος, Γερμανὸς πρίγκιψ τοῦ Νασσάου, ἀπὸ ἐκτίμησιν, ποὺ ἦτο καὶ ἐκτίμησις ὅλων τῶν μορφωμένων Γερμανῶν, τὸν ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του· τὸν διώρισεν αὐλικὸν καὶ τοῦ ἐχορήγησε μικρὰν σύνταξιν, διὰ νὰ ζῇ.

Ἀπερίσπαστος πλέον ὁ Γουτεμβέργιος ἀπὸ τὰ βάρη τῆς ζωῆς ἀφωσιώθη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὴν τελειοποίησιν της. Ἐπὶ τρία ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸ 1468, ἐξηκολούθησε νὰ τυπώνη ἐκεῖ ἰδιοχείρως μὲ τὸ μικρὸν πιεστήριόν του.

Παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας τῆς τύχης καὶ παρ' ὅλας τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ Γουτεμβέργιος εἶναι σήμερον τὸ καύχημα τῶν Γερμανῶν. Ἡ πατρίς του Μαγεντία, τὸ Στρασβοῦργον καὶ ἄλλαι πόλεις τοῦ ἔχουν ἀνεγείρει λαμπροὺς ἀνδριάντας, διὰ νὰ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των.

Μὲ συγχωρεῖτε πολὺ, ἂν ἐλησμόνησα τίποτε.

— Εὖγε, Δημοσθένη ! εἶπεν ὁ διδάσκαλος, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ εἶχον μείνει ἀκίνητοι ἀπὸ θαυμασμόν. Γνωρίζεις ὅσα πρέπει, παιδί μου. Δὲν ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωμεν ἀπλῶς τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ γνωρίζωμεν πῶς μᾶς εὐηργέτησαν καὶ τί πικρίας καὶ θυσίας ἐδοκίμασαν, διὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὸ εὐεργετικὸν ἔργον των. . .

Ἀποτελέσματα

— Νά, φίλοι μου, μία θαυμασία ἐφεύρεσις· εἶπεν ἔπειτα

ἀπὸ μικρὰν σιωπὴν ὁ διδάσκαλος.

Τώρα, ποὺ ἔγινε γνωστή, μᾶς φαίνεται ἀπλουστάτη. Καὶ ὅμως ἦτο δυσκολωτάτη νὰ ἐφευρεθῇ. Ἐχρηιάσθησαν χιλιάδες ἐτῶν, διὰ νὰ ἐφευρεθῇ, πολλαὶ παρόμοιαι ἐργασίαι, πολλαὶ πικρίαι καὶ θυσίαι· πρὸ πάντων ὅμως ὁ ἐφευρετικὸς νοῦς τοῦ Γερμανοῦ σοφοῦ. Τὸ ἀπλοῦν καὶ βραδυκίνητον χειροκίνητον πιεστήριον τοῦ Γουτεμβέργιου εἶναι ὁ μακρινὸς

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὁποῖα ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Μὲ τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῷ ἡ πρόοδος αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

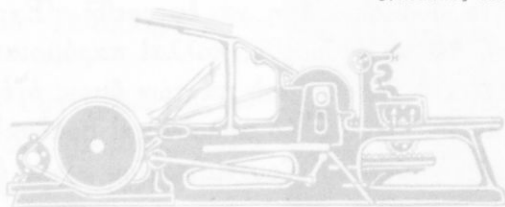
Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιδεύομεν μὲ πολὺ μικράν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἔτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἀρχὴν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον ἐκάστης χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του !

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

82. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

‘Ο ‘Οδοντωτός ‘Ο συρμός έπερίμενε μίαν θερινήν ήμέραν τόν έκδρομικόν μας ήμιλον εις τόν σταθμόν του Διακοπτού. Μία μικρά άτμομηχανή και έν μικρόν όχημα ήτο όλος όλος.

— Τί είναι αυτά πάλιν ; Θα ταξιδεύσωμεν ή θα παίξωμεν μαζί των ; Τα πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια τών παιδιών είναι μεγαλύτερα ! Είπε και έγέλασε δυνατά ό άστεϊός του ήμίλου.

— Μή γελάς, άπήντησε σοβαρός ό πρόεδρος τής έκδρομής. Είναι μικρός βέβαια ό ‘Οδοντωτός· αλλά είναι μαχητής και είναι ό μόνος ‘Οδοντωτός, που ύπάρχει εις την ‘Ελλάδα. Λειτουργεί 60 περίπου έτη και κάνει τó δυσκολώτερον ταξίδι. ‘Αναβαίνει εις ύψος 700 μέτρων περίπου από τó

Διακοπτόν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπη καὶ νὰ χαρῇ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου !

Ἀνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας.

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κύριε ἐλεγκτά ; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀνοίγουν αἱ θύραι.

— Τώρα μάλιστα. Σύμφωνοι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα μὲ τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν χαράδραν, ὅπου ρέει ὁ Βουραϊκὸς ποταμὸς. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισόβολα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεῦκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον μὲ τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των !

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ; Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῇτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνῃ εἰς ὠραιότητα. Ἀγρία βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι, βράχοι !

Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλεύρως εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ χρησιμεύει ὡς ὁδηγός του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ τοῦ ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλισθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν ;

— Μὴ φοβεῖσθε ! Ὁ συρμὸς δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἐχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπ' ἄλλου.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξύ ὄχθης καὶ βράχων ἥ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινὰς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ ! ἤκούσαμεν ἑξαφνα. Μικροπανικὸς εἰς . . . τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποῦ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμέναι. . .

— Τί συμβαίνει ; Τί τρέχει ; Κίνδυνος ;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποῦ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδα. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηρίων.

Γύρῳ μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσσουν κάθε τόσον μορφήν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους των ἕως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα !

Νά τώρα καὶ ὁ μεγάλος καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπιδωτὸς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρῳ καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεία ! Ἡ βοή του ὁμοιάζει μὲ τὸ μούγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν· φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς !

Θαυμάζομεν κατάπληκτοι τὸν καταρράκτην, ποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστά τὰ ἔργα σου, Κύριε !

‘Αλλ’ εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ’ αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτου.

‘**Ἡ ἀξία του** ‘Εξαφνα εἰς μίαν καμπήν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, ποὺ ἠπειλουν νὰ μᾶς συνθλίψουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. ‘Ο ὀρίζων ἐλευθερώνεται. ‘Ἡ χαράδρα ἐτελείωσε.

‘Ο συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἔξοδον· ἐδίψασεν ὁ καημένος ἀπὸ τὸν μέγαλον ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῇ νερόν. ‘Ανοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

‘Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, ποὺ ἔχει ἀνεγερθῇ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένα ! ‘Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ ‘Οδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κύριος πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, ποὺ εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἐνὸς ἀνεστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ ‘Οδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς ποὺ βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. ‘Όταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγὸς μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς. Τοιοῦτο-

τρόπως με τὴν ἀρπάγην αὐτὴν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἷονδῆποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῇ, δὲν ὑπάρχει κα-
νεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῇ ὁ συρμὸς πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν
ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένος
με τὴν γῆν με τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ
εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον δι-
δασκαλίαν του περὶ Ὅδοντωτοῦ, ἡ ἀτμομηχανὴ εἶχε καὶ αὐ-
τὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέ-
σεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμὸς ἐξηκολού-
θησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνήφορος εἶναι ἀκόμη μεγάλος καὶ ὁ σιδηρόδρομος
τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων με τὰ δόντια του. Ὅταν ἐφθάσα-
μεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς — Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ
συρμὸς ἦτο κατάκοπος ὡς ὁδοιπόρος, πού ἐπέρασε τὸν τε-
λευταῖον δύσβατον ἀνήφορον.

Ἀπ' ἐδῶ ὁ συρμὸς τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χω-
ρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πο-
λὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά
του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει
καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του !

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἤλ-
λαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλος ἢ μᾶλλον
ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὁδηγόν των.
Οἱ ρωμαλέοι πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐζήλευε καὶ ὁ
πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλ-
λωμά των εἰς χαιρετισμόν μας. Ἡ ἀγράμπελη μᾶς γεμί-
ζει με μόνσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλλουν τὸν δροσερόν καὶ
ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν. . .

Νὰ τέλος καὶ τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὀδοντωτοῦ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν ὅμιλον :

— Ὠραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κύριε πρόεδρε, ἡ θεὰ τοῦ τοπίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μὲ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ. . . Ὁ Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος !

— Ὁ Ὀδοντωτὸς, ἀπήντησεν ὁ κ. Πρόεδρος, δὲν εἶναι σήμερον μεγάλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηροδρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρόσεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τοῦναντίον ἃς εὐλογῶμεν καὶ ἃς θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειάς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμόν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὅποιον διέρχεται σήμερον ὁ Ὀδοντωτός, ἄλλοτε ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἶγες δὲν ἠδύναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δράκων, ἡ φύσις δηλαδὴ ὀλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρές του ἤνοιξαν δρόμον διὰ σιδηρόδρομον !

Ἀνώρουξαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγγας μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τείχη μεγάλα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ χρώματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὀδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ὁ συρμός, καὶ τί δὲν ἔκαμαν !

Ὁφείλεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους,

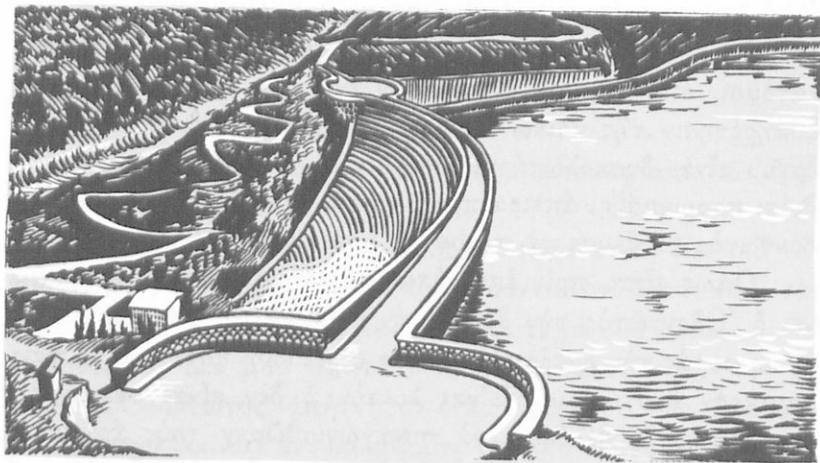
ἀλλὰ λησμονημένους καὶ ἀγνώστους κατασκευαστὰς τοῦ Ὀδοντωτοῦ. Ὅλοι, μηχανικοί, ἀρχιτεχνῖται, τεχνῖται, ἐργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, ἐξετέλεσαν ἐν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνὸς τεχνικοῦ ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, διότι παρουσιάζει ἅπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ Ὀδοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

Ὅπως εἶπα, πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τῶρα ἔτη κάνει ὁ Ὀδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ παραμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος ;

Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἡλεκτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν Ὀδοντωτόν. Τότε καὶ μόνον θὰ φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἡλεκτροκινήσαμεν ἕως τῶρα· καὶ ὅμως φωνάζομεν ὅτι δὲν εἶναι σπουδαῖος ! Τί νὰ εἶπω !

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

83. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἑνὸς ὀρεινοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων των κατάρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν των εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδίαζον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτίριον ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομύριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν ἐβδομήντα περίπου χιλιάδας κυβικά μέτρα ὕδατος ἐκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ ! . . ἤκούσθη. Καμμία περιγραφή καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γύρω τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἓν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους.

Ἐμπρὸς των ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανὴ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὁμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῇ μὲ συρματοπλεγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μόλυνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἑταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπεθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικοῦ καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βάσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος του εἶναι πεντήκοντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρά του ἔχει ἐπενδυθῇ διὰ πεντελικοῦ μαρμάρου.

Ὁραιοτάτος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βάσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτίριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ « Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων » εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτιρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου εἴτε ὡς κυβερνηταὶ εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτιρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουσι νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθίσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἄηρ τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἄλλου πλατυτέρα καὶ ἄλλου στενωτέρα, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατάπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βάσιν ἦτο σαράντα ἐπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὀλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατεσκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικόν μας ὁμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὑδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ τῆς

ὅποιας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπὶ ἀρκετὸν ἐντελῶς ὄρθιοι μετὰ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, ἥ ὅποια θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἃς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εικοσιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευσις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῇ κατὰ καιροῦς, ἦτο ἀνεπαρκέστατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἠῤῥξανε. Καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἤναγκάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλιακὸς τύφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγάλουπόλεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χαρίσουν ἓν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολλοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μετὰ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει. Με-

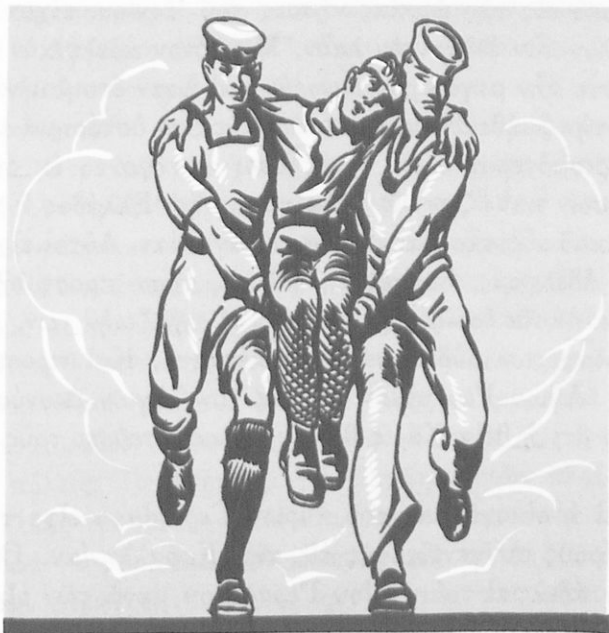
γάλη χρήσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγούδησαν ᾄσματα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φοράν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ζωντανῇ τὴν εἰκόνα της.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

84. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίου εἶχε συγκεντρωθῇ πλησίον τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κυρία Εὐφημία καὶ τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἄνδρέας, ἑνδεκαετής, καὶ ἡ Ἑλένη, κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρῶιας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιέφεροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οἱ σεισμοὶ εἰς τὰς ὠραίας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περισσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εὐρίσκονται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπτετο. Καὶ προσηύχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἤλπιζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίου εἶχε τοὺς περισσότερους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κυρίου Γερασίου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κυρίας Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τώρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν.

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κυρία Εὐφημία μὲ δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτάς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κύριος Γεράσιμος.

« Προσοχή ! Προσοχή ! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

« Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεκράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν των !

« Αἱ καταστροφαὶ τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12-14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἴπωμεν ὅτι αἱ ὥραϊαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρόφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. . .

» Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγκινεῖ βαθέως ἡ πολύτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῦρα Ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξῆγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστροφείας πόλεις. Τὰ ἀγγήματα τῶν Ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσωσαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμωτάτας στιγμὰς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγγήματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐκκαθαρίζουν τὰ ἐρείπια καὶ σφάζουν τοὺς ἀνθρώπους.

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

» Ἀνηγγείλαμεν εἰς προηγουμένας ἐκπομπὰς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας.

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεχίησαν ὅλους τοὺς λαοὺς. Ἀπὸ τὰς πρωτε-

οὐσὰς πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὁργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἔρανους τούτους τίθενται μεγάλαι προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἥρωικοὺς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μεγάλα ποσά, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὅχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἀφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποῖαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια ! ηὐχήθη ἡ κυρία Εὐφημία.

— Πόσον καλῦτερος θὰ ᾔτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην ! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας : « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη », ἀναστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κύριος Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

85. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ ! . . .

"Όταν τριγύρω βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, πὺ στολίζουν ἀγρούς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πὺ μοῦ 'δωκες τὰ μάτια.

Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἡσυχὴ ἀμμουδιᾶ
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι στοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ
κι ὅταν ἀκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιὰ,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πὺ μοῦ 'δωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βρίσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὀρφανὰ παιδάκια, πὺ τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, πὺ δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, πὺ μοῦ 'δωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολέμης

23. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	Σελίς 72
24. Ἀληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

25. Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
26. Ἕνας λαὸς καὶ ἕνας βασιλεὺς, Π. Νιρβάνα	86
27. Ἡ ἐξοχή (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	88
28. Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
29. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	92
30. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνη	93
31. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιῶν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
32. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
33. Οἱ ἑλληνικοὶ ὀρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
34. Μὲ τὴ συρτή, Ε. Λυκούδη	113
35. Ὁ σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120
36. Ψαράδες (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	123

Ε'. ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑ ΕΡΓΑ

37. Ἡ Ἀραπίτσα, Γ. Ἀθάνα	124
38. Προσκύνημα στὸ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
39. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
40. Προσκύνημα στὴν ἐλευθερὴ Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
41. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη Ἰωαννίδη	154
42. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπατς, Θ. Γιαννοπούλου	155

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

43. Ἑρρίκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ἑρυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολατση ..	160
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

44. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
45. Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	171
46. Ἡ Μεγαλόχαρη, Ἀγγ. Τανάγρα	172
47. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
48. Ὁ Ὅσιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ(ν)ίκης, Α. Ἀδαμαντίου ...	175
49. Αἱ - Δημήτρης (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	179
50. Πάσχα εἰς τὴν Σκιάθον, Α. Μωραϊτίδη	180
51. Χριστὸς Ἀνέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

	Σελίς
52. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
53. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς 'Αθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	190
54. 'Ο Διγενῆς 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ.....	196
55. Μία Βυζαντινὴ πριγκίπισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
56. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσκοπούλου	206
57. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
58. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν 'Ελλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρί- δος των	212
59. 'Εμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	216

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

60. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
61. "Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
62. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	227
63. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
64. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	233
65. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	235
66. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
67. Θέλω νὰ κτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμά	240
68. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
69. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. 'Αννίου	246
70. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	250

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

71. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	252
72. 'Ο ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδη	255
73. 'Ο καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
74. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	257
75. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
76. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
77. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
78. Οἱ ἀστακοί, Α. Μωραϊτίδη	265
79. 'Επίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
80. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

81. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
82. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν.Α. Κοντοπούλου	279
83. 'Η λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

	Σελίς
84. Οί λαοί ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Κα- λαματιανοῦ	291
85. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη.....	295
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	297

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

	Σελίς
1. 'Ο Χριστούλης, Γρ. Ξενοπούλου	9
2. 'Ο 'Ακάθιστος "Ύμνος, Θ. Γιαννοπούλου	17
3. Προσευχή στην Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	22
4. Τὸ κτίσιμο τῆς 'Αγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	24
5. 'Η θυσία τῆς 'Ιφιγενείας, Α. Καρκαβίτσα	32
6. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	37
7. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ. Ν. Καλαμα- τιανοῦ	38
8. Οἱ Κρητικοπούλες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	49
9. 'Επάνοδος στοῦ πατρίον ἑδαφος, Μ. Ροδᾶ	54
10. Χῶμα ἑλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	57
11. 'Η Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	59
12. Τὸ γάλα τοῦ Κωστάκη, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	72
13. 'Αληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	76
14. Τὸ πανηγύρι τῶν χωραφιδῶν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	94
15. Οἱ ἑλληνικοὶ ὄρυζῶνες, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	106
16. Μὲ τὴ συρτὴ, Ε. Λυκούδη	113
17. 'Υαῤᾶδες (ποίημα), Γ. 'Αθᾶνα	123
18. 'Η 'Αραπίτσα, Γ. 'Αθᾶνα	124
19. Προσκύνημα στοῦ Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	132
20. Τὰ Μετέωρα, Χ. Χριστοβασίλη	140
21. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	146
22. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη	154
23. Τὰ μεγάλα τεχνικὰ ἔργα καὶ ἡ Κωπαῖς, Θ. Γιαννοπούλου	155
24. 'Ερρίκος Ντυνάν, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαῖδ. ...	160
25. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα	172
26. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	174
27. 'Ο "Άγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. 'Αδαμαντίου ...	175
28. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθᾶνα	179
29. Πάσχα εἰς τὴν Σκίαθον, Α. Μωραῖτιδῆ	180
30. Χριστὸς 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	184

	Σελίς
31. 'Ο Διγενῆς 'Ακρίτας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	196
32. Μία Βυζαντινὴ περιγέλιπσσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	201
33. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρί- δος των	212
34. 'Εμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνῃ	216
35. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	217
36. Φιλοσοφία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	233
37. 'Η μάσσα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλῃ	235
38. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	237
39. Θέλω νὰ κτίσω ἕνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	240
40. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	242
41. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίνου	246
42. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	250
43. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	262
44. Οἱ ἀστακοί, Α. Μωραϊτίδῃ	265
45. 'Επίσκεψις εἰς ὄρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	268
46. 'Η λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	286
47. Οἱ λαοὶ ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλλήνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Κα- λαματιανοῦ	291
48. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	295

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλῃ	8
3. Τὰ Χριστούγεννα τῶν ὀρφανῶν, Ν. Α. Κοντοπούλου	11
4. Πάσχα στὰ πέλαγα, Α. Καρκαβίτσα	28
5. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικόν	44
6. Τὸ πρῶτο « OXI », Ν. Α. Κοντοπούλου	45
7. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	48
8. 'Η Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	53
9. 'Ο ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	61
10. 'Ο γραμματικὸς τοῦ χωριοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	64
11. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνᾳ	71
12. Μία θαυμαστὴ κοινωνία, Ν. Α. Κοντοπούλου	77
13. "Ενας λαὸς καὶ ἕνας βασιλεὺς, Π. Νιρβάνᾳ	86
14. 'Η ἐξοχὴ (ποίημα), Σ. Μαρτζώκῃ	88
15. 'Η Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	89
16. Ἐπιστροφή τοῦ ναύτη (ποίημα) Α. Προβελεγγίου	92
17. Πατρίδα (ποίημα), Γ. Δροσίνῃ	93
18. Ἀληθινὸ παραμῦθι, Ν. Α. Κοντοπούλου	98
19. 'Ο σπάρος, Θ. Ποταμιάνου	120

	Σελίς
20. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	167
21. Θεοφάνεια (ποίημα), Αλμ. Δάφνη	171
22. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	185
23. 'Ο Βασίλειος Β' εἰς 'Αθήνας, Ν.Α. Κοντοπούλου	190
24. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοκοπούλου	206
25. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	210
26. "Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	222
27. Δάμων καὶ Φιντίας, Λ. Μελά	227
28. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	230
29. Τὸ ἔργωμα, Σπ. Μελά	252
30. 'Ο ζευγᾶς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	255
31. 'Ο καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	256
32. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκης	257
33. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	260
34. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	264
35. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	272
36. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	273
37. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	279

ΕΚΔΟΣΙΣ Ζ' 1968 (VII) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 200.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 1654 /19-7-68

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ : Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Ο.Ε.

